

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 1st June 2021

The Assembly met at 0910am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker is the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm e bonzour nou telespektater e oditer ki pe swiv nou. Mon annan plezir swet zot la byenveni pou en nouvo lasemenn travay. Pour komanse Onorab Esparon in ofer pour lir lo lapar Lasanble en pti mesaz a lokazyon Lazournen Zanfana. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Bonzour tou Manm. A lokazyon Lafet Zanfana mon zwenn ansanm avek tou lezot Manm Lasanble e paran, pou swet en bon Lazournen Zanfana tou nou bann zanfana Seselwa.

Sa lannen parey ti leka lannen pase, nou'n vwar nou ankor pe fer fas avek sa pandemik COVID-19, ki ankor pe ravaz nou pei e lemonn antye.

Ankor enn fwa zanfana zot pa pou kapab selebre lo sa

lanpler ki zot ti abitye selebre dan lepase.

Me plito annou pa zis mazin selebrasyon, me pran sa letan lafet koman en zour refleksyon lo bann defi ki zanfana Sesel i ankor pe fas avek.

Okour sa premye lanmwatye lannen 2021, nou'n kapab apersevwar ki mannyer zanfana ankor pe fer fas avek tout sort form labi, par bann predateur dan lafanmir, dan kominote e osi dan vwazinaz. E menm lo rezo sosyal.

In plis ki ler ki sa bann atosite konportman anver nou zanfana i arete. E mon lans en lapel avek tou dimoun, pou nou tou pran nou par pou ede sirvey e protez linosans nou zanfana.

Bann paran, annou pran sa lazournen koman en zour pou nou rapros pre ek nou zanfana, pou reasir zot nou gidans e proteksyon.

Bann zanfana, mon le fer zot rapel ki zot tou zot inik, spesyal e annan posibilite pour epanouir e vin bann model dan lasosyete. Pour ou sa zanfana ki pe viv avek en dezabilite ou otreman kapab, ou osi ou annan en abilite e ou kontribisyon i annan son valer lenportans.

Mon le felisit zot tou pou zot rezilyans pandan sa pandemik, kot nou realize ki

espesyalman pa fasil pour zot bezwen kontinyen avek zot letid dan sa nouvo normal. Kot zot pa tro kapab enterakte fizikman ek kanmarad e osi kot Lafet Zanfan sa lannen i koensid avek larantre skoler pou lamazorite zelev.

E mon pran sa lokazyon pou donn zot tou mon lankourazman, pou kontinyen persevere e montre ki zot zanfan Seselwa zot kapab sirmont nenport ki defi, e reasir anver zot letid e reisi anver zot letid.

Semenn pase Mr Speaker nou Lasanble ti ratifye en lot Konvansyon lo zot Drwa Prosedir Kominikasyon pou bann Zanfan.

Mazinen ki tou drwa ki sosyete i donn zot i mars kot a kot ek responsabilite. I enportan an mezir ki zot grandi pou vin bann adolesan e adilt ki zot toultan respe e annan konpasyon pou lezot.

Reste sa enn ki sosyete i kapab kont lo la, pou donn bon legzanp e vin bann *role model*.

Vin pli rezilyans kont bann sibstans danzere e pa les zot ganny antrennen dan bann move konportman. Akoz sosyete pe kont lo zot pou vin sa pilye demen. Koman en Lasanble, nou pou toultan pe siport bann Lalwa ki pou garanti zot byennet, e pou

asire ki zot ganny tou proteksyon posibil.

Mon swet tou zanfan dan Sesel e aryer en bon lafet! Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Onorab Esparon. Mon afirm sipor nou Lasanble pour sa mesaz. Letan nou lo size zanfan. Mon le partaz avek zot e avek piblik en mesaz ki mon'n gannyen swivan nou diskisyon lo Drwa Zanfan semenn pase.

I annan serten Manm ki ti eksprim lenkyetid ki kekfw sa bann rapor, sa bann lenvestigasyon ki ganny fer i tonm dan en tirwar parla, apre i ganny oubliye.

En dimoun ki travay avek zanfan e sa se madanm Desire Hermitte, ki Konseye Prensipal pou *Student Support Services* dan Minister Ledikasyon, in dir mwan ki i annan, en group ki travay konstaman lo size siport, bann lenvestigasyon, lo bann ka ki arive e ki ganny met an piblik.

E i le asir nou ki sa bann rapor pa ganny oubliye, i pa ganny met dan en tirwar, i ganny swivi otan ki posibil avek mendev, resours ki zot annan.

E nou pa ti a kontan, pa ankouraz bann dimoun ki travay dan sa seksyon, pou zot pa kontinyen fer sa travay.

Menm si i pa toultan ki nou tande poudir zot la e nou tande ki rezilta zot travay.

Donk sa pti mesaz lo lapar bann, bann dimoun ki travay pou siport sa konba kont labi zanfan. Mersi. Nou a pas lo kominikasyon Papye.

Wi, Onorab *Leader* Lopozisyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, avek ou permisyon si mon ti kapab zis azout de pti fraz avek sa ki ou'n dir bomaten avek sa ki Onorab Esparon in dir, san ki nou pran bokou letan Lasanble.

Sa ki mon ti ava kontan dir Mr Speaker avek ou permisyon, se ki an relasyon avek sa ki ou'n dir mon pa pe dir sa in sorti lo mon kote latab oubyen lo lot kote latab. Me i pa'n zanmen lentansyon okenn Manm Lasanble pou fer sa kalite swa alegasyon, swa komanter.

Me i vin plito lo lefe ki mon krwar petet tou bann akter ki angaze, i devret fer mye pou nou kapab vin ansanm, pou nou kapab konbat kont sa problem. E mon krwar sete sa ki bann Manm ti pe sey fer sorti.

E mon le swet tou bann dimoun ki fer sa louvraz tou kouraz posib, aköz i en louvraz difisil. E lefe ki ozordi i lafet zanfan mon ti ava kontan swet

tou zanfan en bonn fet zanfan. Me osi *remind* zot ki sityasyon *COVID* i montre zot ki mannyer lavi i kapab sanze de zour ou lannmen.

E aköz toultan nou koman paran e bann dimoun ki responsab dan sosyete, nou kontinyelman demann zot pou pran zot responsabilite e fer tou sa ki zot kapab pou zot devlope;- swa dan zot letid, zot karyer oubyen lo en pwennvi personnel.

E pou zot fer tou sa ki zot kapab pou zot osi ed zot kominote e ed zot fanmir. Mersi Mr Speaker, pou donn mwan loportinite pou dir sa de pti mo.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou ava pas lo prezantasyon dokiman. Madanm Clerk.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour a tous. Papye ki pe ganny prezante i: -

S.I 38 of 2021 Revenue Administration (Filing of Business Activity Statement) (Amendment) Regulations, 2021.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava prezan komans nou sesyon kestyon avek *Private Notice Question*. E nou ava apel Vis-Prezidan avek son

delegasyon ki pou pran sa kestyon.

E antretan letan zot pe rantre mon le zis fer en pti remark lo kestyon. *Question Time* dan mon lopinyon i pou kestyon. Naryen pa anpes en Manm fer en pti *statement* pou entrodwir son kestyon. Me selman Manm pa devret fer en long *speech*, en long *statement* kot menm zot kestyon par ler i ganny perdi dan sa *statement*.

E mon dir sa pou rezon *manage* letan pou nou kapab kouver biznes ki devan nou dan Lasanble. Alor mon demann tou Manm silvouple pou obzerv sa. Mersi.

Byenveni Vis-Prezidan Ahmed Afif dan Lasanble pou *Private Notice Question*. E avek li i annan Kolonnèl Michael Rosette, *Chief of Defense Forces*. Mr Glenn Savy, ki *CEO Islands Development Company*. E dan Galeri nou annan Mrs Ivonia Richardson, Sekreter Prensipal dan Biro Prezidan.

Avek sa nou ava al lo *Private Notice Question*. Onorab *Leader* Lopozisyon. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour ankò enn fwa Mr Speaker. Bonzour tou koleg Onorab. E bonzour byensir en bonzour spesyal pou Vis-Prezidan avek ou delegasyon ki avek nou.

Mr Speaker, mon ti ava kontan demann Vis-Prezidan dan son kapasite pou Prezidan koman Minis responsab pou La Defans, avek sityasyon ekonomik kot nou'n vwar pri karbiran (*fuel*) monte.

E lefe ki nou'n vwar Prezidan Larepublik servi bokou bann *assets* Gard Lakot Sesel, tel konman bato, kot parfwa plis ki en bato pe eskort Prezidan lo son bann *visit* e prenon kont ki nou'n tann diferan versyon lo depans ki Gouvernman pe fer atraver *IDC*, eski Vis-Prezidan i kapab eksplik nou Lasanble :

Konbyen in kout Gard Lakot Sesel pou bann deplasman ki Prezidan Larepublik in fer, kot in servi bato e resours Gard Lakot Sesel?

Konbyen eski *IDC* in depanse ziska la lo bann diferan vizit ki Prezidan Larepublik in fer, enkli sa enn ki ti ganny fer lo bann zil elwanye?

Eski *State House* i annan lentansyon pran en lapros pou fer plis lekonomi, atraver limit lakantite resours gard lakot, oubyen menm depans ki *IDC* i fer an relasyon avek bann visit ki Prezidan Larepublik i fer?

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan ou annan laparol.

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab. Bonzour tou dimoun dan lakour. E en bonzour spesyal pou bann zanfan ki ozordi zot Lazournen. Mr Speaker, tou dabor les mon ava dir ki ler mon ti premye resevwar sa PNQ mon premye reaksyon sete pou etabli kote irzans ti aparet lo sa size. Ki fer li kalifye koman en kestasyon PNQ?

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Mon osi trou drol ki parmi tou bann size enportan lo lakel *oversight* i kapab ganny fer, Onorab in deside pik lo lafason Sef Deta Elekte i servi Lafors Defans pou donn li e son bann zofisye proteksyon ki en travay routin pou sa lafors pou lakel en Bidze in ganny aprouve par sa Lasanble.

Me vi ki sa size i enplik lenformasyon ki annan sansibilite militer, mon ti osi krwar ki sa kalite kestasyon ti a pli to ganny rezerve pou Komite Defans kot klarifikasyon nesese ti kapab donn donnen.

Me toudmenm mon plito ganny gide par en gran prensip nou Gouvernman. E

sa se pou donn lenformasyon otan ki posib. Donn lenformasyon ki korek a tou moman. E pou eklersi okenn dout dan lespri dimoun, lo lafason ki sa Gouvernman i travay sirtou avek larzan piblik.

Alors pou komanse permet mwan fer en referans avek ou premye paragraf Onorab, kot ou koz lo pri karbiran ki ou dir in monte. Onorab an Zanvyé 2020 pri en lit dyezel ti R19. Ozordi sa menm lit dyezel i kout R18.35, en rediksyon 65 sou. Alor ki pri karbiran i pa'n monte, in desann opred Zanvyé 2020.

Pou al lo premye kestasyon, konbyen in kout Gard Lakot pou bann deplasman ki Prezidan in fer kot in servi bato Gard Lakot? Mon krwar i enportan pou eksplik pep Seselwa, ki a sak fwa ki Prezidan i deplase lo bann zil, Gard Lakot i akonpany li.

Ki i vwayaz lo zot bato, ou i vwayaz atraver lezot mwayen. Sa se en pwen kardinal pou konpran, akoz si Onorab i anvi etabli si Prezidan Ramkalawan i pe servi resours Leta dan en fason ekonomik? Larepons se wi, parske in plizoumwèn servi Gard Lakot koman son mwayen transpor prensipal. E dan serten lezot ka servis aeryen IDC.

Mon ava donn zis detywa pti legzanp, akoz son premye kestyon i pe demann bann kou. Annou pran par egzanzp en vizit pou al La Digue kot Gard Lakot Sesel le 6 Avril ti servi *La Flèche* ki enn son bann pli gro bato. Avek bann sa ki nou apel *Fast Response Boat*. Son kou total *fuel* R31,920mil.

En vizit travay Fregate le 15 Avril, ankor ti servi *La Fleche*, avek en *Fast Response Boat*. Kou total 27, 660mil.

Le 29 Avril en kou pou al La Digue ankor lo bato *Coast Guard La Flèche* avek en *f Fast Response Boat* 31,920mil.

Club Med Ste Anne, le 21 Avril. Sa pa bezwen gro bato ziz en *Fast Response Boat*, R2, 700mil. Sa se zis pou donn ou en lendikasyon Onorab bann kou ki Gard Lakot i bezwen fer ler i pou deplas lo bann zil ki ase pre.

Be mon krwar i enportan pou pep Seselwa ki pe ekoute, e pou bann Manm Onorab ki pe ekoute, si zot pe konpar lefikasite, i enportan pou nou konpare lafason ki li i pe fer sa ozordi, an konparezon avek lafason ki bann predeser Prezidan.

E sel predeser se te dan Gouvernman *US*. Ki sa letan ti fer sa bann vwayaz ki mon pa'n zanmen tann okenn Manm demann okenn kestyon lo konbyen ti koute.

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Diferans esansyel Onorab dan lafason sa i ganny fer ozordi. Se ki pa bliye sak fwa ki Prezidan i deplase, Gard Lakot i bezwen akonpanyy li. E diferans ki ou pe vwar ozordi, se ki ler Prezidan i deplase ki mon ava donn ou legzanp, son delegasyon an antye i deplas avek li lo bato Gard Lakot.

Par egzanzp le 13 Novanm lannen pase kan zot ti al La Digue, 32 dimoun ki form parti delegasyon ofisyel. E la ou ti annan bann Minis Ledikasyon, Lasante, *Land Use*, Lanvironnman. Ou ti annan tou zot bann lezot zofisye, 32 dimoun. Tou ti mont lo bato Gard Lakot.

Diferans ant lafason Ramkalawan pe fer lepase, se dan lepase ou ti annan, byensir ou ti annan Gard Lakot ki ti pou monte si Prezidan i deplase, me an plis ki sa, e sa se sa bout enportan. Plis ki sa ou ti annan kou elikopter, ou ti annan kou avyon *Air Seychelles* pou anmenn tou larestan delegasyon ki pa ti pe mont lo bato Gard Lakot.

Ou ti annan pou *Cat Cocos* pou tou bann larestan delegasyon ki ti pe monte. E

alor prensip ki mon ti a kontan eksplik Onorab, se ki ozordi lafason sa i ganny fer, i bokou mwens ki lafason i ti pe ganny fer dan lepase. E vi ki ou'n demann detay kou, mon ava donn ou en legzanp.

Nou'n dir par egzanp pou al Praslin oubyen La Digue i anviron R30mil. Me si ou pran 32 dimoun ki ti pou mont swa lo *Cat Cocos* swa lo Avyon separeman, apard sa kou R30mil, ki Gard Lakot ti pou bezwen fer toutfason. Sa kou deplasman Prezidansyel ti pou fasilman ariv ziska R100mil.

Ozordi atraver lafason Prezidan Ramkalawan i fer li. Sa kou i anviron R30mil. En rediksyon 70poursan.

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Alor Onorab mon le adres ou premye pwen pou dir ou mon'n donn ou detay lo bann kou. E mon krwar ou'n vwar sa lefikasite.

Ou dezyenm kestyon i dir konbyen eski *IDC* in depanse ziska lo bann diferan vizit ki Prezidan in fer enkli lo bann zil elwanye? Onorab, sa bann vizit ki Prezidan in fer. Mon kapab dir ou ki Biro Prezidan pa ankor resevwar okenn *invoice* avek *IDC*, pou

deplasman kot Prezidan en son delegasyon lo bann zil.

E zot a demande be akoz ? En rezon se parske sete *IDC* ki ti envit Prezidan pou louvertir stasyon fotovoltaiik lo Astove ek Farquhar. E alors kan i ti azout detrwa plas pou nou bann Diplomat Distenge pou akonpanyy li, zot al Aldabra, *IDC* pa'n remet okenn *invoice* avek son biro, akoz i ti ganny entegre dan sa vizit kot Prezidan ti ganny envite pou sa louvertir.

Pa bliye, pa bliye Onorab, ki ler en tel vizit i ganny organize, i pa osi enn ki Prezidan i leve en zour bomaten i dir mon anvi al Aldabra. Sa bann vizit i ganny fer an etrwat kolaborasyon, e pa bliye Prezidan li i Patron *SIF*.

Pou ou plan en vizit lo en teritwar Sesel, en Prezidan ki'n ganny elekte pou li diriz sa pei, i bezwen konsilte avek *SIF* pou vey letan ki pli bon. I bezwen kordin avek *IDC*, parske li osi ler i pe deplase, i annan serten loperasyon ki li i pe fer.

I bezwen kordin avek *Coast Guard* parske *Coast Guard* de tout fason si i ti pou al osi lwen ki Aldabra ek Assomption, i osi annan lezot travay ki li i fer pou fer sir ki son travay pe ganny fer an menm tan. Alor i pa en kestyon zis ki Prezidan li i

deside deplase e alor en sel kou i vin en kou lo militer.

Mon a donn ou en legzanp. Kan Topaz ti akonpanyy Prezidan pou al Aldabra, zot ti anmenn ravitayman pou Astove, Assomption. E zot ti osi fer patrol dan Cosmoledo e Providence, ki form parti zot travay routin de tout fason. Alor i pa vin en kou adisyonnèl.

Kan *Etoile* ti deplase pou akonpanyy Prezidan Desroches, i ti osi profite pou fer patrol dan zanmerant e kote Was plato Mahe. Ankor enn fwa sa i enn son bann travay routin. Alor i pa en kou adisyonnèl ki ou bezwen pran tou sa kou ki *Coast Guard* in fer, e dir be sa i akoz sa vwayaz Prezidan. Sa i pa leka.

Alors mon le al lo ou trwazyennm kestyon, eski *State House* i annan lentansyon pran en lapros pou fer plis lekonomi atraver limit lakantite resours Gard Lakot, oubyen menm depans ki *IDC* i fer ?

Be Onorab larepons se nou'n fini pran sa lapros depi premye zour. Mon pa krwar ki i annan okenn Prezidan dan letan *US*, ki'n fer plis lekonomi lo vwayaz ki Prezidan Ramkalawan.

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mon pa bezwen fer zot rapel kan Prezidan Rene sa lepok ti deplase lontan, ti annan en *Jeep* Militer devan, en ou de deryer. Mon krwar zot ti apel sa *Pinzgauer* ek solda dan kanmouflaz an plis ki sa bann lezot eskort.

Anba Prezidan Michel ti osi annan bann tel eskort. Me zot a remarke ki dan ka Prezidan Ramkalawan sa kortez i minim. Malgre ki i pran tou bann prekosyon.

Mon pa bezwen fer zot rapel bann letan kot preski detrwa fwa par mwan Mr Rene ti al lo bann zil elwannyen akonpanyen par Gard Lakot e li i ti mont lo Salmar, lo *Gemini*, ki ti osi met kou adisyonnèl.

Souvandfwa sete pa okenn vizit ofisyel. Sa bann tel lavantir Gouvernman *SPUP*, *SPPF*, Parti Lepep, *US* in fer pandan 43an. Zanmen mon'n tann okenn kestyon ganny demande lo konbyen ti koute !

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

I posib zot pe mazin fe sa dan *FPAC* mon pa konnen. Mon trouv vreman drol e etonnen ki kan Prezidan Ramkalawan i fer sitan sanzman dan lapros pou koup depans parey mon'n

eksplike, ki zot dan *US* zot trouv li prezan relevan ou irzan, pou kestyonn son fason travay, ki vin avek bokou plis lefikasite e responsabilite anver depans Gouvernman.

Mon donn zot mon garanti ki anba Prezidan Ramkalawan, sa Gouvernman i reste fermeman determinen pou vey sak sou ki i depanse, e sirtou kot depans nou Prezidan li menm ki konsernen.

Mon espere Mr Speaker, ki mon'n reisi reponn sa 3 kestyon e mon pare ansanm avek mon delegasyon ki enkli *CDF*, e *CEO IDC* pou reponn okenn lezot Kestyon Siplemanter. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon pou rapel bann Manm ki i pa mon lentansyon limit zot privez pou zot kapab demann kestyon, be selman mon pou pran kestyon lo sa *PNQ* pou en demi erdtan, akoz nou annan lezot kestyon ki pou program e mon determinen pou nou fini termin nou biznes dan Lasanble pou sa lazournen *Question Time*.

Alor mon re demann zot ankor, gard zot kestyon direk, kourt e nou a fer otan kestyon ki posib. Me mon garanti ki

loter kestyon pou ganny larepons ki i bezwen, me Kestyon Siplemanter i pou kapab ganny limite. Mersi. Onorab Pillay ou annan Kestyon Siplemanter?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Wi mon annan Kestyon Siplemanter. Premyerman Mr Speaker, mon le reasir Vis-Prezidan e Prezidan Ramkalawan ki ni Vis-Prezidan oubyen Prezidan, ni enn antre zot pa zot ki pou dir mwan ki kalite *PNQ* mon pou anmennen dan Lasanble Nasyonal parey zot ti fer!

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Dezyenm keksoz Mr Speaker, ki mon ti a kontan met devan Lasanble, se ki Vis-Prezidan i bliye li menm ki i ti *Vice-Chair FPAC*, e lakantite lenformasyon ki i ti demann departman Ladefans ler li *Chairman FPAC*, mon annan *email* la, ti enkli kou *fuel* e bann depans lo *fuel* ki *SPDF* i fer lo son bann *trip*. Enkli an relasyon avek bann vizit ofisyel.

E la Vis-Prezidan bomaten pa'n dir nou naryen;- i pa'n donn nou okenn kou an total ki *SPDF* in depanse. Ki mon war li drol e mon osi war li en pe etranz vi ki li Vis-

Prezidan i en dimoun ki sipoze domin byen bann sif.

So, mon kestyon i vin koumsa, eski Vis-Prezidan i kapab dir nou an total konbyen *SPDF* in depanse, par lefe ki pa zis en bato, me nou'n vwar plizyer bato akonpanyy Prezidan lo sa bann vizit?

Nou pa pe dir ki *Coast Guard* pa devret akonpanyy Prezidan. Nou pe demann ou konbyen in depanse lo sa bann vizit?

Dezyenmman Mr Speaker, mon pa ganny en konpran sa Gouvernman *LDS* mwan. Zot kontinyen dir en keksoz apre zot vire zot dir en lot. Prezidan avan i al sa vizit i dir, sa pti vizit pe kout R3 milyon. Ler lapres i re demann li, i pa kapab dir konbyen vizit pou koute. I dir ki *IDC* ki pe depanse.

IDC nou konnen i en *State-owned enterprise*, e evantyeleman *IDC i belong to the tax payers. I belong to Gouvernman Sesel.*

So kestyon ki nou pe demann ou se i bezwen annan en kontifikasyon konbyen in arive pou sa bann vizit sirtou sa bann vizit lo zil elwanye? Rezon mon pe demann ou sa Mr Speaker, se aköz Gouvernman fodre i arete dir en keksoz e fer en lot!

La nou'n tande poudir Gouvernman pe anpes *United Seychelles* fer son Kongre, me

selman bis dimoun pe marse ladan, *Cat Cocos* dimoun pe ale ladan.

MR SPEAKER

Onorab. Onorab Pillay.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Naryen pou fer avek sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker *ok?* Lefe ki Gouvernman pa le *United Seychelles* fer son Kongre pa ladan, mon pa pou met ladan.

Mr Speaker mon, mon trwazyenm pwen Mr Speaker, sa ki kler, sa ki kler se ki sak fwa ou demann sa Gouvernman en kestyon, sa Gouvernman i anmenn mwan Mr Rene. I anmenn mwan Mr Michel. I anmenn mwan Mr Faure. Be zot ki o pouvwar!

Mon pe demann ou ankor enn fwa Vis-Prezidan, konbyen in koute an Roupri, an Dolar, sa ki ou kapab dir nou, konbyen in koute an total pou tou sa bann bato ale vini deplase avek Prezidan Larepiblik?

Konbyen *IDC* in depanse an Dolar, an Roupri pou sa bann *trip* ki Prezidan in fer? Mersi Vis-Prezidan. Se tou ki mon pe demann ou pa bokou. Silvouple reponn kestyon.

MR SPEAKER

Vis-Prezidan i a donn son repons apre nou a *move-on*.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker premyerman mon osi rapel kan mon ti en Manm Lasanble e mon ti *Deputy Chair FPAC*. Wi, mon ti demande bann kestyon. Me parey mon'n dir dan mon larepons, mon ti espekte sa bann tel kestyon i mont dan *FPAC*. E pa dan en sesyon zeneral sirtou kot i konsern militer.

Kestyon referans avek 3 milyon, ki i dir Prezidan ti dir ti kout 3milyon, mon le koriz Onorab. Pou dir li Prezidan pa'n zanmen dir i ti pou kot 3 milyon. Si ou ekout son *interview* byen, si ou ekout son *interview* byen, i ti fer en sipozisyon, e i ti dir 'si' sa *trip* ti ariv 3milyon, ki ti pou annan mal avek?

Vi ki bann benefis ki Sesel in gannyen ti pou bokou plis ki sa 3milyon. I pa'n dir sa kou ti pou 3milyon.

Selman i petet oportèn pou zot, pou Onorab devir parol e fer ki war poudir Prezidan ti dir 3milyon. Me mon pou retourn lo ou kestyon prensipal, konbyen in kout sa bann vizit?

Dan mon premye entervansyon pou reponn ou, mon'n donn ou bann sif. Mon pou redonn ou bann sif.

Working visit La Digue le 6 Avril, 31, 920mil.

Vizit Desroches avek bato *Etoile*, 111, 779mil.

Vizit Fregate avek *La Flèche*, avek *Fast Response Boat*, 27,660mil. *Ste Anne opening*, avek *Fast Response Boat*, R2, 700mil.

Le 29 Avril pou al La Digue servan *La Flèche* avek *Fast Response Boat*, 31, 920mil. Ti osi annan enn ladan ki ti en pti vizit ministeryel, kot zot ti fer en *working visit*, en *retreat* lo Ile aux Cerfs, al bomaten tourn apre midi. R2,700mil. Sa ti kou *fuel Coast Guard*.

E si ou azout sa bann kou ki mon'n donn ou Onorab. Ou pou ganny ou 208, 679mil. Sa se kou pou sa 6 diferan misyon lo nou bann zil.

An se ki konsern vizit Prezidan Aldabra, mon a permet *IDC* donn ou bann kou ki zot, zot annan. E parey mon'n dir ou tou sa bann kou ki *Coast Guard*, mon'n donn ou bann sif. Se pa bann kou ki *Coast Guard* pou *bill* Prezidan, parske tou sa bann kou i form parti loperasyon *Coast Guard* ki i toultan fer. E ki i dan Bidze Nasyonal.

So napa okenn kou adisyonnèl ki pe vin lo Bidze an relasyon avek sa bann vizit.

Pou kou Aldabra ek *Outer Islands* ki ti servi bato Topaz. Napa okenn *Fast*

Response Boat la. Son kou, pa bliye Aldabra i tre lwen. I 600, 203mil.

Parey mon ti dir taler, ou pa kapab porsyon antye sa kou lo vizit Prezidansyel. Ou pa kapab. Parske zot servi sa *timing* pou zot osi anmenn Prezidan, e sa *timing* ti'n ganny programen pou fer lavitayman Astove, Assomption, e osi bann patrol dan Cosmoledo ek Providence.

An se ki konsern sa *trip* Desroches ki mon ti dir son kou ti 111,779mil, sa osi ou pa kapab aporsyonn li antye lo vizit Prezidan. Parske i ti profite ou fer patrol dan zanmirant e lo kote plato Mahe.

Ankor enn fwa sa se zot travay rutin. Napa okenn kou adisyonnell Onorab ki vin dan Bidze an relasyon ek sa bann vizit. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Ou ti'n demann *CEO IDC* pou donn sif ki li i annan. Mr Savy.

CEO GLENNY SAVY

Thank you Chair. Onorab mon krwar i enportan ki ler nou demann kou nou stipile egzaktaman ki nou pe dir par kou. Akoz kou par egzant pou *IDC* si i pe fer en *flight*, son kou direk evidaman se son kou *fuel*.

Si sa *flight*, en *flight* pa ti pe ganny fer sa avyon ti pe asize, e i pa ti pe bouze, i ti pou napa en kou. I ti pou annan en kou zeneral *IDC* dan son *general overheads*, lefe ki i annan en avyon la a la dispozisyon pou sa bann aktivite ki sa avyon pe fer.

Donk mon pe fer resorti sa akoz ler nou fer en *trip* ki swa en *management flight*, oubyen en *flight* kot nou pe anmenn teknisyen lo zil, oubyen en *flight* kot nou pe anmenn Manm Lasanble lo zil, oubyen bann dimoun ki bezwen al lo zil ki swa par egzant Minister Lasante kwa Kesewa, son kou pou nou i reprezant son kou *fuel*.

Donk mon pou donn ou sa *trip* ki nou ti fer pou al Astove, Farquhar, avek Desroches. Sete - e mon repete sete a toutafe korek ki Vis-Prezidan in dir sete a lenvitasyon *IDC*. Akoz i ti form parti nou plan - parey nou'n mansyonnen, pou nou fer sir ki *IDC* avan lafen lannen prosenn, tou nou bann zil i annan lenerzi soler. E nou aret servi *fuel*.

E lefe ki Astove son lenstalasyon ti'n konplete, Farquhar son lenstalasyon ti'n konplete. E Desroches ki nou pli gran lenstalasyon ki ti'n preske fini, i ti pou nou enportan pou montre

Gouvernman bann pa an avan ki sa lakonpanyen pe fer.

Pou ou lenformasyon pou fer sa *trip* Astove, Assomption, i ti kout lakonpanyen en total R259, 679mil. Epi mon kapab dir ou ti annan lo kote *IDC* nou ti anmenn Prezidan Ile Denis, Coetivy avek Desroches ki ti ariv en gran total R31mil.

E Ile Denis nou ti anmenn Prezidan Ile Denis akoz *IDC* ti annan en Kontra avek Gouvernman Lenn, pou met en *tower*. Pou met en radar pou *Coast Guard*. E se nou *IDC* kontrakter. Ti annan en problemm avek sa lenstalasyon, akoz i annan plizyer lannen ki Gouvernman pa'n nobou *sort out* kote sa *tower* pou ganny mete lo Ile Denis.

E nou ti demann lasistans pou ki sa i ganny rezourd, pou nou kapab al fini sa Kontra. E sa prezan mon kapab dir ozordi zour in ganny rezourd.

Coetivy avek Desroches, Desroches sete ler nou ti pe retournen sorti Astove, Farquhar ki nou ti ariv Desroches, pou nou montre bann Manm Gouvernman e Kor Diplomatik devlopman soler ki nou'n fer lo Desroches. Ki reprezant apepre 2.5 *megawatt*. E ki byento pe al ganny met anrout.

Coetivy sete an fonksyon program lagrikiltir, ki pe devlope dan en fason tre enportan, ki nou ti war li neser pou nou al diskit avek Prezidan sa devlopman pou nou al devan.

E donk si mon kapab *summarize* Onorab, i annan sa R250mil ki mon'n dir ou. E R31mil ki reprezant sa kou ki *IDC*, ki'n kout *IDC* siplemanter pou fer sa bann *trip*. E mon krwar mon'n reponn ou kestyon lo *cost of the flight for us*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Pillay eskiz mwan nou a permet lezot Manm demann zot kestyon siplemanter. Ou'n ganny en kantite sans pou demann ou kestyon. Mon a pas kestyon Onorab Labonte.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker mon pa war rezon akoz ...

(Off-Mic)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, mon pa war rezon akoz mon pa kapab reponn komanter Vis-Prezidan.

MR SPEAKER

Onorab Pillay, ou'n demann ou kestyon, Vis-Prezidan in reponn ou, *CEO IDC* in reponn ou. En repons i en repons. Nou a *pass on* silvouple. Onorab Labonte demann ou kestyon.

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. Bonzour tou koleg Onorab. Bonzour tou Manm a lekout. An repons Minis parey ni dir an relasyon ou repons ki ou'n dir nou ki Prezidan Ramkalawan i pa premye Prezidan ki'n servi tel fasilite pou fer bann vizit parey.

Eski ou kapab konfirm avek sa Lasanble ki Prezidan in swiv Protokol e ler i fer bann vizit parey? E parey *Leader* Lopoziyon in dir, Prezidan osi pa bezwen demann permisyon *Leader* Lopoziyon ler pou li fer bann vizit e pou li servi fasilite pou son proteksyon. Mersi.

MR SPEAKER

Vis-Prezidan.

**THE VICE PRESIDENT
AHMED AFIF**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi mon kapab konfirm avek ou, wi Prezidan in swiv tou bann Protokol. In konsilte tou bann parti, bann diferan lorganizasyon ki ti konsernen. In swiv tou protokol sekirite dan tou bann deplasman ki in fer. I pa'n dan okenn fason abiz son Lotorite.

Ou dezyenm kestyon se si i bezwen demann permisyon? Non, i Sef Deta, Prezidan Larepublik i annan drwa vwayaz nenport ki landrwa dan Repiblik Sesel pou li fer son travay. E sertenman i pa bezwen permisyon *Leader* Lopoziyon. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti tann lo televizyon par Anbasader Larisi konmkwa Desroches zot ti al selebre 60an Yuri Gagarin, sa *SBC*.

Mr Speaker, mon annan 2 kestyon *arising from* larepons Vis-Prezidan. Mon premye kestyon i otour, konmela sak fwa ou poz en kestyon ou tann Prezidan Rene i ganny evoke dan larepons.

Alors mon anvi konnen si Prezidan Rene i *best practice* Gouvernman *LDS du jour*, e

zot fer tou sa ki li i ti fer? Mon anvi sa konfirmasyon.

Mon dezyenm kestyon, dan sa larepons mon'n tann nonm Prezidan Elekte an plizyer repriz. Be Prezidan Elekte li menm ler zournalis i poz li en kestyon, i dir ou i pa konnen, *IDC* ki konnen. La prezan Vis-Prezidan i osi i vini i dir nou i pa konnen, *IDC* ki konnen.

Be lekel ki'n ganny elekte pou diriz sa pei Prezidan Ramkalawan ouswa *IDC*? Lekel lisyen, lekel lake la? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi pou ou kestyon. Onorab Loze mon a zis fer ou remarke ki manner ou'n demann ou kestyon i pa relevan avek kestyon ki'n ganny mete. Ou pe entrodwir en lot kalite demagozi ladan. Me selman Vis-Prezidan i a kapab adrese.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker vi i pe fer referans, petet i santi poudir i pou al sitan deryer pou al rod Mr Rene, i tro lwen. Mon ava donn li en legzanp en pti pe pli resan ki lannen pase par Prezidan Faure.

E mon'n donn zot kou deplasman ki nou, nou'n fer avek Prezidan Ramkalawan. Mon'n donn zot en kou ki ti 208 mil....

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay reste trankil silvouple. Les Vis-Prezidan koze.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab eskiz mwan. Eskiz mwan. Nou retourn ankor lo menm ... Ou pa kapab dir en dimoun ki'n vin la dan Lasanble ki'n donn ou en repons, *lalang!*

HON SEBASTIEN PILLAY

Be i lalang!

MR SPEAKER

Ankor enn fwa mon pe demann ou - Onorab Pillay mon pou demann ou ankor enn fwa pou *apologies* pou sa parol. Onorab Pillay eski mwan.....

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon a donn li en *apology* poudir mon'n dir li i pe koz lalang. Be selman i kler poudir i pa pe donn nou lenformasyon. So si, li ki'n dir mwan al dan *FPAC*. So ki mon a fer, mon ava kriy li dan *FPAC* avek Mr Savy e zot a bezwen donn mwan sa lenformasyon

ki mon pe rode. I ava senp!
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan eskiz sa lenteripsyon. Ou a kontinyen.

**THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti le zis fer referans avek Onorab Loze. Zis pou dir ek li si nou kapab al lo lannen pase selman, pou 8 depasman Prezidansyel ki ti ganny fer avan le 25 Oktob 2020. Bann kou apard *Coast Guard* pou bann vizit Praslin ek La Digue, apard *Coast Guard* i R741, 149mil.

Ladan i annan R415, 743mil ki ti zis pou elikopter. Mon'n donn ou 6 depasman Prezidan Ramkalawan parey dan ka lannen pase avek ansyen Prezidan, kot ti napa sa bann kou adisyonnèl. Ti napa R700 ekek mil ki'n ganny depanse an adisyon.

Savedir pou reponn kestyon, nou kapab al zis lannen pase, nou a montre zot lekonomi ki'n ganny fer e i konsiderab.

Ou dezyenm kestyon Onorab - ankor enn fwa mon pa, eski *IDC* ki pe donn bann larepons? Wi, nou krwar poudir zot in demann detay, nou'n anmenn detay pou zot gannyen. E i paret zot pa

kontan. Mon pa konnen ki plis detay ki zot anvi gannyen.

Me parey Onorab in dir si laverite i ofans zot, anmenn *FPAC*, anmenn lezot Komite, me nou pou donn zot menm lenformasyon. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mesi Vis-Prezidan. Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour *VP* avek ou delegasyon. Mr Speaker, mon osi mon ti a kontan profite, en pti mesaz pou mon zanfan, enkli tou zanfan Sesel Bonn Fet e bon lazournen ozordi. E mon demann bann Manm pou nou pa konport nou koman bann zanfan ozordi, be annou sey konport nou parey bann adilt. Mersi bokou.

Mon ti a kontan dir avek Vis-Prezidan, ou *statement* ki ou fek fer, i vre. *US* in demann kestyon me pa sa larepons zot ti anvi tande. Zot ti anvi tande poudir *trip* Prezidan in ariv 5.6 milyon, 7.8milyon. Me malerezman in tonm bokou pli ba ki zot ti pe espekte.

Mwan mon annan 3 pti kestyon. Mon kestyon i relye avek sa ki Onorab Andy Labonte in demande, eski i annan en nouvo Polisi dan Gouvernman ki mon anvi

konnen koman en Manm Lasanble,

Eski i annan en nouvo Polisi ki fer ki tou deplasman Prezidansyel ek son delegasyon, nou bezwen ganny permisyon parti Lopozisyon avan Prezidan i fer sa deplasman pou al lo nou bann zil? Mon premye kestyon. Mon anvi konnen sa. I enportan sa.

Mon dezyenm kestyon. mon ti a kontan demann avek Vis-Prezidan, eski dan zot bann negosyasyon avek bann pei zanmi, bann gro pwisans parey Lenn, Lasin. Eski zot in dekouver en avyon ki pa servi karbiran, ki nou kapab met delo, delwil koko pou donn nou Prezidan ler i al vizit Mr Savy lo bann zil ki nou annan?

Mon trwazyenm kestyon, Mon ti a kontan demann avek Vis-Prezidan, Mr Speaker, eski anvi ki Prezidan i Patron *SIF*, e *SIF* parey nou'n dir Aldabra osi i form parti *SIF*.

Eski nou bann zil ki nou annan Vis-Prezidan, eski i form parti sa teritwar, sa *border* ki Prezidan Ramkalawan pe *rule* li? Oubyen zot tonm an deor? Parske mon pa'n tann en kestyon an relasyon avek vizit Au Cap ki'n pase *weekend*. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker premyerman permisyon. Non, i pa bezwen demann permisyon pou li deplase dan sa pei ki'n ganny elekte dan okenn landrwa teritwar Sesel. I pa bezwen permisyon personn, e sirtou permisyon *Leader* Lopozisyon parti *US!*

(APPLAUSE)

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Dezyenmman, eski i annan lezot fason deplase? Mon osi mon'n demann mon lekor sa kestyon. Akoz mon konnen poudir Prezidan Ramkalawan e son Gouvernman, dan tou loperasyon, tou deplasman, nou rod fason pli ekonomik posib. Akoz nou pe viv dan letan difisil.

I posib ki Lopozisyon i konnen en fason pli ekonomik. Malgre ki mon'n montre zot bann sif ki zot, zot in fer zot menm lannen pase, menm avan. Me zot pa tro, tro kontan nou al en pe tro lwen. Me in bokou pli o ki sa ki nou'n fer.

Me Onorab, nou, nou en Gouvernman responsab, nou kontan konsilte, nou kontan ekoute. Nou ekout tou dimoun parske Sesel i pou tou son

zanfan. E si zot konn lezot fason ki ou kapab deplase pou al en pe lwen parey Cosmoledo, Assomption, Aldabra.

Si i annan kek kouran ki pase ki ou kapab zis mont lo en kartye maron e ariv laba, les nou konnen, nou ava adopte sa bann sistenm pou nou kapab deplase. Byensir kekfwa avek en pti proteksyon. Si ou konn sa bann fason les nou konnen.

Prezidan koman Patron, wi, i bezwen al vizit bann zil. E mon krwar i form parti son travay koman Patron *SIF* e i pran son responsabilite.

I pa'n zis swazir en zour in leve in dir, be *ok* mon pe al en kou Aldabra. In konsilte avek *SIF*, in konsilte avek militer. Kot i fer en lekonomi dan sa deplasman. Ki *Coast Guard* ler i ale i osi pe fer en lot travay an plis ki sa deplasman.

Kot *SIF* li osi i pe vey sa letan ki pli bon pou Prezidan ariv laba. E dan sa ka kot i ti al Astove ek Farquhar pou al lansman sa *PV*. In profit dan sa letan avek lenvitasyon *IDC*, ki finalman i pa'n vin en kou lo Biro Prezidan.

So tousala mars dan en fason tre kordinen. Dan en fason tre responsab ki fer sir ki vreman nou pe ekout sa ki pep Seselwa in dir nou. In dir ek nou vey zot sou. Fer sir ki

zot larzan ki zot in travay dir ki zot in pey *tax* i ganny servi byen. Napa labi ladan. Se sa ki nou pe fer.

E mon asir tou bann Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout ki nou pou kontinyen fer sa parske sak sou i pou tou Seselwa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Mon a pran kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. Bonzour le 2 manm son delegasyon. Bonzour tou Manm Onorab. Tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker, natirelman Prezidan pa bezwen lord *Leader* Lopoziyon, ouswa lord sorti kot parti *US* pou li vizit Larepublik Sesel. Me son devwar pou li rann kont avek pep Seselwa bann ki'n elekte li, ek bann ki pa'n elekte li lo sa bann depans. E se sa louvraz Lasanble Nasyonal, se sa louvraz *Leader* Lopoziyon ozordi pe fer dan sa Lasanble.

(APPLAUSE)

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker, an dizan sa mon ti a kontan demann prensipalman petet *CDF*

ouswa Mr Savy, eski i larealite ki sak fwa, (la mon le fer referans avek petet Prezidan Faure oparavan) ki sak fwa Prezidan i deplase i annan en deplasman *Coast Guard*? Akoz mon rapel en deplasman Desroches kot Prezidan ti al vizit bato *Nekton Mission*, mon ti ganny sans akonpanyi li.

Dan sa vizit mon pa'n war *in sight*, petet zot mouy lwen, Me mon pa'n zanmen war *in sight* en bato *Coast Guard*. Prezidan ti osi desann dan pti soumaren, mon pa krwar nou'n war okenn *asset* anba lanmer ki ti pe vey Prezidan.

So eski zot kapab konfirman, si sak vizit ki Prezidan i ale i bezwen al avek *Coast Guard*? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan lekel ki pou reponn sa kestyon? Ou oubyen Kolonnel?

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mon a permet, avek ou permisyon mo a demann Kolonnel Rosette pou reponn.

MR SPEAKER

Kolonnel wi.

COLONEL MICHAEL ROSETTE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. E Onorab mersi pou ou kestyon. Dan ka parey ou'n fer sorti sak fwa si Prezidan pe deplase, i pe sorti pou al lo bann zil elwannyen oubyen bann Zil Pros, toultan i enform *Coast Guard*, e nou fer sir i annan en bato *Coast Guard* oubyen en avyon *Air Force* ki dan proksimite pou asiste si i annan okenn sityasyon.

An se ki konsern anba lanmer, *Coast Guard* nou napa soumaren, nou napa lezot veikil pou lemoman. Me selman nou annan plonzer, nou annan bann dimoun ki *standby* lo nou bato, tou nou bato ki sorti pou okenn evantyalite ki arive. Pou nou kapab port lasistans.

E tou bann *VIP* ki deplase dan Sesel oubyen lo bann teritwar Sesel, zot enform nou e nou baze lo zot pozisyon, lo *assessment risk*. Nou asire nou fer sir ki i annan dan proksimite parey mon'n dir, swa bato *Coast Guard*, swa avyon pou rann lasistans si i neser. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Kolonnel. Mon a pran kestyon Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mwan osi parey Vis-Prezidan

mon ti tann Prezidan lo televizyon dir, 'si' sa *trip* i kout 3milyon i pe dir avek Seselwa be i *ok* koman en Nasyon pou nou aksepte sa kou, pou tou sa ki sa bann pei vwazen in donn nou.

Be baze lo sif ki *CEO IDC* in donn nou an term *fuel*, ki mon kalkilasyon i tonm apepre 290mil. Prezan annou azout en pe manze ouswa bann dimoun ki ti la pe travay. Annou dir sa *trip* ki kout 500mil. Eski Vis-Prezidan ki tre bon avek kalkilasyon matematik, i kapab konfirman poudir sa sonm 500mil i apepre 11 fwa mwens sa sonm R5.7milyon ki rapor Oditer Zeneral in dir i ekivalan 46 bout later ki Parti Lepep in pran malapropo? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker.

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple, eski - Onorab Pillay mon santi ou konstaman pe deranz Lasanble, pe enteronp Lasanble.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Wi.

HON WAVEL WOODCOCK

Onorab Loze depi taler i pe fer bann komanter, pe ensilte ou Mr Speaker. La ankor enn fwa la, i dir desizyon Speaker i *bias!* I dir ou *lalang!* I pe ensilte ou, napa ki parol i pa pe dir la deryer, i pe ensilte ou Mr Speaker! Mersi.

MR SPEAKER

Mon pe dir , *ok*. Mon pa kapab dil avek tou problem an menm tan. Mon pou demann Onorab Woodcock pou fer mwan en rapor an ekrir lo sa ki Onorab Loze in dir. E mon pou pran ka lo la!

Onorab Pillay mon pe dir ou si ou kontinyen enteronp mwan, mon pou dir ou pou kit lasal, se tou! Mon napa lot rekour!

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Lo kestyon Onorab Henrie, wi in anmenn en pwen ekstraordiner. Selman in demann en kestyon lo kou. In demann en kestyon lo kou ki Onorab Loze pa ti demande. In demann en kestyon.

Wi, in fer en pwen ki pa, napa naryen pou fer avek soz. Selman in demande en

kestyon lo kou. E mon a envit Prezidan adres keston ki in demande lo kou silvouple. An relasyon avek rapor Oditer Zeneral.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Wi, Mr Speaker mon dakor avek sa sif ki Onorab Henrie in dir. R290 mil, e ler ou met bann lezot *incidental* i fasilman ariv R500 mil. E sa i 11 fwa mwens ki sa sif ki ti ganny site dan rapor Oditer Zeneral koman en larzan ki ti vreman an ekse. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran keston Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan. *CEO IDC*, ek Lyetnan Kolonnèl. Mon ti a dabor osi pran sa letan pou swet tou zanfan Seselwa en bonn fet ozordi.

Vis-Prezidan dan ou bann larepons ou'n fer bann diferan konparezon lepase e ozordi lo bann sif, lo bann depans ki'n ganny fer. Me pou mwan i annan en diferans ant ozordi ler ou dan en kriz, e oparavan kan nou pa ti neserman dan sa kalite kriz ki nou ladan ozordi.

E pou ou zistifye kot ozordi pep Seselwa pe ganny

demande pou annan sakrifis. E menm si ou pe dir sa larzan ki'n ganny depanse i pa en larzan ase sibstansyel, me nou mazin en frer ek en ser ozordi ki napa lanplwa, napa manze, nou zanfan, pou zot sa larzan 208mil ti pou fer en diferans lo zot lasyet ozordi.

Baze lo sa mon ti a kontan demann ou Vis-Prezidan, ou'n nonm plizoumwèn bann kou ki relye avek *fuel*. E mon ti a kontan petet demann ou osi, eski in annan bann *additional charge*? Akoz pou ou kit en bato lo lanmer, parey dan lepase ler Lyetnan Kolonnèl Rosette ti vin devan sir tou avek piratri.

Pou kit Topaz lo lanmer ti pe kout nou anviron apepre R1milyon dan son bann loperasyon e si pa plis. Eski zot pe pran kont osi i annan saler, i annan manze, i annan *allowance* osi ki atase avek. E osi i annan keksoz oi pou fer avek petet mon pa konnen si larmri bann keksoz koumsa. Nou konnen.

Eski ou kapab petet met sa lankadrem lanpe Bidze ladan ki i pa zis enkli sa *fuel*? Ouswa si ou pe donn nou zis kou *fuel*? Eski ou'n pran kont bann lezot *additional charges* baze lo sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Vis-Prezidan.

**THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker son kestyon i an de morso. En si sa ti devret ganny fer? I pe dir poudir - mon konparezon ti dan en lepok kot pei pa ti dan kriz. E ozordi i dan kriz.

Onorab sa sif ki mon fek donn ou ti lannen pase. Avan Prezidan Ramkalawan ti vin *State House*. R741mil koman kou adisyonnèl dan lannen *COVID*. Nou ti dan kriz, *full blown* kriz. Menm plis ki la! E zot ti depans R741mil ziska le 23 Oktob 2020. Dernyen *invoice* i avek mwan la, le 23 Oktob 2020, ti annan plizyer lasyet manze tou ladan.

Lo kote si sa kou ki nou pe donn zot i enkli saler bann solda, e lezot kou ki nou apel sa kou *fixed*? Non, mon ti dir klerman poudir sa bann kou ki nou pe donn zot 208mil i kou karbiran.

Akoz nou pa met sa bann lezot kou *fixed*? I tre senp Onorab, aköz parey son non i dir i en kou *fixed*, ki ou deplase, ki ou pa deplase, sa kou i la. Saler sa bann solda ou bezwen peye de tout fason. E kou prensipal ki apel kou varyab ki ler ou pe deplase, i vin en kou adisyonnèl ki ou pe fer aköz sa vizit.

Me selman pa bliye, e se pou sa rezon nou pran sa kou varyab koman son vre kou,

aköz larestan ou ti pou fer de tout fason, ale pa ale. Me selman sa ki ou bezwen osi realize Onorab e pep Seselwa ki pe ekoute deor, se eski sa bann vizit i pe fer ki *Coast Guard* prezan pou bezwen depans plis dan sa Bidze ki sa Lasanble ti aprouve aköz sa bann vizit?

Me larepons se non. Aköz sa kou enkli sa kou varyab ki nou'n detaye, i form parti travay *Coast Guard*. I form parti zot travay si zot in bezwen deplase pou al Aldabra, zot i pou deplase pou al Aldabra de tout fason. Ti pou pas Astove, ti pou pas Cosmoledo. Ler ti pou al Providence zot ti pou al laba pou fer patrol dan zanmirant e pou anmenn ravitayman.

Alor sa *timing* i ganny mete pli pros avek sa bann deplasman ki zot ti pe al fer de tout fason. Alor pou pep Seselwa ki pe ekoute, sa zanfan ki pe mazin en lasyet ki prezan i pa pou gannyen, les mwan a fer zot konnen poudir sa se en kou ki i deza dan Bidze. Pa pe demann zot en larzan ekstra aköz sa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou pas dernyen kestyon Onorab Loizeau.

HON NORBERT LOIZEAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour VP ek ou delegasyon. Mr Speaker mon annan en pti kestyon konsernan Assomption. Mon panse ki dan sa pti vizit zot in bezwen pas en pti pe obor Assomption. Mr Savy mon krwar zot in bezwen pas obor Assomption. E vi ki Gouvernman US dan lepase ti annan lentansyon donn Assomption Lenn pou fer en baz militer lo la. Eski dan sa vizit vi ki ti konpri osi Lanbasader Lenn ki ti dan sa delegasyon.

Eski zot in kapab, atraver pas obor zot in kapab konvenk li pour ki Assomption pou napa, pa pou kapab fer en baz militer lo la? Sa enn.

Mon dezyenm kestyon, vi ki dan lepase, ti annan Prezidan ki ti annan bann zil ki zot ti pran koman pou zot parey Remire. Zot ti konstri en lakaz pou zot, kot zot ti monte dan bato *Coast Guard* tou le mwan, tou le semenn pou zot al *cool* laba.

Eski Prezidan in war en pti zil kot i kapab fer en lakaz li osi, pou li kapab monte donn en pe bal parey ti arive avan? Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan sa bann kestyon osi ou kapab adres briyevman silvouple.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon kapab konfirman ki sa delegasyon ti pas Assomption akoz pou al Aldabra tout fason avyon pou larg ou Assomption e apre zot pran bato pou al Aldabra.

E mon krwar tou delegasyon ki'n vizite in vwar ki napa okenn enstalasyon militer etranze ki pou ganny fer. Ki pe ganny fer, ki pou ganny fer. E napa okenn tel kalite plan ki pou ganny tolere par Gouvernman, sa Gouvernman ki la anba direksyon Mr Ramkalawan.

E an se ki konsern si i annan okenn zil oubyen okenn landrwa ki'n ganny trouve. Non, mon krwar Prezidan son travay i vize ver devlopman bann zil, ver devlopman Sesel. E kot pli gran rannman ki i kapab gannyen ek sa bann zil atraver Tourizm, Lagrikiltir, si fodre lenvestisman eksetera.

Se sa ki nou pe rode, nou pa pe rod okenn keksoz lwazir oubyen keksoz personnel pou li. I pe rod sa ki pli byen pli ekonomik pou pep Seselwa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon senpati pou bann Manm ki pa'n ganny sans demann zot kestyon. Nou pou

aret sa sesyon la nou pou pran en poz. Akoz tou fason nou bezwen *sanitize* landrwa. So nou a fer en sel *break* pou nou kapab ekonomiz en pe lo nou letan pou nou pran lot kestyon.

Avek sa mon a dir Vis-Prezidan ek son delegasyon mersi bokou pou zot partisipasyon, e mon swet zot bonn zournen. Nou a pran en poz la ziskan 10.45. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon nou pe kontinyen avek kestyon. Avan mon al lo lot delegasyon mon le fer en lot pwen lo kestyon. E sa se la manner ki bann Manm pe met zot kestyon ekrire. *Standing Orders* i dir en Manm i annan drwa demann 2 kestyon en Minis.

Be mon pe remarke ki dan bann kestyon ki mon gannyen i annan en paragraf, apre souvan i annan 3 kestyon. E apre i annan en lot kestyon avek ankor 3 kestyon. Prezan mon pe demann mon lekor, eski sa 3 kestyon anba en tit i fer 3 kestyon oubyen i fer en kestyon?

Mon anvi ki nou *comply* avek *Standing Orders*. Mon pe met sa devan latansyon bann *Leaders* Lasanble, akoz mon pou *raise* sa dan *ABC* e mon pe met li a latansyon bann

Manm pou zot gete. E mon osi envit Chairman *Standing Orders Committee* pou regard sa, e nou pou met lopinyon ansanm pou nou ariv lo en konklizyon, lo ki manner nou enterpret sa lareg *Standing Orders* ki ou demann 2 kestyon.

Mersi. Avek sa mon ava apel Minis ek son delegasyon pou nou prosen kestyon. Onorab Aglae wi, letan ou pe koze.

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker, mon anvi lo sa ki ou'n dir la. Permet mwan ler ou pe revwar dan sa laliny kestyon osi, pran kont osi avek siplemanter. Akoz mon santi i mank en pe *fairness* la lo ou par. Pou nou ler nou Manm i demann kestyon nou santi poudir i annan klarifikasyon ki nou merite, nou pa pe ganny sans.

Nou santi, i annan Manm ki ganny sans fer. Si nou pou aplik en keksoz annou aplik li *fai*, ki tou lede kote i ava annan son sans osi. Mersi.

MR SPEAKER

Mon fer tou mon posibil pou mwan reste egal lo tou lede kote. Mersi.

Bonzour Minis Patricia Francourt ki Minis pou Lanplwa e Zafer Sosyal. E dan delegasyon Minis nou osi swet

la byenveni Mr Jules Baker, Sekreter Prensipal pou Lanplwa. E Mrs Veronique Bresson, *Executive Director*.

Avek sa nou pou komans premye seri kestyon pou Minis Francourt. Mon annan dan kestyon 7 e kestyon 8, 2 kestyon ki lo menm size preski. Alor ki mon pou fer mon pou pas sa 2 kestyon ansanm e mon pe envit Minis pou li prezant son larepons konsider tou lede. Tou lede kestyon ki'n ganny mete.

Avek sa mon ava apel premye Onorab Desheila Bastienne pou poz son kestyon. E mon a apel Onorab Wallace Cosgrow pou poz son kestyon. Minis wi.

MINISTER **PATRICIA**
FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon ti le demann en permisyon zis pou mon lir en pti *extract* lo *Children's Day message please?* Mersi.

MR SPEAKER

Wi Minis nou a akord ou en moman avan nou pran kestyon. *Go ahead.*

MINISTER **PATRICIA**
FRANCOURT

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou a lekout. Ozordi mon profit sa lokazyon koman Minis pou

Departman Sosyal pou donn en pti mesaz pou bann zanfan.

Ser zanfan, zot refleksyon ozordi i devret lo ki'n fason zot kapab fer sa ki byen dan lakour, dan lakominote e kot lekol. Reflesir lo ki mannyer zot pou vin en pe pi bon zanfan, zanmi, e koleg kot lakour avek zot bann zanmi.

Regarde bann ki tousel, regarde bann ki o bor zot. En koleg ki pe pas dan bann sityasyon difisil. Swa enn ki pe fer fas avek serten mankman dan lakour, oubyen ki mannyer zot pli byen servi zot pti ser oubyen zot pti frer ki petet an danze.

Les sa demonstrasyon lanmour, sipor, e solidarite antre zot, e temwannayaz pou mark sa lazournen zanfan spesyal. Toultan mazine ki bann zes senp kot nou donner, partaze, e montre konpasyon pou lezot ki fer nou ganny plis benediksyon.

Mon swet zot tou en bonn fet zanfan e bon lazournen! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow ou ti annan en pwen lo mannyer demann kestyon ou? Silvouple, wi Onorab.

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker mersi bokou. Mon ti ava kontan zis en

leklersisman an vi ki mon kestyon i kestyon limero 8. Lekel kestyon dan mon kestyon ki ou pe pran li ansanm avek sa kestyon limero 7, pou mwan kapab konnen ler mon demande silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Se kestyon lo *URS* e sityasyon Lanplwa ki dan kestyon Onorab Bastienne. E ki dan premye parti ou kestyon limero 8. Avek sa mon ava apel Onorab Bastienne pou demann son kestyon.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Bonzour tou Manm Onorab. E en bonzour spesyal tou zanfan spesyalman bann zanfan dan distrik Perseverance.

Eski Minis pour lanplwa i kapab donn en kontrandi sa Lasanble, lo sityasyon lanplwa dan Sesel ozordi, e ki poursantaz Seselwa ki ti lo *URS* e osi lo sistenm *welfare* ki ankor san en lanplwa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow ou a kapab demann ou kestyon *please*.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kestyon i annan en *pti* pefas avek.

An relasyon avek Diskour Bidze 2021, kot Minis pour Finans ti dir ki *Unemployment Relief Scheme (URS)*, *My First Job Scheme* e osi *Seychelles Employee Transition Scheme (SETS)* pou bezwen zwe en rol pli aktiv pou permet Seselwa kalifye ranplas travayer etranze.

E osi an relasyon avek statistik katriyenm kar lannen 2020 kot lanplwa formel dan tou sekter ti'n tonm par apepre 6 poursan, eski Minis pour Lanplwa ek Zafer Sosyal i kapab eksplik nou Lasanble;

Ki sityasyon lanplwa formel dan pei an se moman, avek lenformasyon spesifik pou nou 3 zil prensipal Mahe, Praslin e La Digue?

Ki rol sa 3 *Scheme*, *URS*, *My first Job* e *SETS* i annan dan bann plan sa Minister?

Konbyen partisipan I annan lo sa bann *Scheme* e konbyen ki kapab ganny plase dan en lanplwa formel?

Finalman konbyen demann pou travayer etranze ki'n vin kot Minister depi Zanvye ziska la?

Konbyen ki'n ganny aprouve e dan ki sekter, e konbyen partisipan sa bann *Scheme* ki'n kapab ganny *match* ek sa bann demann spesifik? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis parey mon'n dir ou ava reponn konteni ki komen ant sa de kestyon. E apre ou a kapab prosede pou lezot pwen dan kestyon Onorab Cosgrow. Mersi Minis ou annan laparol.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a demann permisyon, akoz tou bann kestyon i *relate* ansanm. Mon ti a kontan reponn tou ansanm si i posib. Be selman Onorab pou konpran letan mon'n ariv lo son kestyon.

MR SPEAKER

Prosede. Si i annan pwen ki ou pa'n adrese mon a permet Onorab Cosgrow dan siplemanter adres zot silvouple.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, parey ou konnen Onorab, kalkilasyon lanplwa formel dan pei i ganny fer par Biro Nasyonal pou Statistik. Lenformasyon pli resan ki Minister in resevwar avek sa biro, i dat katriyenm kar lannen 2020, baze lo Rapor *Formal Employment and Earnings*.

Dapre sa rapor pou katriyenm kar lannen 2020 ti annan 51mil 561 travayer anploye dan en lanplwa formel dan pei. Enkli Praslin ek La Digue. Konpare avek 52,210 travayer dan trwazyenm kar 2020.

Sa i reprezant en rediksyon 1poursan. Osi konpare avek katriyenm kar lannen 2019 ti annan 54,914 travayer dan lanplwa formel. E sa i reprezant en rediksyon 6poursan konpare avek menm letan an 2020.

Mazorite travayer dan lanplwa formel pou katriyenm kar lannen 2020, ti pe travay dan lendistri *Tourism* avek 8,410 travayer. Swivi par Ladministrasyon Piblik avek 6,134 travayer. Konstriksyon avek 5,791 travayer. E *Wholesale and Retail Trade* avek 4, 510 travayer.

Me an menm tan laplipar sa bann lendistri in eksperyans en rediksyon dan lakantite travayer dan lanplwa formel. Zis pou konpar a komansman lannen 2020 avek lafen 2020, lanplwa formel dan lagrikiltir in redwir par 16poursan. Konstriksyon par 15poursan. *Tourism* par 11poursan, *Wholesale and Retail* par 10poursan.

De lot kote 2 lendistri ki'n annan logmantasyon dan lanplwa formel pandan sa letan, sete lendistri relye avek

lasante. Ki'n monte par 6 poursan. E *manufacturing* ki'n monte par 4 poursan.

Parey zot in kapab konstate, an zeneral i annan en rediksyon dan lanplwa formel pandan sa bann letan. E sa i espekte akòz lenpak *pandemic COVID-19* lo demann pou travayer.

Mon swete fer rapel ki an 2020 ti annan 2,763 travayer Seselwa e etranze ki ti ganny fer aret travay atraver laprouvasyon *redundancy* ki Minister ti'n donnen.

An 2020 ti osi annan en rediksyon dan demann pou travayer etranze. Kot 10,622 demann pou *post* travayer etranze ti soumet kot Minister. Konpare avek 13,320 pou lannen 2019.

Malgre sa sityasyon lanplwa formel in amelyore depi Zanvye 2021 ziska statistik pli resan le 14 Me 2021 kolekte par Minister. Nou'n anrezistre 2,906 plas travay. E ladan apepre 500 pozisyon ti lo Praslin, La Digue ek lezot zil.

Nou'n osi resevwar 4,738 *post* sorti kot anplwayer pou anploy travayer etranze. E ladan plis ki 600 *post* ti pou Praslin e La Digue. Minister in osi vwar en rediksyon dan kantite travayer ki ti pe ganny fer aret travay. 369 travayer in rikorde pou sa peryod letan, e

ladan 104 travayer ti osi sorti lo Praslin ek La Digue.

Alor Mr Speaker, sityasyon lanplwa formel an se moman i pozitiv sirtou ki biznes pe rebran zot aktivite an vi ki plis touris pe antre, dan pei. Be parey zot in remarke atraver statistik ki mon prezante, Lanplwa formel pa ankor retourn lo sa nivo ki i ti ete avan *pandemic COVID-19* e marse Lanplwa i reste touzour dinamik.

Demann pou travayer i depan par egzansp lo nivo lenfeksyon *COVID-19* dan bann pei kot touris i abitye vin Sesel. Restriksyon Lasante kont *COVID-19*, e anplwayer ki prefer pran travayer pou travay zournen parey nou dir casual. Parmi lezot faktor. E an rezilta sa i fer varyasyon dan *vacancies* tou le mwan.

Loportinite lanplwa i la, e Minister pe fer tou son posibil pou asiste dimoun ki pe rod en lanplwa formel o pli vit posibil.

Mr Speaker, mon pou prezan adres kestyon lo sityasyon lanplwa dan Sesel demande par Onorab Bastienne. Sityasyon lanplwa dan Sesel ozordi i enn ki'n ganny afekte avek *pandemic COVID-19* depi lannen pase.

Stratezi in ganny met an plas pou ki in napa bokou lefe advers lo nou lekonomi e sitwayen. Sa i demontre par nou to mank lanplwa ki ti 4.8

poursan pou premye kar 2020. Sa i get tre prometan akoz i selman 1 poursan par anba to mank lanplwa pou dernyen kar 2019 avan COVID ki ti 2.3 poursan.

Statistik pli resan ki ganny prodwir par Minister date le 14 Me 2021 i montre sa sityasyon swivan: 1479 endividi ti anrezistre avek Minister pou en lanplwa. Parmi sa sif 881 ti madanm e 593 ti msye. 1139 dimoun ti anrezistre lo Mahe, 246 dimoun ti anrezistre lo Praslin, e 94 lo La Digue.

An total 6 san 80 dimoun ti annan en nivo ledikasyon pos-segonder. E 494 ti annan ledikasyon nivo segonder. Eskiz mwan sa enn 680 pos segonder.

Lakantite dimoun ki'n vin anrezistre pou en lanplwa pandan sa 2 mwan edmi. I demontre en logmantasyon avek sa ki Departman i abitye obzerve. Me an menm tan Minister ti pe espekte sa logmantasyon anvi COVID, anvi program URS. SETS ti'n arete lafen Fevriye 2021. E osi atraver bann laplikasyon pou fer travayer aret travay oubyen *redundancy*.

I enportan note plis dimoun ti vin anrezistre dan mwan Mars - 1134, me sa in diminyen pou mwan Avril ki ti 3 san 12. E ziska le 14 Me i ti 33 *job seekers*.

Sa ki konsern lakantite aplikasyon *redundancy*, depi Zanvye ziska le 14 Me 2021. 74 lakonpanyen ti soumet laplikasyon kot Minister pou fer aret travayer - 369 travayer, pou fer aret travay eskize, 369 travayer. E ladan 35 ti travayer etranze, e 3san 34 ti travayer Seselwa.

Dezormen Minister ti donn son laprouvasyon pou fer aret travay 315 travayer, ladan 28 ti travayer etranze, 287 ti travayer Seselwa. Bokou plis travayer Seselwa in ganny afekte, akoz mazorite anlwayer dan sa group i anploy Seselwa.

I enportan fer resorti ki laplikasyon pou *redundancy* ti pe komans ogmante pou mwan Fevriye e Mars 2021. Me apartir mwan Avril, laplikasyon in bokou diminyen, kot nou ti resevwar 4 aplikasyon pou fer aret travay 17 travayer. E depi le 01 ziska le 14 Me, nou'n resevwar 1 aplikasyon pou fer arete en travayer. So nou war en rediksyon dan *redundancy*.

Nou'n osi obzerve en logmantasyon dan demann pou travayer. Depi Zanvye ziska le 14 Me 2021, Minister in anrezistre 2,906 plas travay enkli *Vacancies* anba *Certificate of entitlement*. 1229 plas travay ti prensipalman dan lendistri *Tourism*. 765 pou

konstriksyon. E 555 pou *manufacturing*.

Be malgre tou sa bann pozisyon, kalifikasyon ou *skills* bann endividi ki pe rod en lanplwa i limite, ouswa i pa neserman koresponn avek plas travay ki pe ganny ofer.

Deplis 4,738 *post* pou anploy travayer etranze ti ganny demande par anplwayer depi Zanvye ziska le 14 Me 2021. Ladan ti annan 2,019 nouvo *post* e 2,576 *post* pou *renewal*.

Minister in obzerve ki anplwayer pe komans fer plis aplikasyon pou demann nouvo post konpare avek *renewals*. Bann *post* ti deza dan zot lorganizasyon.

Lendistri ki ti pe fer plis demann pou anploy travayer etranze i konstriksyon avek 1,926 *post*. 946 pou tourism. 449 pou *manufacturing*, Wholesale ek Retail Trade avek 351 *post*. E lapas e lagrikiltir avek 161 *post*.

Minister ti donn laprouvasyon 2,681 *post* pou travayer etranze. Mazorite ladan ti pe pou lendistri konstriksyon.

Minister i konstate ki avek louvertir nouvo lotel dan pei lanons fer par Gouvernman pou ouver pei avek touris ek *campaign* vaksinasyon kont *pandemic COVID-19*, i kontribye dan logmantasyon demann pou

travayer pou ki biznes i rekonmans vin *operational* apre lenpak ki *COVID-19* in annan lo zot sours reveni.

Mon swete azoute ki lakantite loportinite travay ki i annan dan pei an se moman, i plis ki lakantite endividi ki pe rod en lanplwa. Me malgre sa kantite loportinite, kalite louvraz e lendistri ki pe ofer sa bann plas travay pa neserman parey avan.

Nou alor rekonnet plizyer defi ki dan serten sironstans, i anpes en Seselwa ganny en plas travay toudswit. Oubyen ki'n anpes sa Seselwa aksepte plas travay ki in ganny ofer.

Par egzanp kalifikasyon e *skills* ki pe ganny demande, kondisyon travay, landrwa kot zot biznes i baze, lekspektasyon saler, responsabilite pou okip pti zanfan, e parmi plizyer lezot rezon.

Mon alor sezi sa loportinite pou ankouraz dimoun ki pe rod en lanplwa pou pran loportinite travay ki a zot dispozisyon, e partisip dan bann program formasyon. Anplwayer i bezwen osi realis avek zot lekspektasyon, partisip zot osi dan formasyon e swazir nou Seselwa an premye.

Mr Speaker, sa sitasyon i ase dinamik sirtou tan

pandemic COVID-19 i ankor pe enfliyans marse lanplwa.

Mr Speaker, mon pou reponn dezyenm kestyon Onorab Cosgrow.

Sel program ki ankor an plas dan plan Departman Lanplwa se sa *Scheme My First Job*, ki mon pou koz lo la dan en pti moman. Parey nou konnen sa de lezot program *URS* ek *SETS* in nepli egziste. Zot letan ti terminen lafen Fevriye 2021.

Zot a rapel ki an Mars 2021 Departman Lanplwa ti anbank lo en *campaign* lanrezistrem, kot i ti envit tou dimoun ki ti anba sa de program osi byen ki lezot dimoun ki ti san en lanplwa pou vin anrezistre.

Ler en dimoun ki san en lanplwa i anrezistre, i pa ganny gete koman en ansyen partisipan *URS* oubyen *SETS*. Me plito koman en *job seeker*. Sa i fer ki tou i ganny trete parey.

Savedir tou i ganny menm sans pou *apply* e ganny refer pou bann diferan pozisyon ki i annan.

Mon ti a kontan a sa pwen redir ki Minister Lanplwa i fasilite e asiste en dimoun ki san en lanplwa pou reisi trouv enn atraver en prosedir kot nou *refer* li avek en anplwayer ki pe rod dimoun pou travay.

Savedir, enn fwa en dimoun i anrezistre nou *match* li avek bann loportinite lanplwa ki annan baze lo son kalifikasyon e leksperyans. Sa i anmenn tan ki li osi i pe aktivman swiv e vwar bann pozisyon *vacant* ki i annan, oubyen *advertise* letan son laplikasyon pe *go through*.

Enn parmi nou bann stratezi pou asire ki bann dimoun ki pe rod en lanplwa i ganny akse avek bann loportinite ki i annan, Minister i *advertise vacancies* lo televizyon *SBC*, lo nou paz *Facebook*, *Website*, e osi lo *Notice Board* ki ganny trouve kot nou lofis.

Nou osi partaz sa bann *vacancies* avek zofisyete Servis Sosyal, e Lazans Proteksyon Sosyal dan distrik, Biro *Chief Justice*, e osi bann Manm Lasanble Nasyonal, pou ki zot osi kapab ankouraz zot bann *constituents* pou pran en lanplwa. E sa i ganny fer tou le semenn.

Depi Mars 2021 ziska le 14 Me 2021, nou lofis in anrezistre 1479 dimoun ki pe rod en lanplwa. I annan 1,381 *referrals* ki'n ganny fer. E ladan 491 dimoun in reisi ganny en lanplwa. 243 parmi sa 479 ki'n anrezistre. Nou pa pe ganny kontak avek zot. Sa i vedit ki i annan 745 dimoun ki ankor pe aktivman rod en lanplwa.

Serten ladan i dan staz *interview* e lezot in ganny *identified* pou *reskilling* ki pe komanse sa mwan.

Nou *labour market* i enn ki tre dinamik sirtou la depi ki pei in ouver pou resevwar viziter. Alor i tre enportan ki bann *job seekers* zot profite pou zot antre dan Program *Reskilling* ki Minister pe fer.

A sa pwen mon oule fer resorti ki nou pe rankontre bokou difikilte avek bann *job seekers*, pou pran sa bann loportinite. Alor mon ankor enn fwa lans en lapel avek zot, pou mazin lenportans sa bann *training* oubyen *reskilling*, pa selman dan *short term*, me plito son *long term benefits*.

Nou'n osi travay ek Minister Ledikasyon pou ankouraz bann Sant Profesyonnèl pou pran *maximum* etidyan. Pou 2021 bann lenstitisyon in pran 3 san 64 etidyan an plis. E sa en travay direk avek Minister Ledikasyon ki nou'n fer.

Sa pou benefisye pei dan lefitir, aköz nou pou annan bokou plis resours imen kalifye ki pou zwenn marse lanplwa. *At the same time* sa bann zenn pa'n antre lo *job market*.

An sa ki konsern *My First Job Scheme* Minister i tre satisfè ek sa *Scheme* aköz nou'n osi, nou'n obzerve ki bann zenn pe pran bann

loportinite lanplwa ki a zot dispozisyon. Tout an prenon kont sityasyon aktyel pei i ladan.

Depi Zanvye 2021, 622 zenn in anrezistre anba sa program. 279 zenn in fini antre dan lanplwa. 166 ki pe aktivman rod en lanplwa pe ganny asiste par Minister e pe ganny refer dan bann sektor kot i annan bann *vacancies*.

99 pe esper larepons *interview*. E 67 ki nou ankor pe travay avek pou refer o fir a mezir ki bann *vacancies* i antre.

Mr Speaker, parey zot ni kapab konstata an traver sa bann sif ki mon'n donner, i annan bokou dimoun ki pe feb en zefor pou rod en antre dan en lanplwa. Mon Minister pe fer e pou kontinyen fer son mye, pou asire ki i fasilite lanplwa pou bann ki aktivman pe rod en lanplwa.

Mr Speaker, mon pou aprezan adres trwazyenm kestyon Onorab Cosgrow. Demann pou travayer etranze depi Zanvye sa lannen e laprouvasyon ki'n ganny donner i *comme* swivan: Mwan Zanvye ti annan 225 laplikasyon, 105 nouvo e 120 *renewals*.

A total 181 *post* ti ganny aprouve. Sa 3 sektor avek plis laprouvasyon i *comme* swivan: Konstriksyon ti annan 67 - 37 pousan. Lagrikiltir *forestry*

and fishing 26 - 14poursan. *Administrative and Support Services Activities* 28 - 9 poursan.

Mwan Fevriye ti annan 376 laplikasyon. 158 nouvo e 218 *renewals*. 321 *post* ti ganny aprouve. Sa 3 sekter avek plis laprouvasyon ti *comme swivan*:

Konstriksiyon 154 ki ekivalan 48poursan. *Wholesale and Retail Trade* 38, ekivalan 12poursan. Lagrikiltir *Forestry and Fishing* 15 ekivalan - 5 poursan.

Mwan Mars ti annan en total 2,235 laplikasyon ki ti'n anrezistre. 1087 nouvo *post*, 1147 *post* ki pe *renew*. 1051 ti ganny aprouve.

Sa 3 sekter avek plis laprouvasyon ti *comme swivan*: Konstriksiyon 521 - 50 poursan. *Accommodation and Food Service Activities* 92 - 9 poursan. *Wholesale and Retail Trade* 69 - 6.7poursan.

Mwan Avril ti anrezistre 1140 aplikasyon. 414 nouvo ek 5 san 58 *post* pou *renew*. E laprouvasyon ti ganny donnen pou 806 *post*. Sa 3 sekter avek plis laprouvasyon i *comme swivan*:

Konstriksiyon 377 - 46.8 poursan. *Accommodation and Food services activities* 112 - 13.9 poursan. *Wholesale and Retail Trade* 70 - 8.7 poursan.

Ziska le 14 Me, 414 laplikasyon ti'n ganny anrezistre. 93 nouvo e 320 *post* pou *renew*. E laprouvasyon ti ganny donnen pou 176 *post*.

Sa 3 sekter avek plis laprouvasyon i *comme swivan*: *Accommodation and Food Service Activities* 58 - 33 poursan. *Health* 36 - 20.5 poursan. Konstriksiyon 24 - 13.6poursan.

Sa bann sif i montre nou ki sa 2 premye mwan dan lannen aktivite ekonomik, in plito reste a nivo ba. E bann biznes in plito pe renouvle permi zot bann travayer etranze ki ti deza la dan pei. Me apartir mwan Mars nou'n remarke en logmantasyon ase signifikan dan norm laplikasyon pou travay etranze, ki reflekte nouvo konfidans pou fer biznes ki kapab ganny atribye avek sa bann nouvo Polisi Gouvernman dan Sekter *Tourism*.

Sa logmantasyon dan demann pou travayer i reprezant en devlopman pozitiv pou marse lanplwa. Akoz i vedir ki biznes pe rekipere apre lefe *COVID*. E par konsekan nouvo loportinite lanplwa pe ganny kree.

Me de lot kote i montre ki pei i ankor depann lo travayer

etranze, menm si lakantite *job seekers* in ogmante.

Atraver bann statistik ki'n ganny donnen, i montre ki Minister Lanplwa pe konsidere an mwayen zis 65poursan bann laplikasyon pou travayer etranze ki ganny anrezistre. Bokou plis lanfaz pe ganny mete lo promosyon lanplwa pou Seselwa.

An se ki konsern plasman bann partisipan, ankor mon pou dir ki Departman Lanplwa i annan en sel *Scheme* ki relye avek plasman dimoun dan en lanplwa. E sa i *My First Job*.

Plasman i ganny fer atraver diferan lapros e non pa selman anliny ek demann atraver laplikasyon travayer etranze.

Nou osi konsidere lezot pozisyon ki anplwayer partikilye, ki pe rod travay etranze. E annan, travayer etranze ki annan e osi pou ofer loportinite formasyon pou partisipan *Skills Development Program*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon ava prezan ofer loportinite pou 2 dimoun ki'n poz kestyon pou demann klarifikasyon si zot bezwen.

Onorab Bastienne eski ou annan okenn kestyon klarifikasyon?

HON DESHEILA BASTIENNE

Wi Mr Speaker, mon annan 2 kestyon silvouple.

MR SPEAKER

Go ahead.

HON DESHEILA BASTIENNE

Minis letan ou fer en revi lo lakantite dimoun ki'n al anrezistre ek lakantite ki'n ganny travay. Eski ou pe santi ki gradyelman Seselwa pe rantre dan sa travay?

Ouswa menm ki i annan bokou lavertisman prenon kont zefor ki zot pe fer pou met Seselwa dan lanplwa, ki i annan ankor ki pa pe montre lentere pou leve e al tap sa bann laport pou zot kapab ganny en lanplwa?

E mon, lot kestyon Minis. Nou'n osi ganny bokou konplent ki menm letan *job seekers* i al kot Biro Lanplwa, zot tarde ganny apele ou menm pa ganny apele ditou pou zot konnen kot zot debout.

E letan zot *call* par ler laplipar di tan repons se "Espere."

"Nou pa ankor pare." oubyen sa travay ki zot pe rode pou lemoman napa.

Minis ki mesaz ki ou, ou annan pou sa bann dimoun ki kontinyelman annan sa bann konplent parey? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab mon a pran ou premye kestyon. Ki letan ou pe dir mwan, eski i annan ase louvraz pou Seselwa? Eski zot pe pran louvraz? Wi, mon'n dir dan mon larepons nou annan plis louvraz ki dimoun *at the moment*.

E nou war poudir sa bann louvraz i *across the board*. I pa zis dan bann sekter ki pran zis en kalite dimoun. I *across the board*. So nou lapel se dimoun *come forward* pou zot kapab pran louvraz. Wi, i annan louvraz.

E *again* latitud toultan mon dir avek nou *behaviour* i vremen enportan. En kantite dimoun pe fer vremen byen e zot pe travay. E zot prodiktiv. Me parkont i annan en pti group ki *still asize lay back, and then wait* pou, mon pa konnen annan de fwa mon osi ki zot pe *wait for*. Si zot pa le antre dan lanplwa, ki difikilte zot annan. Me solman parkont si zot in vin anrezistre kot nou. Nou pe sey nou mye.

Konplent, parey mon'n deza dir, ler dimoun i vin anrezistre kot nou, i premye pa ki sa dimoun i fer pou li komans - Pou nou kapab *identify* i pa dan louvraz. E

pou nou kapab *facilitate* sa *process* pou li.

So i pa vedir prezan ou'n vin anrezistre kot lanplwa ou asiz dan lakour ou espere kan lanplwa pou *call ou*. En kantite bann dimoun ki nou pe montre dan sa sif ki'n ganny louvraz, zot in fer en kantite zefor lo zot lekor osi.

E sa nou ankouraze aköz *it is about taking responsibility and repower yourself to get into a job*. Travay i bon li, travay i fer ou lavi meyer. So nou met responsabilite lo zot.

Ou kapab *imagine COVID* osi in tap nou kot Biro Lanplwa en kantite. E i annan bann moman ki nou osi nou'n bezwen *scale down* nou *service*.

So mon *apologise* si i annan dimoun ki kekfwa i krwar son kontak avek kot lanplwa in tarde. Me solman nou *try* nou *very best on a daily basis*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow, ou a demann klarifikasyon ki ou bezwen.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dabor mon ti'n omit taler pou dir bonzour Minis avek son *panel*. So bonzour e *welcome*. Minis 2 klarifikasyon pardon. Ou'n dir ki *My First Job* i le sel

Scheme pou lemoman ki pe ganny enplimante.

Eski zot annan petet dan zot vizyon lezot *Scheme* ki zot ti a kontan met an plas pou ede amelyor sa sityasyon? An partikilye mon pe mazin bann *Private Employment Agencies*, ki mannyer zot pe servi sa bann *Private Employment Agencies* pou ed zot.

Akoz mon okouran ki i annan enn ki'n *apply* e ziska aprezan i ankor pe esper son laprouvasyon ouswa son *rejection*. Eski zot pe servi sa bann *Employment Agencies* akoz zot kapab ede Minister Lanplwa dan sa demars pou ki nou bann Seselwa i kapab antre dan lanplwa?

Dezyenm Minis, Gouvernman ti dir ki poudir dezormen sak *post* etranze ki vin *available*, nou pou bezwen gete si napa en Seselwa parla. I annan apepre 700ekek Seselwa parey ou'n dir ki ankor pe esper en louvraz.

Letan zot in konsider sa bann *post* etranze, eski sa 7 san ekek Seselwa i osi in antre in ganny konsidere, in ganny konsilte, ganny sey *match* avan ki sa bann laprouvasyon travayer etranze in ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCAULT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou 2 kestyon. *My First Job* i the *Scheme at the moment* ki nou pe konsantre lo la parey mon dir. Apre nou annan nou *Reskilling Program* ki pe komanse.

Already nou'n identify 365 partisipan pou dan *Reskilling Program*. E la an Zen nou komans avek nou *Reskilling and Training program* avek 125. So ou kapab *imagine* nou pe demare. E *COVID getting hopefully a bit better* ki kapab fer nou kapab target nou bann group, nou kapab kontinyen.

Plus, nou annan nou *Skill Development Program* ki *very active*. E nou annan nou bann partisipan lo la. Ki zot deza i annan, i en *mixture of the skill development and on the job trainings*, sa i kontinyen.

In terms of bann *peers*, nou annan bann *peers* ki nou travay *jointly* avek. I annan 2 ki nou travay, nou *outsource*, nou servis avek zot. E larestan zot pe fer zot louvraz *to continue to get job seekers registered*. I annan en dernyen ki mon'n fek aprouve semenn pase. Ki savedir nou ogmantasyon pou bann *peers* i ogmante.

Me selman par kont Onorab. Zis pou fer ou konnen

poudir nou pe fer *review* en pti pe *how the peers work*. E fer en pti evalyasyon *how* efikas in ete. E si i annan fason ki nou kapab fer li pli efikas e efektiv. Pou donn en *better service* e osi pou nou kapab travay *jointly* ansanm pou *the same* obzektif.

So sa bann, ou dernyen kestyon bann *post available*. Onorab mon donn ou mon garanti ki mon Departman i travay *the very best that they can to make sure* en Seselwa i ganny en louvraz premye.

E sa nou fer li an en fason sistematik. E en fason striktire. Se sa ki nou'n dir poudir tou bann landrwa ki pe rod en, pe *advertise* louvraz *it has to come through us*. E nou annan *full oversight* lo sa bann louvraz ki vini.

Son prosedir i vreman senp. So dizon en dimoun pe apply en *GOP*, sa louvraz i bezwen ganny *advertise*. E i bezwen ganny *advertise* lo Nasyon ki enn. *And then we pick up all the jobs* pa zis sa ki pe vin rod *GOP. All the jobs*.

Si ou regard nou *website* ou pou war ek nou *Facebook page*. Tou sa bann louvraz i ganny *advertise*. Nou osi travay avek sa bann lakonpanyen pou fer nou bann *advert* ki kekfw a ou war lo televizyon.

I pas tou le Mardi ek tou le Zedi, nou pas sa bann

advert. E nou annan en *good working relationship* avek *SBC* ki nou annan bann *slot times* ki nou bann *advert* i pase.

Nou'n menm fer *advert* pou dir sa bann *advert* pe pase. *So again* nou pe donn loportinite. So avan en dimoun i pou ganny en *GOP* aprouve, nou'n bezwen fer sir ki dan *database* napa dimoun.

E sa nou *believe very strongly* ladan, napa dimoun. E dernyen opsyon se pou konsidere *whether this person can actually have the GOP*.

But on top of that all the way that we go. Mon konnen lontan ti annan bann *understudy process* ki ti arive, nou konnen poudir pa ti marse. En dimoun i kapab dir poudir in pran en dimoun *understudy* 4an, 5an, 6an, 10an i ankor pe *understudy* e zot dir nou dimoun pa ankor pare.

Prezan la nou ki nou fer nou fer en *succession plan*. So ler nou donn en *GOP* savedir dan 2an i bezwen annan en dimoun ki *succeed and take over*. So sa i bann keksoz ki nou'n sanze, nou pou fer sir i marse. Pou fer sir nou Seselwa ganny priyorite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou pou pran kestyon siplemanter ki nou annan letan. Me sa kestyon en kantite dimoun i le

lenformasyon. Alor gard kestyon lo size ki nou pe konsantre lo la. Onorab Woodcock premye e i a swivi par Onorab Samynadin. So met ou pare pou al deryer. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker mon profit sa lokazyon pou mwan swet tou bann zanfan Grand Anse Praslin, Sesel en bonn fet lazournen, zot lazournen!

Mon kestyon i *comme* swivan: Minis i annan en kategori bann ki ti pe ganny lasistans anba *URS* dan lepase. E parey bann madanm ki anwad fanmir ouswa bann ki fek ganny zanfan. Prezan zot pe war li difisil, sirtou bann ki ti lo *URS*, pou zot ganny lanplwa. Pou zot ganny louveraz. Akoz *obviously* zot annan sa 4 mwan *maternity leave*.

E plizyer sa bann dimoun pe vin devan pe rod lasistans *welfare* Sosyal pou petet pou sa 3, 4 mwan ziska ler zot nobou kapab ganny en louveraz. Akoz bann lakonpanyen pa pe pran sa bann madanm dan sa kad.

Alor eski zot pe konsidere pou donn lasistans *welfare* sa bann ki pou dan sa kategori, ziska ler zot sorti dan

maternity e zot nobou antre dan lanplwa? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab tou bann dimoun ki vin kot lasistans, pou vin rod lasistans Sosyal. Parey ou konnen i annan prosedir e osi i annan kriter ki ganny met an plas. E si sa bann dimoun i vini zot in ganny lasistans pou *fill zot forms*, anmenn tou zot bann *paper work* verifikasyon. *Of course it is considered.*

So i pa en keksoz ki nou fer dimoun dezavantaze. E nou pou realize poudir i annan louveraz ki pa pou pran en dimoun *because* sa dimoun *is expecting*.

So mon pou ankouraze bann dimoun vin devan, apros departman, e *follows the procedures. And if you meet the criteria of course you will be helped.* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Samynadin.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, avek ou permisyon mon ti a kontan mon osi swet tou zanfan dan distrik Au Cap e dan Sesel an antye, en bonn

fet enternasyonal bann zanfan.

Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis eski premyerman ou kapab dir sa Lasanble, an konparezon avek nonm travayer etranze ki an demann, konbyen Departman ou letablisman ki swa prive ou piblik ki pe adopte en Polisi *nationals only*? Avek bi pou garanti ki se mazorite Seselwa ki ganny rekrite an priyorite?

E dezyenman, avek bi pou garanti plan Gouvernman, pou ki Seselwa i travay dan en klima ki ankouraz linisyativ ek lenzyenozite. Ki mekanizm ki Minister Lanplwa in met an plas pou asir devlopman kontinyel nou bann profesyonnel? Aparad ki *re skilling* ki ou'n deza nonmen. Afen ki prodiktivite e krwasans ekonomik dan pei i kapab ganny garanti. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab pou lemoman la mon napa okenn lenformasyon ki ou le ki konpar bann lenstitisyon ki pran *nationals only*. Kontrer ou met sa en bon nide. Mon krwar i en keksoz ki nou bezwen *push forward to*

actually see lekel bann ki kekfwa *100 percent nationals only*.

Mon konnen i annan. I annan en pe ki mon konnen in *come to my attention*. Me solman ou war osi bokou i fer en kantite zefor. *Very proud actually to say, I am a 100 percent Seychellois*. Mon konnen i annan *dive centre*. Mon konnen i annan *lotel, guest house*. Pa *lotel, guest houses and stuff like that*.

But I think that will be interesting for me to know as well. So thank you for that.

Mon a les PS pran sa dezyenm bout *please*. Mersi. Mr Speaker i ok?

MR SPEAKER

Wi PS go ahead.

PS JULES BAKER

Thank you Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Lasanble. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker, mersi Onorab pou ou kestyon. En tre bon kestyon annefe. Me solman a sa moman donner parey ou konnen portfolyo pou devlopman resours imen. E sirtou devlopman profesyonnel i atase avek Minister Ledikasyon avek devlopman resours imen.

Me sa ki mon kapab dir ou se ki nou travay an tre pros kolaborasyon avek Departman

Ledikasyon e ensi *ANHRD*. Ki kot sa bann bon ankadreman in fini ganny prodwir e met lo *labour market*, Minister Lanplwa i responsabilite pou fasilite zot avek akse pou lanplwa, mazorite letan dan domenn ki zot in *train*.

Me sa ki mon kapab dir ou, i annan en konversasyon ki pe ganny deroule an se moman. E byento nou ava diskite en pe pli profon lo sa size, *Human Resource Development, Planning and Resources*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *PS*. Onorab Sophola e i pou swiv par Onorab Letourdie alor met pare. Onorab Sophola.

HON NOLINE SOPHOLA

Bonzour Minis ek ou delegasyon. Mersi Speaker. Tou dimoun ki a lekout. Minis mon konnen ki ou Minister pe fer en bon pa travay e nou osi nou popilasyon nou apresye.

Minis sa zafer rod lanplwa i annan bokou *issues* ki atase avek. Mr Speaker, dimoun pe ankor ganny demande ler zot al rod en lanplwa, zot demann ou leksperyans. Ou afilyasyon politik osi i zwe en gran rol. E *job seeker* i esper *call*, me pa zanmen gannyen.

Mr Speaker, si sa bann dimoun pa rantre dan

lanplwa, kote zot pou ganny leksperyans apard sa program *skilling*?

Mr Speaker, si krwayans politik, mon krwayans politik i diferan ek sa ki pou ou, e mon kalifye pou sa plas, e mon refize gannyen. Akoz mon lapartenans politik ...

MR SPEAKER

Onorab prosed lo kestyon silvouple.

HON NOLINE SOPHOLA

Mr Speaker, sa i en gro problem pou pei. Mon enplor Minis, mon enplor Minis pou met en mekanizm an plas, pou fer arete avek sa move latitud. E redwir komanter Seselwa, si Seselwa i pares.

Minis eski ou kapab dir sa Lasanble, ki prosedir ki sa bann aplikan i bezwen fer ler zot pas dan sa bann move sityasyon refiz plasman dan lanplwa? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. E mon kontan ou'n fer sa *statement* ki ou realize poudir nou pe fer en kantite kot Departman Lanplwa pou met dimoun dan louvraz. *So thank you for that.*

Onorab i annan bann defi ki ennler i arive avek en dimoun aköz i pa antre dan lanplwa. Sa semenn menm mon war diferan dimoun pou diferan rezon. I annan dimoun i vini, ou dir in ganny *trained* oubyen in ganny *counselling* pou fer son CV. *This is an A4 page, CV* i ariv zis lanmenm. So sa i enn, i annan dimoun pa met zefor.

I annan dimoun kekfwa, annan de fwa i le sa louvraz ki pa ale ek sa kalifikasyon, ek sa leksperyans ki i annan. So i annan diferan keksoz. E i annan menm parkont dimoun ki ler ou pe *call* li, parey mon dir ou nou ti fer legzersis apepre 2 semenn pase pou *target at least 400* dimoun. Li i pe dir ou i pa ankor ler pou li travay, i pe pran son letan.

So lalis i gran. Me solman en keksoz ki mon kapab garanti ou, anba sa Gouvernman, pandan mon *watch*, napa afilyasyon politik!

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab ou'n demann ou kestyon. Nou a kontinyen. Onorab De Letourdie.

HON JANY DE LETOURDIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun.

MR SPEAKER

Onorab De Letourdie kontinyen silvouple.

HON JANY DE LETOURDIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Minis mon 2 ...

HON NOLINE SOPHOLA

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Sophola nou a retourn lo ou kestyon si nou annan letan. Onorab De Letourdie kontinyen. In reponn. In reponn in dir napa afilyasyon politik e sete sa ou kestyon. Mersi.

HON NOLINE SOPHOLA

Be ki prosedir ki Minis pe fer?

MR SPEAKER

In dir ou napa, so napa prosedir. Onorab De Letourdie poz ou kestyon.

HON JANY DE LETOURDIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Minis mon de kestyon. I an sipor avek bann travayer ki pe travay dan lotelri e osi ti ava anvi, ki ti ava enterese pou travay dan lotelri.

Minis eski ou Minister ti a konsider en revizyon dan *Employment Act*. Kot i permet en anplwayer pou pran lavantaz, letan i ensiste ki son travayer i konplet 10erdan par zour pandan 6 zour.

Fodre dir ki pa tou lotel ki pe pratik sa. Me i annan i pe abize, akoz aktyelman i annan sa laport ouver la. Alors Minis, eski ou ti a kapab fer en sort ki zour zot ava annan en revizyon, petet ti ava posib pou met par lanplwa kekfwa kategori lotelri, kategori lot, lot.

Mon dezyenm pwen Minis, eski ou Minister ti a konsider standardiz bann *post titles* ki konfiz Seselwa ki anvi *apply* bann *job*? Akoz par egzanp nou kapab war bann *post title* koman *mini attendant, petite attendant, safe together Manager, Guest experience*, e menm *Lady in red*.

E Minis mon mazineen poudir sa petet i ganny fer, mon pe prezimen pou farous Seselwa dan lanplwa. E alors si ti ava annan en standardizasyon kot dimoun pou ankouraz plis Seselwa pou pran sa bann pos. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab zis pou anmenn pou ou latansyon ki ler nou okouran kot Departman Lanplwa poudir i annan labi dan diferan fason ki pe arive. Swa *excessive*

hours, oubyen *leave* pa ganny donnen, oubyen lapey bann keksoz koumsa.

Lanplwa i annan son bann Lalwa ki *immediately take effect*. E si i vin dan nou latansyon ki mon kontan, akoz en kantite dimoun pe anmenn en kantite keksoz dan nou latansyon. Otomatikman nou Departman *Industrial Relations* i *kick in*. E i al fer bann lenspeksyon.

E sa bann lenspeksyon nou pa donn - nou pa demann bokou letan pou fini konplete e donn sa rapor pou nou kapab pran aksyon. So dek ki nou konnen e nou annan levidans, *then action is taken*.

Dan sa rapor *normally* letan mon vwar i dir i etabli ki pe arive. I etabli bann konversasyon ki'n gannyen avek bann *staff*. E i etabli ki i pe ganny rekomande ek bann *action plans*.

E i annan en swivi. So mon ankouraz dimoun si i annan bann labi dan diferan fason ki pe arive. *Please come forward and tell us, and report*. Ou pa bezwen annan de fwa ni met ou non si ou santi poudir ou pe protez *yourself*. Menm bann let anonim nou kapab *generate an inspection*, nou kapab fer.

Bann zafer *post title* mon kontan ou'n fer resorti akoz *once and for all* i bezwen arete sa bann zafer. E mon krwar

bann landrwa ki ti pe fer sa in realize ki nou nou'n konnen ki zot pe fer.

Bann *job titles* avek bann gran, gran tit e bann kalifikasyon annan de fwa ki zot demande i pa *match*. Alor nou annan en *very good eye* dan nou seksyon pou ogarde poudir be non, sa i *just a ploy*.

I zis en keksoz ki zot pe mete. So nou port en kantite latansyon lo la. E mon krwar ban landrwa, bann biznes in kon pran poudir nou konn sa tre byen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Minis ou'n fer resorti dan ou larepons ki aktyelman la ou annan plis lanplwa ki travayer. Me an menm tan nou konnen i annan en bon pe dimoun ankor, ki ankor pe esper travay e zot pe ale, vini.

Minis baze lo sa, petet eksplik nou kwa an plis zot pe mazin fer pou kapab annan sa mayon ant sa enn ki pe espere premyerman e sa antite li menm li ki pe fer lavertisman pou *vacancy* li menm li.

Ki i annan sa, i a reflekte en kominikasyon. Akoz par ler bokou pe asize pe espere, pe esper *call* pa gannyen. Pa konnen.

I pe pas detrwa landrwa dan menm senaryo prosedir. So ki mannyer nou pou etam pou donn lespwar sa endividi ki pe espere?

Dezyenmman Minis, sa ki ou fek nonmen la i annan en lenportans ki nou bezwen atase baze lo fe, kot sa bann *job* ki pe ganny *advertise* premyerman i pa pe reflekte sa ki merite.

E baze lo sa mon ti a kontan demann ou Minis, eski Minister pe fer sir ki zot pe *at least* kler tors ase kler bann *renewal of GOP* li menm li? Ki souvandfwa sa Departman, sa lorganizasyon, sa lakonpanyen in fini idantifye son travayer li.

Me zis i pe pas en prosedir akoz Lalwa Lanplwa i demann li pou fer sa. Me ki i annan nou Seselwa ki pe espere.

Eski zot pe fer sa scrutinization ase *deep* pou fer ki sa bann lesapman ki sa bann dimoun pe fer nou Seselwa i pas an premye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab *again* mon donn ou mon garanti ki nou pe travay

en kantite pou *still* fer sir la sa diferans ki reste ki nou pa ankor met dan lanplwa, *we do*.

Me selman parey mon dir, i en zefor tou lede kote. Par egzanp en kantite fwa nou *call*, i bann senp pti keksoz, sa dimoun pa pran telefonn. Mon konnen poudir nou travayer annan de fwa i al dan lakour ziska 8er diswar pe *call* sa dimoun. Telefonn is *out of service* oubyen nou fer 15, 20 *call* zot pa pran.

So i annan en *joint approach* ki bezwen arive ki zot *meet* nou *half way*. *Like I say* ler ou'n vin anrezistre pa vedir ou *sit back*. Sa bann ki ou war in ganny louvraz la, zot in fer en gran zefor lo zot lekor osi. E sa ki gou zot *call* nou, zot pou dir *thank you*, la prezan mon pe anploye.

Me selman mon kontinyen dir, dan *reskilling for example the program*, i pou la li. Nou pe *keep en watch* pou dir be *ok*, la nou le komans ek 125. Annou fer sir nou 125 i *turn up*. I pa pou *turn up* ler i le, ki zour i le. *You know* petet en bann latitid ki mon krwar nou osi nou bezwen fer sa zefor *and change*.

Akoz nou pare nou. Sak fwa en dimoun ki nou war i antre dan lanplwa la, i en laglwar pou nou. Nou kontan, konmsi nou dir, sa enn nou'n *fight all the way*, nou'n *chase* sa lotel. Nou'n *chase* sa

construction company pou fer sir ki sa dimoun i ganny en sans. E i fer nou *happy* letan nou war poudir sa dimoun in gannyen.

So nou zefor i kontinyen, i kontinyen. La mon pe met en lapel. *The Reskilling Program is happening. It is going to start. Please si nou'n identify you, come forward. Pa zis sit back.* Fer ou zefor, pa vin en zour, 2 zour ou pa vini. So i enportan pou annan sa kontinyasyon.

Mon a les PS Mr Speaker, reponn sa dezyenm bout si i *ok*.

MR SPEAKER

Wi PS i kapab pran laparol.

PS JULES BAKER

Mersi Mr Speaker. Mersi onorab pou ou dezyenm kestyon. Zis pou azout en pti pe lo sa ki *Minister* in dir *regarding* mayon Onorab ki ou'n dir. Mon krwar letan Minis in donn sa bann statistik oparavan. I dir ou 243 dimoun nou'n esey *call*. 243 dimoun pa en pti gin dimoun sa.

2 43 dimoun ou pe sey *call* pou ou donn li en plas travay, pou ou fasilite li ganny en plas travay. Son telefonn i dir ou '*cannot be reached at present*'.

Dezyenmman, nou menm Minis in dir se ki ou bezwen met en lanons lo

televizyon pou dir keler nou lanons pou pase, en dezyenm mayon ankor sa. Pou ed zot menm konmsi, konmsi, be desann. Ou konpran? I annan en kantite zefor.

Menm parey ou okouran annan de ler ki nou menm fer *door-to-door* pou al rode dan ban distrik partou. Nou anvoy lalis *vacancies* kot tou bann MNAs. Kot tou bann ASP *welfare* dan distrik ankor. Be konmsi mayon i la li, kominikasyon i la, i zis kekfwa i depan ankor en pti pe *push* de lapar sak endividi, pou zot kapab desann pou vin donn en koudmen.

Mon pou pran en pti bout kestyon Onorab avan *regarding Employment Act* avek *post title* ansanm avek sa ki ou'n dir *in terms of scrutiny*. Mon krwar i vre nou'n realize poudir tou sa bann *post* ki Onorab in fer resorti. Sa bann zoli *post* ki zot in mete ki en senp *waitress* i apel *in villa dining*, e prezan dimoun pa tro, tro ganny en konpran.

So e tousala i annan en, nou pe travay avek *ISCO* ki en lorganizasyon enternasyonal. Ki annan bann standar *post*. E ki nou pe fer la se ki nou pe renouvle *Employment Act*. E tre byento nou'n konsilte preski tou, enkli zot menm zot bann Onorab nou'n anvoy *Employment Act* kot zot pou demann zot, zot lopinyon lo la.

E byento nou pou vin avek en standar *advert* ki pou bezwen ganny dir tou bann eleman enportan ki pou kapab ganny mete dan sa *adverts*. Si en *post* i ganny mete ki pa form parti sa standar, nou pe dir li al re *advertise* akoz nou pa pou aksepte.

E letan sa *post* i vini, *Then* nou pou *match* li avek *local job seeker* ki *readily available* lo *labour market* e pare pou pran sa pozisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Esparon. E i pou swiv par Onorab Romain alor met pare pou al laba. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi, Mr Speaker. Mr Speaker, lefe ki *URS* i anba en Lalwa date 2012. Eski Minis i kapab konfirman si sa Lalwa pou ganny *repeal*. Ouswa si petet pli tar i pou ganny amande pou asir son lefikasite si zot pou revwar li ?

Dezyenmman Minis, ou'n dir ki i annan 4738 *GOP*, laplikasyon *GOP* ki'n ganny fer resaman. I annan 600 pou Praslin ek La Digue, si mon mal ou a koriz mwan. Eski i annan en prosesis kler e ou'n koz osi lo. Ou pe dir poudir ou pa pe koz lo *understudy*, me ou pe koz lo en *succession plan*. Eski i annan prosesis

kler pou bann anplwaye servi dan sa direksyon pou konsider Seselwa vizavi en etranze?

E dan ka kot en anplwaye i refize anploy en Seselwa ki Departman Lanplwa in vwar ki son kalifikasyon i ekivalan ek pou sa etranze, ki mannyer sa bann ka i ganny remedye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Premyerman wi, *we will bring to repeal the Act for URS. We will bring the paper to Cabinet.*

Dan Praslin avek La Digue e si mon regard nou *succession plan, we are actually working on our Policy to put it in place.* Akoz parey mon dir, olye al dan sa *understudy* ki ti, mon krwar ti en fason zis dir poudir 'be wi, sa dimoun i la, i pou aprann' be zanmen sa dimoun i fini aprann. *You know.*

Vwala ki nou pe dir *succession.* *Succession* savedir si ou'n ganny ou *GOP* pou 2an, *by the time it's 2 years, somebody else needs to take that job* ki pou pran. *So, you will have to go, you will have to leave unless* nou napa pou nou kapab ranplas sa

pozisyon konpletman. Me selman si ou'n pran en dimoun lo sa *succession plan, that person has to be trained.*

So, nou pe *tally* avek kantite lannen ki nou pe donn sa *GOP.* E sa i en *change completely* e sa mon krwar i pou donn nou en garanti poudir i annan en dimoun *that you will undertake.*

Pou bann louvraz ki dernyen, ki ou pe dir eski si i annan sa dimoun nou pou *still* donn sa *GOP?* Larepons i senpleman non. Nou *very ruthless* dan nou fason ki nou tyeke. E mwan mon asize vremen byen letan bann *appeals* i vin kot mwan. Avanter mon dir wi, byen rar konmsi.

Mon bezwen re demann kestyon, mon re demann kestyon, re demann kestyon e toultan mon pa satisfè poudir napa en dimoun *out there, they know I will not say yes or approve the post.* E sirtou si nou konnen.

Sa ki mon kontan, en kantite dimoun i *bring* bann keksoz *to* nou latansyon. I a dir nou, be tel landrwa, tel dimoun ti pe fer menm louvraz e *actually* li ki ti pe *train* sa etranze.

I pou dir nou tel landrwa sa bann dimoun i la parey en pti *clique,* zot pa oule ale. Zot in form zot pti group. I dir ou pourtan i annan en Seselwa la.

So, nou *scrutinize everything*. *I ask, we ask a lot of questions*. E sa mon garanti ou poudir *it's not going to happen anymore*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Romain.

HON GEORGE ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis, an vi ki nou konnen ki ou Minister in fer bokou pou met dimoun dan travay espesyalman bann ki ti lo *Scheme URS*. Eski Minis ti kapab dir avek sa Lasanble konbyen dimoun ki zot in ede met dan lanplwa e ki ozordi in kit sa lanplwa? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm. Minis nou osi konnen ki ou Minister pe fer tou posib pou met Seselwa dan bann pozisyon ki pe ganny okipe par etranze. Eski Minis i kapab dir avek sa Lasanble, ki kantite pozisyon ki'n ganny lokalize pandan sa dernyen 6mwan? Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi, Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Premye kestyon ti konbyen dimoun ki'n kite. Onorab si

sa bann dimoun pa fer nou konnen poudir zot in sorti dan sa lanplwa. *Most of the time* nou pa konnen. *It's only* si zot vin *through an application, through a GOP, then we know*. Pran en lotel par egzanp, nou konnen dizon nou annan, nou'n fer 230 dimoun antre dan sa lotel koman en priyorite pou nou Seselwa. Ler nou ganny en *call, human resource* i a dir ou poudir 50 dimoun in kite, *then we will know*. *Right?*

So, pou pran sa *figure consensus* mon pa kapab donn ou en *accurate figure*. Me selman mon kapab pran li par *establishment and establishment*.

E nou gannyen pa mal sa bann problem ki dimoun i antre dan louvraz. 3, 4 semenn apre *they get another offer or* i annan bann leres rezon zot kite. E anler i difisil.

Se sa ki konmsi mon kontinyen dir, be antre dan en lanplwa pour lemoman. *And when you get the one that is your preferred one, i garanti. Then you can move into the other one.*

So, nou konnen poudir i annan *establishment* 75 dimoun i kapab kite *just like that*, parey mon'n tann mwan dir plizyer fwa lo televizyon pou diferan rezon.

Hours i dir ou enn, soley i tro for. I lwen. Mazinen dan

Sesel konmela nou dir i lwen pou nou al travay en landrwa. Konpran?

So i annan bann leskiz ki zot donner annan defwa. Me selman *unless they tell us*, nou konnen. Me si non, zot zis ale, nou pa konnen.

Ms Bresson a pran mwan ... Mr Speaker, si i ok i a pran mon dezyenm kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Byen, wi. *Carry on. Yes.*

EXECUTIVE DIRECTOR VERONIQUE BRESSON

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pou sa dernyen sis mwan pou *localisation*, nou napa spesifik sa dernyen 6 mwan. Me selman si ou bezwen sa lenformasyon nou kapab fer ou gannyen.

Me selman an tou, an zeneral lo nou plan lokalizasyon nou annan 327 *post* ki'n ganny idantifye e ladan nou annan 124 ki'n fini *localize*. Sa i *as at* Mars 2021.

Me selman si oule spesifik pou dernyen 6 mwan, sa nou kapab fer ou gannyen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa mon a pas Onorab Gabriel. Wi.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. *Welcome* Minis ek ou delegasyon. Mon a dir bonzour tou dimoun a lekout, espesyalman zabitan La Point Larue.

Minis atraver zot bann vizit ki petet ou bann zofisyè *expectorate* i fer dan bann lorganizasyon travay. Petet eski zot *ensure* ki tou sa bann travayer etranze zot dokimantasyon travay i anliny avek Lalwa Lanplwa. E *in the event* ki si zot dekouver ki i annan ki pa anliny, petet ki aksyon, mezir apropiye ki zot pran avek sa sityasyon?

E dezyenmman an pasan zot in dir i annan apepre 243 dimoun zot pe sey *call*. Petet atraver ou Speaker. *PS* ou ti a kapab dir mwan petet si i annan okenn zabitan ki trouve dan mon distrik Point Larue, mon ti ava kontan ou *alert* mwan.

Akoz nou an kontak avek tou dimoun, mon konn preski zot tou. Si ou pe ganny difikilte mon ti a byen kontan donn ou en led. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *PS* i ava adres sa, wi.

PS JULES BAKER

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a pran sa enn premye, Minister parey ou kapab konstate, Departman Lanplwa i annan en manda pou li fer

bann lenspeksyon lo landrwa travay e nou konstate ki i annan anplwayer ki an defo avek landrwa travay.

Me sa ki mon kapab dir ou lo nou rikord la Onorab, i annan 20 *case* ki *already* devan *Employment Tribunal* an term proseksiyon.

Nou annan 12 ki dan prosis file ki nou pe asize pou *initiate legal action*. E i annan 7 ki'n fini ganny *sentence* e pinisyon in ganny pran kont zot. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi, an se moman mon pou pas lo prosen kestyon. Mon konnen i annan plizyer Manm ki'n lev lanmen. Me selman si nou annan letan ler nou'n fini lot seri kestyon.

Eski mwan, wi ou ti pe sinyalman mwan keksoz la? wi, ok. Minis mon a permet ou reponn, me selman apre mon a pas lo lot kestyon e mon pe anvizaze ki nou pou kontinyen avek menm Minis apre midi. Si nou annan letan nou a pran ankor kestyon, e mon annan non tou bann Manm ki'n lev lanmen.

Mini sou ti bezwen fini sa.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Akoz ou'n demann nou bann non. Wi, nou kapab

donn tou sa lenformasyon par distrik. Si i annan bann leres Manm Onorab ki oule konnen lekel zot bann dimoun dan zot distrik e nou annan to bann *data up-to-date*.

Konbyen dimoun ki pe travay dan zot distrik, konbyen dimoun ki pe rod louvraz dan zot distrik. Parey mon ti donner dernyen fwa. *We can give you all these information*. So, nou a pran kontak pou *share*. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Madanm Clerk, nou annan nouvo zofisye ki pe antre la?

Ok, mon annan en dilenm la, akoz nou pe bezwen sanz zofisye ki demann en *break* tou mannyer. Me alors sa ki mon a fer. Mon a retour en pti git lo mon desizyon. Mon pou pran ankor 2 kestyon e apre nou pou terminen pou sa peryod e nou a retourneren 2er pou kontinyen avek Minis.

Next lo mon lalis i annan Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou lekip. E antan en ansenyan mon pou osi dir bonn fet tou bann zanfan Seselwa.

Mr Speaker, mon kestyon i baze lo larepons ki Minis in donner lo zafer *re-skilling*. In dir nou poudir i

annan 365 dimoun ki'n ganny anrezistre. Ladan 125 pe al komans *training* sa mwan.

Mon ti a kontan kan ki sa 240 pou komanse, ki reste e si sa bann dimoun ler zot pe fer sa *training* zot ganny okenn saler. E osi Mr Speaker, an vi ki Minis in donn nou en kantite detay bomaten lo *reduction* dan *demand for redundancy*, lo *My First Job, employment matching* ensidswit.

Mon oule ki Minis, si i kapab konfirman avek Seselwa poudir sa Polisi pou met Seselwa premye dan louvraz pe marse? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi, Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab bann ki nou'n komanse pou an Zen. Akoz la i permet pou nou kapab annan group. Akoz *the numbers* ki nou pe fer pou *re-skilling* i bezwen, mazin nou pe peye sa servis. I bezwen annan *quantity*. Sansan i pa pey fre, ou pe pey sa servis, ou bezwen kontinyen peye, peye. *To be able to get a group.*

So, *as soon* ki sa bann i fini depandan ki *re-skilling title* ki zot anba, pou ki sekter. *Then* sa *profiling* i komanse byen boner osi pou nou kapab

regarde ki bor avek bann *servis providers* nou kapab plas zot.

So pou nou pa esper pou dir esper sa fini *and then we start looking where to place them*. *So way before* nou'n fini konpran pou kapab *match* ki bor sa bann dimoun i ale an swivan kote nou bann *vacancies* pe vini e ki bor bann *GOPs*.

Dernyen fwa mon ti dir zot par egzanp bann *GOPs* ki pe al *expire we have this knowledge in advance* e nou komans kapab deside ki bor pou *match*. E nou annan sa bann lenformasyon.

As soon as, again mazin nou Bidze ki nou'n gannyen, *that we are working with*. *As soon as* ki en *batch* i fini, nou bezwen pran sa lot *batch*. Me toultan nou pe dir. Si sa dimoun i fer en zefor, mazin poudir si ou lo en *re-skilling program* e lanplwa i *stipulate* sa premye, e ou pe montre poudir mon pe seye, mon pe fer en zefor. Mon en *active job seeker*. I pa vedir ki akoz ou vin lo program ou aret rod louvraz osi. Ou en *active job seeker*.

So nou regarde ki mannyer nou kapab siport zot *financially* si fodre. *The welfare to work program is working very well* e nou'n vwar statistik i montre ou poudir dimoun in leve, dimoun tann

sa mesaz e dimoun in realize poudir *I cannot carry on just sitting back* e zis ganny en *hand out*, ganny en *handout*. Dimoun in pran sa responsabilite.

Laplipar dimoun i montre ou bann ki'n anrezistre avek nou. *They are looking for jobs, there are going into jobs*. La nou pe zis dir reste dan en louvraz.

So, sa ti en desizyon fantastik ki nou'n dir ek dimoun, *wake up, empower yourself. Make it better for yourself* ek ou fanmir e antre dan en louvraz. E nou vwar i ape marse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon'n fer en zefor spesyal pou akomod Onorab Leader Lopoziyon. Onorab Pillay pou son kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Well, mersi bokou Mr Speaker pou *accommodate* e mwan. Mr Speaker, mon ti a kontan demann Minis. Ou pe penn nou en portre e an deor nou ganny en lot portre avek piblik ki kontinyen vin kot nou.

So as much lenformasyon ki ou kapab donn nou *on a regular basis* ti ava ganny apresye par Lasanble Nasyonal. Nou ganny en kantite dimoun ki ekrir nou, anvoy mesaz pou nou. E ou

pe dir nou enn, e zot pe dir nou en keksoz.

Sa ki mon ti a kontan klarifye Mr Speaker, eski Minis ou kapab dir nou an relasyon par egzanp ek bann gran lotel. La nou pe tann lenformasyon ki Ephelia pe fer vini ankor 50 travayer. Eski ou kapab *provide* nou tou bann *pending GOPs* ki sa bann gran lotel i annan?

Akoz i kontinyen annan konsern par Seselwa e zot al lo rezo sosyal. Nou vwar bann lezot keksoz arive. Si ou kapab donn nou sa lenformasyon.

E eski ou Minister in resevwar okenn konplent vizavi bann travayer ki pe ganny dir oubyen zot bann anlwayer pe met zot deor aköz zot in ganny teste pozitiv pou COVID.

Mon'n ganny detrwa ka ki dir zot in kot lanplwa e i paret i annan en sityasyon ki pe devlope. So si ou kapab klarifye sa e dernyen pti pwen Minis, i pa en kestyon. Me sa zafer let anonim la.

Mon pe ganny dimoun ki pe dir mwan zot in anvoye let anonim kot Departman Lanplwa. Me zot in ganny dir *comme quoi* ki Departman Lanplwa pe *entertain* bann let anonim. So, zis sey kalifye pou mwan en pti pe sa ki'n ganny dir ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mon a pran sa enn dernyen, i en pti pe pli fasil. Si i anonim mon pa konnen mannyer nou pou fer li konnen poudir nou'n fer aksyon. So selman sa ki mon kapab dir.

E mon *wish*, again mon dir. *Please you know, certainly si sa let in adres direktman kot mwan Onorab, I will treat it with the most discretion and confidentiality.*

Mon bann *staff* i kapab dir ou, ler mon anvoy en let mon tir tou sa ki mon konnen i kapab met sa dimoun *at risk* pou fer sir ki son *identity* i ganny proteze.

E mon *wish* en kante fwa ki nou annan bann rezilta, konmsi mon dir zot mon ti kapab dir sa dimoun sirtou bann ki nou bezwen al *investigate*. Zot zis anvoye, prezan *how do you give feedback?*

I annan zis i dir ou mon pe zis dir, mon pe *bring to your attentions*. So, zot konnen zot. *Out their* zot konnen lekel zot, lekel ki'n anvoy let kot nou e ki mannyer nou *handle* sa.

Ou premye kestyon Onorab, sa *statement* ki ou dir *out there, there is a different*

picture, mon ti a kontan petet fer nou konnen *at a later time* ki sis a *you want from us e of course* ou vwar poudir Departman Lanplwa i travay for lo konponan legal avek *statistics*.

So whatever you need please tell us and ask us e nou a try nou very best to provide. Sa i pa en problemn.

Pending GOPs. Mr Speaker, PS a pran sa enn la. Mersi.

MR SPEAKER

PS i ava kontinyen. Wi.

PS JULES BAKER

Thank you Mr Speaker. Annefe mersi *Leader* Lopozisyon pou ou kestyon. Annefe i pa en kestyon, ou pe demann ou senpleman pou donn ou lenformasyon baze lo bann *pending post* pou bann *major hotel* ki nou annan.

E annefe nou kapab donn ou en pti pe statistik lo zot *quota entitlement* e osi zot *quota level today*. Akoz parey ou konnen, ou'n deza vwar poudir *tourism* pe vini.

Me nou pou donn ou en *good picture of what is happening in term of the major hotel*. *That's not a problem, you can have it.*

In terms of positive cases, lo nou latab *as I speak now*, mon zofisye, nou zofisye pa ankor mansyonn nou si i

annan okenn *issue* konsernan dimoun ki'n ganny poue, ouswa aksyon disipliner pran kont li, kont en *positive case*. *But* si ou annan lenformasyon, kekfwa ti a byen ki ou partaz sa avek nou. Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou pou pran en poz la. Nou pou retournen 2er avek menm Minis, me en lot group zofisyè. Minis mersi pou sa partisipasyon pour lemoman la. E PS Baker avek Ms Bresson mersi pou zot partisipasyon. Nou a pran poz.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Avan mon komans avek kekyon apre midi mon ti a kontan adres *point of order* ki Onorab Woodcock in leve dan lasal bomaten. Onorab Loze, Onorab Woodcock in konfirman avek mwan an ekrir ki ou'n fer plizyer komanter, enkli poudir '*ou lalang, parey VP i lalang*' e ou'n dir sa omwen 2 fwa. E apre lezot komanter. Alor mon pe demann ou si ou aksepte sa bann komanter in ganny fer. Wi Onorab Loze.

Wi Onorab Loze. *Micro* silvouple, i annan landrwa ki *micro* i tennyen?

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker, eski okenn par dan rapor Onorab Woodcock in *note* okenn son bann komanter *off-mic* ki li in fer? Mon zis anvi konnen?

MR SPEAKER

Napa naryen pou fer avek sa, zour i fer komanter *off-mic* ou kapab *raise* en *point of order*, si i fer dezord ou kapab *raise* en *point of order* lo son konportman.

HON JOHAN LOZE

Non Mr Speaker, mon pa vin raport person dan Lasanble *mwan!* Sa mon pa pou fer *mwan!*

MR SPEAKER

Onorab. Mon pe dir ou mon annan krwayans dan sa ki Onorab Woodcock in raporte, e alors mon pe demann ou pou *apologise* silvouple.

HON JOHAN LOZE

Mon pou *apologise* pou ki? Pou kwa? Avek ki egzaktaman Mr Speaker? Mon pou *apologise* lo *basis* en raporter, en *tattletale*, be anba ki provizyon *Standing Orders* ...?

MR SPEAKER

Onorab Loze, mon pa pe ekout tousala, mon pe demann ou en *apology* avek Speaker e avek

Lasanble. Si ou pa pou *apologise* silvouple retir ou dan lasal.

(Interruption)

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker. *The whole basis of this* se pou tir mwan dan lasal baze lo en keksoz ki pa egziste *anywhere* dan *Standing Orders* Lasanble Nasyonal!

MR SPEAKER

I egziste.

HON JOHAN LOZE

Kote dan *Standing Orders* ki dir ki Manm i annan en fonksyon *tattletale*, raporter parey pti zanfan lekòl lo son *fellow Members!* I pas en zournen antye rabase laba li. Zanmen i pou *cross my mind* pou lev mon lanmen pou al ekrir en rapor lo li.

MR SPEAKER

Mon pa pe antre dan tousala. Onorab Loze mon pe demann si ou pa *apologise* silvouple retir ou dan lasal pou apre midi. Pou apre midi silvouple. Onorab.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker, mon pou *gladly apologize* pou lapenn ki Onorab Woodcock i en pti zanfan e i genger! Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mon pa aksepte sa. Mon pa aksepte sa. Silvouple sorti. Sorti.

(APPLAUSE)

(Interruption)

MR SPEAKER

Order silvouple ! Mersi.

Bon, mon demann *order* silvouple ! E mon osi demann leskiz pou sa enteripsyon. Minis bonn apre midi e byen venir pou nou peryod kestyon. E mon a osi dir byenveni ou delegasyon ki annan Mrs Linda William-Melanie, *Principal Secretary of Social Affairs*, Ms Brenda Morin ki *CEO* pou *Agency for Social Protection* e Mrs Debbie Celtel ki Direkter Loperasyon pou *Agency for Social Protection*.

Nou pou pran kestyon, nou annan 3 kestyon. Wi Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon *point of order* i *relate* avek nouvo prosedir ki nou pe pran. Mwan bomaten ler mon ti pe koze a plizyer repriz Onorab Woodcock e serten lezot Manm lot kote in dir mwan mon lalang, mon pa'n al ladan avek li. Me selman mon ti a kontan ganny

ou gidans si *from now on* ler mon tann en Manm dir mwan mon lalang, mon raport avek ou. Ou pou fer sa Manm *apologise* e si i refize *apologise* ou pou fer li kit lasal parey ou'n fer Onorab Loze fer.

E dezyenm keksoz ki mon ti a kontan met devan ou, si en Manm ler ou'n fini *adjourn* Lasanble, ou pe sorti deor, i pran son telefonn e son telefonn i komans fer en bann tapaz dan Lasanble, en bann tapaz dan Lasanble.

(laughter)

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

En bann tapaz dan Lasanble, Mr Speaker.

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Ou vwar ki kalite anfantiyaz nou pe al avek dan Lasanble.

MR SPEAKER

Terminen silvouple, Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, ii ou pe dir mwan poudir koumsa ki nou prosede mon ava alert tou bann Manm lo mon kote latab, ki *from now*

on ler zot tann okenn komanter lalang, oubyen dan okenn fason ki ganny fer par okenn lezot Manm lo lot kote latab, nou pou ekrir ou !

E nou annan garanti lo sa kote latab ki ou pou fer sa Manm *apologise* e nou annan garanti ki dan *toute fairness* e san *bias* ou pou fer sa Manm kit lasal, kit Lasanble pou sa larestan sesyon parey ou'n fer avek Onorab Loze ozordi ! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Raport okenn lensidan e mwan mon a deside ki pou fer. Mersi.

Nou pou pran kestyon, nou annan 3 kestyon. Premye mon pou pas kestyon Onorab Wallace Cosgrow. Apre i annan 2 kestyon ki mon konsider poudir size i preski idantik e mon pou pas tou lede ansanm parey bomaten. Alor nou ava apel Onorab Cosgrow pou son kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, bonn apre Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker, avan mon pran mon kestyon, mon krwar i regretab ki enn mon koleg Onorab ozordi pa kapab la pou partisip dan sa sesyon kestyon. Dan mon pwennvi i pa *fair* e i ...

(Interruption)

HON WALLACE COSGROW

I pa *fair* Mr Speaker e lo nou kote i pa *fair* Mr Speaker. Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Proceed avek ou kestyon silvouple Onorab.

HON WALLACE COSGROW

Wi Mr Speaker. Minis pour ki nou Lasanble i kapab konpran pli byen bann diferan devlopman ki pe arive dan domenn benefis sosyal, afen ki nou ava kapab donn nou bann sitwayen lenformasyon pli azour e pli kredib,

eski Minis i kapab met nou Lasanble azour lo ki zistans Lazans Proteksyon Sosyal ek son bann lezot *partner* in arive, avek sa program reform sosyal ki zot pe antreprann, ki ti ganny anonse tar lannen pase?

Eski Minis i kapab eksplik nou Lasanble si in annan okenn sanzman dan la fason ki program *welfare* pe ganny egzekite;- an term prosedir laplikasyon, bann dokiman ki bezwen ganny soumet par bann aplikan e la fason ki bann diferan evalyasyon i ganny fer?

Finalman, an vi bann diferan restriksyon ki'n

anonse konsernan *STC*, restriktirasyon, (pardon) eski sa program peyman en morso benefis *welfare* atraver kart *STC* pou kontinyen? E si wi ki plan zot annan pou bann zabitan Praslin ek La Digue ki dezormen pou napa *outlet STC* lo zot zil? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon rapel bann Manm Onorab ki nou annan en lot seri kestyon pou apre midi e mon annan lide termin nou *Order Paper lo la*. So, mon pe demann ankor, annou respekte letan e mon aplik limit letan ki nou annan pou sa peryod. Minis silvouple ou ava adres kestyon Onorab Cosgrow *please*.

MINISTER **PATRICIA**
FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi bann Manm Onorab e bonn apre midi tou bann ki pe ekoute. Mersi Onorab pou ou kestyon.

Sa program reform ki Sesel in antre an partenarya avek *World Bank* pou en peryod 4an, set en sipor bidzeter ki pou target reform dan sistenm proteksyon sosyal. Bi se pou anmenn en reform total dan sistenm proteksyon sosyal isi Sesel ki pou fer li pli soutenab.

Sa program reform pe konsantre lo sa 5 pli gro problem sosyal ki kout pei pli gro sonm. Sa i konmsa ;

Premye benefis pasyon retret, ki nou dir li *retirement pension*.

Dezyenm program swen kot lakour, *home care*.

Trwazyenm, benefis envalidite, *invalidity benefit*. Katriyenm benefis dezabilite, *disability benefit*.

E senkyenm lasistans byennet sosyal. *Social welfare assistance*.

Bi sa programm avek *World Bank*, se pou siport Gouvernman Sesel dan son lobzektif ki'n ganny fek mansyonnen par konsantre lo 2 pilye, oubyen lobzektif mazer.

Premye: Premye pile se pou konsantre lo amelyorasyon efikasite dan sa program Proteksyon Sosyal pou ki en pli gran pousantaz benefis, i ganny donnen avek bann ki pli bezwen parey bann ki annan problem fizik, oubyen finansyel enkli osi nou bann dimoun ki aze.

Dezyenmman, pilye nimer 2 pou konsantre lo fason pou anmenn en plis bon kalite servis dan nou sistenm program benefis. Sa ki pe ganny espekte se lefikasite dan servis.

Sa pou fer ki bann ki pe ganny lasistans sosyal, pou

ganny pli bon akse avek lezot servis ki zot bezwen e osi delivre en servis ki azour, espesyalman dan letan *emergency* parey la avek *COVID-19*.

Dapre Minister Finans, *Board Egzekitiv Labank Mondyal, World Bank*, in aprouv sa loperasyon depi le 25 Mars, 2021 pou en sonm \$30milyon.

Depi Zanvye 2021 travay in komanse pou fer sir ki nou akonplir bann *goals and target* sa programm ,pou asire ki bann lasistans aprouve pour Sesel pou lannen fiskal 2021 i kapab ganny materyalize.

Dapre Minister Finans i en sonm \$13.5milyon ki pou ganny donnen dan lannen 2021. En Komite *Interministerial* in ganny met an plas e i ganny dirize par Minis Finans e Minis Lanplwa e Zafer Sosyal. Sa Komite i zwenn tou le mwan pou zot diskite.

Lo sa Komite i annan Minis Ledisyon, Minis Lasante, Minis *Local Government*, Minis Finans, Minis *Family Affairs* e parey mon'n dir, sosyal.

Bi sa Komite se fer ki bann Minis i annan en platform onivo, pou konsilte e desid lo bann Polisi proteksyon sosyal, ki sa bann Polisi i entegre dan sak Minister.

Siperviz devlopman, kondisyon ek loperasyon bann Polisi proteksyon sosyal.

En lot bi se priyoritiz bann program proteksyon sosyal vizavi resours. Nou lot bi, etabli en *Technical Committee* pou sa program sosyal e lezot *High Level Working Task Group* depandan lo nesese.

Nou lot bi se gid bann Minister, Lazans ek Departman, bann *MDAs*, lo ki mannyer pou enplimant bann aktivite program sosyal pou asire ki bann Polisi i marye byen ansanm.

E lot diskit lo program e rann kont bann Minister, Departman ek Lazans lo progre ki pe ganny fer lo sa bann program sosyal. E nou enn dernyen, evalye e swiv byen pros lenpak lapovrete e reviz sa bann program ler i nesese.

Sa Komite *Interministerial* in kree son *technical working group*. E son rol se pou fer sir ki tou Departman Gouvernman ek bann *technical groups* ki ganny formen, i ganny i angaze pou fer sa bann reform.

Sa Komite Teknik i raport lo progre zot travay avek Komite *Interministerial* tou le mwan e fer sir ki bann *timeline* pe ganny respekte.

Sa *technical working group* in kree 7 sou-Komite ki pe annan diferan lobzektif *comme* swivan e zot *deadline* i Zilyet, 2021.

Premyerman zot pou *regard Barthel Index, the assessment*. Reviz sistenm ki determin lasistans swen kot lakour, *home care*. Parey nou konnen Minister Lasante pou konmela, pe servi *Barthel Index* pou determin lasistans *carer*.

Propozisyon se pou servi en lot metod oubyen *tool* ki pli efikas e ki *WHO* i servi. E sa i ganny konnen koman *WHO DAZ*.

Dezyenmman en kart striktirasyon pou *home care*. Sa sou-Komite i pou revwar fason ki lasistans swen kot lakour e dan bann Lenstitisyon Leta, i ganny determinen ki fason pou fer sa servis tre en portan vin profesyonnalizm, e donn *training* sa bann ki pou donn sa swen.

Trwazyenmman, Polisi pou swen *carer* dan letablisman skoler. Travay avek Minister Ledikasyon pou revwar sa laranzman met *carer* dan bann lekol pou bann zanfan avek bann abilite diferan. Ki zot devlop en Polisi ki pou diriz ki mannyer sa servis i sipoze ganny donneren.

Katriyenm, *Board medikal*. Sa Komite i travay

ansanm pou revwar kriter ki *Board* medikal an kolaborasyon avek Fon Pansyon, pe servi ozordi pou determin nivo dezabilite e envalidite en endividi, pou li kalifye pou benefis anba Fon Sekirite Sosyal.

Dan sa revi, anmenn propozisyon pou annan en sel *Board* medikal ki a deservi Fon Pansyon Sesel ozordi.

Senkyenmman, benefis konze medikal parey nou konnen - *sick leave*. Sa reform i annan pou bi fer sa benefis konze medikal vin pli realistik, tir labi e ogmant prodiktivite dan lanplwa.

Sa legzersis pou ganny fer ansanm avek Departman Lanplwa, sekter prive e osi bann Lorganizasyon Linyon Travayer.

Sizyenmman, laz retret e laz pansyon retret. Lobzektif sa reform, se pou annan en sistenm konsyan pli soutenab a lavenir e vwar ki sanzman pou bezwen ganny fer avek *benefit* retret.

Sa bann sanzman pe ganny antisipe pou pran lefe an 2023. *Then*, nou annan nou *social registry*, sa i en *data base*. En sosyal *registry* pou ganny etabli e i pou *link* avek bann lezot *data base*, dan bann lezot antite tel ki ; Departman Ledikasyon, *Family Affairs*, Lanplwa, Lasante, *Housing* e Zafer

Sosyal, avek bi annan lenformasyon lo tou dimoun ki pe ganny serten lasistans anba okenn program sosyal.

Sa i ava permet pa zis Lazans Proteksyon Sosyal, me Gouvernman pou mezir lenpak dan lasistans dapre bann Polisi Sosyal.

E finalman Mr Speaker, sa setyenm lobzektif se fitir Lazans Proteksyon Sosyal li menm. Sa sou-Komite ki pe get ki rol Lazans Proteksyon Sosyal pe zwe dan sa bann reform. Setadir ki kalite servis i pe donnen e dan ki fason i pe travay avek lezot antite.

Sa se pou fer sir ki son manda i kler e pa pe *overlap* avek lezot antite oubyen i pe donn servis ki i pa devret.

Parey mon'n deza dir Mr Speaker, sa bann Komite i bezwen soumet serten rekomandasyon apartir Zilyet 2021 avek *technical working group*.

Sa bann Komite i bezwen vin avek solisyon konkret pou anmenn sa kalite reform ki Sesel in agree avek *World Bank*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow i ganny kestyon siplemanter pou klarifikasyon. Onorab Cosgrow?

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, dan larepons Minis in konsantre plizoumwen lo pwen nimerò enn. Me selman konsernan kestyon nimerò 2, menm kestyon avek kestyon *STC*, mon pa'n ganny okenn larepons Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou kapab repas lo son de kestyon e regarde.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mon a kontinyen. Mersi, eskize Onorab. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, larepons pou dezyenm kestyon Onorab kot i konsern sanzman dan program *welfare*. Pli gran sanzman dan fason ki fason *welfare* in ganny donnen, se ki en sipor a kour term e non pa pou lavi antye.

Sa i vedir ki sa dimoun ki'n fer laplikasyon, i bezwen demontre ki i pe fer en zefor pou amelyor son prop lavi e lavenir. E dan sa ka Lazans i konsider ki lasistans i devret a en kour term.

Osi kot i kot i konsern bann sanzman entern dan program *welfare*, Lazans in koman angaze dan en lapros *interagency* pou de redwir depandans lo la lasistans sosyal.

Annefe son bi se pou adopte en lapros kot bann

endividi prezant devan Lazans, i ganny assess avek en *holistic approach*, pou ki sa bann endividi i mentenir zot dinyite e vwar valer pou kontribye dan zot prop stabilite ekonomik. Amelyor zot kalite e standar lav.

Dan sa ka Lazans pe travay an kolaborasyon avek son bann partner swivan. Premyerman Lazans pou atraver avek Lazans Prevansyon Labi Drog ek Reabilitasyon, *APDAR*.

Pe travay osi avek Divizyon *Quality of Life* dan Minister Lafanmir. Pe travay avek *Social Affairs*, pe travay osi avek Departman Lanplwa, avek Lotorite Prizon, *Ministry of Health and Occupational Health Unit* dan Minister Lasante.

I osi annan bann lezot Departman, Lazans ek Minister ki'n ganny idantifye ki osi kapab zwe en rol kle, dan sa reform entern dan lasistans sosyal ki enkli. E sa i Sosyete Lakrwa Rouz Sesel, Minister Ledikasyon, Gouvernman Lokal, bann sosyete Sivil e Lorganizasyon *non-governmental* par egzanp *ASFF*, Lalyans Solidarite pou Lafanmir e Zidisyer.

Prenon kont sa *holistic assessment approach*, sa i oblize ki Lazans i get tou bann faktè sosyal, ki sa endividi oubyen fanmir i prezante. Sa

avek lespri pou *empower* bann endividi ek fanmir e fer zot pran sarz zot lavi.

Divizyon *Quality of Life* dan Minister Lafanmir i donn bann kliyan, Lazans sipor *psycho social* e osi *mentorship*.

Mr Speaker, sa sanzman entern i osi permet ki Lazans i etabli e mentenir bann kondisyon atase avek bann lasistans. Par egzanp oparavan bann endividi ki ti kapab ganny en sertifika medikal, ki sertifye ki zot pa kapab pran lanplwa, e enn parmi bann lakoz se bann konplikasyon relye avek depandans lo lakol oubyen drog.

Dan serten ka, sa bann endividi ti ganny asiste finansyerman e olye ed zot sa lasistans ti kapab, pe kapab servi pou deteryore zot lasante plis. Aprezan avek sa nouvo lapros, kan sa bann i ganny idantifye, sa endividi i ganny refer kot *APDAR*.

E bann pa nesese i ganny pran anver tretman e *rehabilitation*. Sa i permet ki sa aplikan i ganny tou bann le ki nesese e pa zis en lasistans finansyel.

Sa dimoun ki pe fer tretman kot *APDAR*, i ganny son lasistans atraver kart *STC* pou redwir son sans retonm dan labi sibstans.

Depi Zanvye ziska aprezan, Lazans in refer en pti

pe plis ki 18 bann tel ka kot *APDAR*. I osi annan bann ka kot Departman *Occupational Health* i refer sa bann ka zot menm kot *APDAR*.

Osi dan sa lespri pou ed bann endividi kontribye dan zot stabilite ekonomik, Lazans i asire ki bann aplikan i al kot biro lanplwa pou anrezistre pou ganny en lanplwa.

Deza in annan apepre 35 sa bann ka ki'n verifye kot biro lanplwa.

Dan bokou sa bann ka, Lazans i resevwar *feedback* sorti kot Biro Lanplwa, ki bann aplikan i ganny anvoye oubyen refer pou bann *interview*.

Me i osi annan bann ka kot bann endividi i refize al bann *interview* oubyen fer resorti ki zot pa ankor pare pou pran en lanplwa formel.

Osi dan bann ka ki minim, biro lanplwa i osi fer resorti ki serten endividi i annan bann problem latitid parfwa ki fer li difisil pou plas zot dan en lanplwa.

Lazans i ankouraz bann endividi pou fer bann zefor personnel pou kapab ganny en lanplwa e Biro Lanplwa i azir koman en sipor dan sa demars.

Mr Speaker, Onorab in osi demann konsernan prosedir pou lasistans ek dokimantasyon ki nesese. Mr Speaker, bann form pou

laplikasyon lasistans sosyal, i ankor pe ganny soumet atraver bann zofisyè baze dan bann diferan Ladministrasyon Distrik.

I ti nesèser ki bann aplikan i soumet bann dokiman tel ki kart idantite, papye saler, zot *payslip* pou bann ki dan lanplwa. Dokimantasyon litilite, *utility bills*. Delo ek elektrisite parmi lezot.

Parkont Mr Speaker, pou asire ki lenformasyon ki bann aplikan i soumet, i vre, kredib, transparan, pou permet ki Lazans i fer en bon evalyasyon, bann ka ki prezante. Idantifye e redwir okenn labi, Lazans in trouv li nesèser ki bann aplikan i osi prezant serten lezot dokiman.

I enportan ki Lasanble i note ki Seksyon 14, osi Seksyon 21 dan Lalwa Proteksyon Sosyal ki gid lasistans *welfare*, ti deza pe fer provizyon pou sa bann dokiman ek prosedir. Me sa pa ti pe toultan ganny enplimante.

Mr Speaker, bann dokiman ki Lazans pe demande i *comme* swivan; Papye nesans pou bann zanfan ki sa lakour, *birth certificate*. Sa pou asire ki sa zanfan i reelman pou sa aplikan e pa en kart ki en endividi in pran pou vin fer sa demann.

Lot, laprev *guardianship*, dan sa ka kot i nesèser. Lot, laprev ladres sorti kot administrater distrik, dan ka kot sa aplikan napa en papye *utility bill* ki lo son non. Sa i garanti ki sa aplikan i vreman reste dan sa distrik e non pa pe rekonstri en *household* pou kapab benefisyè avek lasistans.

Statement labank pou sa dernyen 12 mwan, ki en sipor pou ki sa lakour ou endividi i prouve, ki i vreman napa en lo mwayen pou sipor son lekor oubyen son fanmir.

Lagremman okenn *loan* labank, ki permet Lazans idantifye kwa ki sa endividi pe depans lo la. Par egzanp eski i en *loan* lakaz oubyen en *loan* personnel? Laprev okenn lanrezistremman biznes dan ka kot i nesèser.

Laprev okenn *shares*, si i annan *shares* dan en biznes oubyen *asset* dan ka kot i nesèser.

Okenn transpor personnel i deklare. *License* biznes. Laprev ki sa aplikan pe rod en lanplwa dan ka kot sa endividi pa dan en lanplwa.

Par egzanp dan bann tel ka, Lazans i reklanm laprev bann *job interview* e levidans lanrezistremman pou lanplwa kot Departman Lanplwa oubyen bann Lazans lanplwa prive.

An plis, Lasanble atraver ou Mr Speaker, i devret note ki sak ka ki prezante devan Lazans i inik. E avek son prop kompleksite. Dan sa ka, Lazans i osi rezerv drwa a diskresyon pou demann okenn lezot dokiman ki neserer depan lo ka ki prezante devan li, parey Lalwa i permet.

An plis, Lazans pe aprezan angaze avek diferan Lotorite ek Lazans, pou verifiye e *validate* bann lenformasyon ki bann aplikan i prezante.

Sa bann Lotorite ek Lazans i enkli bann swivan ; *Seychelles Pension Fund, Business Registration, Seychelles Revenue Commission, Land Registration, Ministry of Finance, Immigration, pou en travel history. Seychelles Licensing Authority.*

Lazans i satisfè ki sa bann sanzman in permet redwi labi lo *welfare*.

Aprenan pou konsider kestyon Onorab konsernan fason ki bann diferan evalyasyon i ganny fer. Mr Speaker, oparavan bann laplikasyon ki ti ganny soumet, ki ganny aprouve par en zofisyè sinyor ki sa laplikasyon ti ariv kot li.

E sa zofisyè ti fer validasyon dapre sistenm ki servi pou kalkil e aprouv bann lasistans siplemanter – (SWIS).

Me Lazans in pran serten pa pou asire ki liniformite konsistans dan standar e *equity* ; - setadir *fair and impartial* dan bann desizyon ki ganny pran.

Pou amelyor sa bann defayans, lasistans benefis sosyal i aprezan ganny aprouve e determinen par en Komite entern ki enkli 7 manm. Sa ka i ganny *table* devan sa Komite, diskite e merite sa ki i ganny i diskite dapre levidans ki prezante.

Kot i neserer sa Komite i fer rekomandasyon ki bann ka i ganny *reinvestigate* pou asire ki personn pa ganny neglize e bann demann lezitim i ganny asiste dapre *merit*.

Sa i permet ki Lazans i reste angaze dan son manda pou asiste bann ki vreman merite.

Mr Speaker, Onorab in osi demann klarifikasyon konsernan bann kart *STC* e bann peyman ki pe ganny fer an morso oubyen an tyer atraver sa kart.

Mr Speaker, wi sa program kart *STC* pou kontinyen lo Mahe, espesyalman pou bann ki depan lo sibstans e ki pa kapab zer zot lasistans.

Dan ka Praslin, *STC* in enform Lazans ki son *outlet* pou fermen le 15 Zen, 2021. Lazans in konplet legzersis pou transfer tou sa bann

lasistans atraver kont labank sa aplikan.

Par kont La Digue son *outlet* in ganny konfirmen pou fermen le 30 Septanm, 2021. Bann endividi pe kontinyen ganny sa bout benefis atraver kart *STC* ziska ki sa *outlet* i fermen le 30 Septanm. Apartir Septanm kan sa *outlet* i fermen, tou zot lasistans pou ganny transfer atraver kont labank.

Pou mwan Me, 2021 ti annan 58 endividi ki annan kar *STC* lo sa bann zil ki en total R96mil 548. 22 benefisyer i sorti Baie St Anne Praslin, 19 benefisyer i sorti Grand Anse Praslin. 2 Cote D'Or. 15 benefisyer i sorti lo La Digue.

Pou lenformasyon Lasanble, i annan an tou 622 aplikan ziska Me, 2021 ki pe resevwar lasistans *welfare*, swa an parti, oubyen antye atraver kart *STC* ki en total R1milyon 185mil 817. *1million, 185thousand, 817.*

Pou benefis anba Lalwa *statutory*, i annan 913 benefisyer ki pe ganny lezot benefis. Setadir benefit envalidite, dezabilite e benefits retret atraver sa kart pou en total R1milyon 649, 343.

Osi Lazans pe antre pran en legzersis avek *STC*, pou retourn dan kont Gouvernman tou bann larzan lo bann kart ki bann endividi

pa pe reklanmen, oubyen servi pou aste zot bann komodite.

Pou lafen 2019, i annan en balans 1milyon 40mil 770 lo sa bann kart. Pou lafen 2020 i annan en balans R4milyon 430, 72. Sa i vedir ki zis pou 2020 sa total i R3milyon 389, 302.

Pou Zanvye 2021 ziska Avril 2021, sa balans in akimile depi 2019 ziska 2021 in ariv R4milyon, 706, 724.

Lasanble i devret note ki sak sa bann total i enkli total ki'n akimile pou sa lannen presedan. Dan sa total i annan bann endividi ki pe servi zot kart, me zot pa pe fini servi tou larzan ki pe ganny *credited* parey nou dir. Pou mwan alors, zot total lo zot kart i akimile.

Apre sa i annan bann endividi ki zot kart i avek zot, me ki zot pa pe servi sa kart ditou. Sa legzersis ki Lazans pe antreprann, pou ede etabli tou sa bann sikonstans e lakoz ki bann endividi pa pe servi zot kart.

Mr Speaker, osi pou benefis Lasanble, dan sa total R4.7milyon i annan en balans R1milyon, 16mil, 951 ki bann kart i dan posesyon Lazans e bann aplikan pa'n reklanm sa kart. Sa i en total 209 kart. Laplipar dan sa bann kart ti ganny *issue* an 2020 e napa ladan ki'n ganny *issue* an 2021. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow, ou annan kestyon adisyonnèl prezan? Wi. E apre Onorab Cosgrow mon a pas Onorab William, so ou kapab met pare pou al laba.

Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou leksplikasyon byen detay. Minis 2 pti siplemanter. Ou'n dir ki poudir benefis retret i enn bann benefis ki pe ganny target avek sa program reform.

E dan bann diskisyon avek *World Bank* nou konnen ki sa zafer 2 pansyon, i enn bann keksoz ki'n leve de tanzantan. Eski Minis ou kapab konfirman ki si zot pe konsidere pou fer en reform lo benefis retret. Kot en dimoun pete ler i *retire*, parey i ete ozordi. Si in kontribye dan son Fon Pansyon, i ganny son Fon Pansyon e osi i annan en pansyon mandatwar ki Gouvernman i donn li.

Eski zot sipoze annan okenn sanzman dan lafason ki sa i ganny fer evantyelman?

E dezyenm Minis, enn bann keksoz ki *LDS* dan lopozisyon in toultan koz lo la, sete tir birokrasi dan bann servis Gouvernman.

Parkont ler mon'n ekout ou larepons lo dezyenm kestyon Minis, mon vwar ki i annan bokou plis prosedir pe ganny met an plas.

I normal pou bann dimoun petet ki vin oule abiz lo sistenm, akoz nou pa oule labi. Me par ont Minis, pou bann dimoun ki *genuine*, mon krwar san ki mon antre lo kestyon ki pe vini apre, mon krwar nou bezwen rod en fason pou fer keksoz en pti pe pli vit.

E mon ti a kontan ou dir mwan Minis or dir nou Minis, konbyen fwa sa Komite ki aprouv soz i zwenn dan en semenn? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, si i *ok*, mon ava les PS William-Melanie pran sa premye kestyon, mon a pran sa enn dezyenm silvouple ?

MR SPEAKER

Wi.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi.

MR SPEAKER

Carry on PS.

PS LINDA WILLIAM-MELANIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, pou premye morso sa kestyon. Minis in deza in eksplike ki i annan bann diferan sou-Komite ki pe travay anba sa program *World Bank* e i annan sa Komite ki pe re get sa size *retirement pension* e i annan diferan akter e partner ki pe travay lo sa Komite.

E wi, konsern se ki pou vwar ki mannyer sistenm pansyon i kapab vin pli soutenab e *streamline*. E sa Komite pou vin avek zot bann pozisyon devan Gouvernman e apre ki Gouvernman in konsider propozisyon ki a ganny fer par sa Komite, la nou a kapab donn Lasanble en larepons lo la.

Akoz sa Lasanble osi pou ganny konsilte atraver sa bann deliberasyon ki pe ganny fer. Mersi, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOU

Mersi Mr Speaker. Onorab zis pou reponn ou dezyenm kestyon. Sa Komite i *meet once a week* me si i annan nesosite zot *meet more often*. Mon pa pou dir, poudir sa Gouvernman pe fer birokrasi,

mon krwar mon pou dir i a pe kontrol labi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker, mon kestyon i vize lo trwazyenm parti kestyon Onorab Cosgrow, i annan pou fer avek kart *STC*.

Mon anvii demann avek Minis par lefe ki Praslin, La Digue si mon'n konpran ou byen, par lefe ki bann *outlet STC* pe fermen, sa bann larzan ki ti pou al kart *STC* pou ganny transfer lo kont sa bann dimoun. Me eski sa pou apli osi lo Mahe, par egzanp Grand Anse Mahe, *outlet* pe fermen. Eski sa osi pou ganny konsider pou zot ?

E ansanm avek sa kestyon, eski dan sa reform zot pe mazin osi pa zis fer kart pou *STC*, aköz *STC* i annan serten komodite ki wi i annan, me eski dan bann distrik, si zot ava fer serten konfyans, *well* Lotorite pou kapab osi lezot laboutik ki nou annan, mon kapab dir konfyans dan zot pou kapab ofer serten servis ?

Finalman Mr Speaker, par lefe ki sa i en *holistic* reform ki ou fer Minis, eski sa

Lasanble pou ganny en sans fer son *input*?

Rezon mon pe demann ou sa, mwan mon konsern i lo laz retreat. I annan dimoun ozordi ki avan 63an baze lo travay ki in fer, in fini karyate e nepli kapab. Eski pou annan en *timeframe* kot bann dimoun pou vin devan, kot zot pou les a bann dimoun vin devan pou zot kapab *retire*? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi.Minis.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi, Onorab i menm aplikasyon pou Grand Anse Mahe, zot osi zot pou servi menm prosedir pou *STC card*.

Dan distrik, posibilite pou regard bann leres landrwa. Mon krwar premyerman, petet les nou met en pe lord, apre nou ava *cross that bridge when it comes to it*. Ou konnen, tou *just put everything into place and how it should be*, i vreman enportan. Petet sa i en pa ki pli tar i kapab ganny konsider.

Mon ti a kontan *PS* i pran ou dernyen kestyon, Mr Speaker si i *ok* avek ou?

MR SPEAKER

Wi.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

PS.

**PS LINDA WILLIAM-
MELANIE**

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n dir lo komansman. Konsiltasyon pou ganny fer e sa komite pe travay pou zot lo en program. Ki mannyer zot pou fer konsiltasyon avek diferan kous popilasyon e osi bann lezot sekter ki enkli Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Porice.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon. E bonn apre Minis nou bann koleg. Minis mon kestyon pe al menm laliny avek Onorab Waven William. Si sa kart *STC* ti servi zis dan *Super Market STC*, omwen i ti pe servi dan lezot magazen?

Si non, eski ou Minister pou fer provizyon lavenir dan plas travayer zot larzan dan zot kont, pou vwar avek lezot magazen ki kapab ed Gouvernman? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker, mersi Onorab. Pour lemoman i zis STC parey mon'n dir Onorab. *Like I say, petet this will be a discussion further on.* Me pour lemoman i zis STC. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Lemiel.

HON SILVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Mon annan 2 kestyon ki mon krwar ou'n pa slo la Minis. Ou'n donn en larepons ase kler, me selman mon annan en klarifikasyon ki mon ti a kontan Minis ou eklersi pou bann dimoun ki deor laba pe ekoute.

I annan de sesyon ozordi ki pe arive Mr Speaker, kot i annan dimoun ki a la resers en travay, e an menm tan in sey vin *apply* en lasistans. I pa'n kalifye sa lasistans menm si i pa pe travay.

In annan son *bill* delo, son *bill* elektrik ki in anmennen. I pa'n ganny konsidere pou pey ni sa *bill* delo, ni sa *bill* elektrik. E ozordi Minis, letan ou'n vin donn nou sa bann leksplikasyon ozordi, mon pe regard ki konsey pete ou pou re donn sa dimoun?

Petet sa letan, mon pe koz ou 2 semenn pase la, zot pa ti ankor pran en demisyonn lo sa zafer si pou pey delo, si pou pey elektrik. Ki ozordi ou ti ava annan pou ou dir ek sa bann dimoun?

Wi ou pe fer ou zefor pou ou ganny en travay, ozordi ou napa naryen pou ou manze, ou delo ek ou elektrik pa ankor kapab ganny peye. In fini koupe tou, *by the way*.

E ki *advice* Minis, ou ti ava annan pou ou donn sa bann dimoun, pou zot fer la an se moman antan ki ou pe mazin, ou pe eksplike ki i annan serten laranzman, serten reform ki ou pe fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Si sa dimoun i annan son laprev, se sa ki nou demande. I pe montre ki i en *active job seeker* e i anmenn son bann laprev ki ii ganny demande kot ASP, e tou bann kriter i ganny merite, napa rezon ki sa dimoun pa devret ganny son lasistans. *But it's the proof that i actively seeking for a job, number 1.*

E nou tou nou konnen avek PUC in annan en *pe outcry, people paying their bills*

e zisteman avan ler mon vin Lasanble apre midi, mon fek pe koz avek Minis Lanvironnman e Lagrikiltir.

I annan en *meeting* avek PUC la apre midi, pou regarde ki mannyer zot kapab travay avek Lazans, menm avek Sosyal pou nou kapab *identify* sa bann dimoun ki merite e *vulnerable* dan sa sans.

E sa diskisyon la apre midi *it's taking place*, akoz nou rekonnet. Sa Gouvernman i rekonnet poudir i annan *some* difikilte e sa i en *ongoing discussion*. Ler mon a sorti la ozordi mon ava konnen ki sa plan aksyon e ki mannyer nou kapab travay ansanm.

Me selman mon krwar zot pou regard *to us* ki annan lalis kredib, pou regard poudir sa dimoun pa zis pe dir ou son *bill*.

Parfwa nou ganny dimoun ki vin kot nou, i dir nou son *bill* i o, i annan 3 *air condition* dan lakaz e tou le 3 i *on!* So, i annan sa bann keksoz koumsa ki arive, me si nou vwar i vilnerab, i merite sa diskisyon i *ongoing right now*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Bonn apre midi Minis. Minis mon kestyon i en pti pe, ou'n

koz en pti pe lo bann labi ki'n arive sirtou avek bann kart STC. Si ou kapab al en pti pe an detay pou dir nou ki kalite labi ki zot in vwar.

Apre dizon sa dimoun ki'n ganny sa kart STC i *passed away*. Ki mannyer zot konnen, pou fer sir poudir napa en lot dimoun ki pe servis a sa kart, li menm li?

Apre mon lot kestyon, bann dimoun ki pe *apply* pou zot ganny en lasistans, ki mannyer zot al verifye poudir sa dimoun i vremen bezwen sa larzan ki pou fer sir ankor, pou anpes annan okenn labi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mr Speaker, si i posib mon a les CEO reponn sa kestyon *please*.

MR SPEAKER

Wi, CEO ou annan laparol.

CEO BRENDA MORIN

Mersi, Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker e bonn apre midi a tous dan Lasanble e a lekout. Lo kart STC sa i en legzersis ki pou vini, pou nou kapab ganny en konpran akoz nou fek komans sa legzersis.

E dan konversasyon avek CEO STC e son *team* laba ki

nou'n al vwar sa. Akoz avan pa ti pe fer en *monthly reconciliation* ki larzan ki nou'n anvoye lo kart e pou nou vwar, pou zot kapab donn nou en kontrandi lafen le mwan.

E sa prezan ki nou pe komanse la. Tou le mwan zot pou anvoy nou en *statement*. Me selman nou pe al travay *backwards* la, pou nou premyerman kapab rekiper sa larzan ki laba.

E osi pou al gete, sa bann kart ki ganny *allocate* ki nou ti'n fini met larzan lo kot *STC*. Akoz i pa'n ganny servi. Se nou bezwen al *pull out file* sa bann kliyan, sa bann aplikan pou nou ganny en konpran akoz sa in arive.

La mon pa kapab dir ou sa, akoz as legzersis pa ankor ganny fer. E apre osi tou wi, pou al gete ki arive avek en kart ler en dimoun i *passed away* e sa osi la mon pa pou kapab donn ou en repons. Savedir a pli tar nou pou kapab donn ou sa e ou pou vwar tou rezon se nou bezwen al retir tou sa bann *files* sa bann aplikan.

E ganny en konpran akoz dimoun, e menm i annan ki nou pe vwar i annan R42mil lo kart ki pa'n zanmen ganny servi. E nou pe dir *vulnerable*. Dimoun deor i lafen, i annan manman ek 3 piti dan lakaz, napa manze me kart i annan R42mil lo la.

So, zot pa pe manze, *I don't know why*. So, sa lo sa kart pli tar nou kapab donn ou en pe.

Lo pou anpes labi, si mon'n konpran ou kestyon. Dan nou prosedir ki nou fer pou anpes labi. Se sa ki nou rod sa bann dokiman e nou fer nou bann lenvestigasyon. Si mon konpran ou byen Onorab, lo ou kestyon.

E nou get partou. Akoz i annan menm ki nou vwar dimoun ki vin fer sa laplikasyon, sertennman i annan ki *truly vulnerable* ki zot bezwen. E sertennman sa nou rol, nou asiste. E se sa ki ler nou tann en bann pe dir i annan dimoun ki pa pe gannyen. Me se sa, fer nou konnen, anvoy kot nou. Sa nou rol sa, pou okip sa bann dimoun.

E apre i annan zot osi bann ki Onorab ki pe dir nou, nou pa'n donn entel larzan, nou pa'n sa. Me nou *happy* osi pou dir ou akoz. E mon konnen i annan detrwa zot la ki nou'n fer zot konpran ki labi nou'n vwar.

Nou'n fer zot konnen ki zot *constituent*, sa dimoun i annan menm ki annan R60 mil lo zot kont, zot pe demann lasistans. Zot annan biznes ki zot pe fer, ki zot pa pe deklare.

E osi sa nou pe gete, menm si pou nou komans fer *SRC* konn sa bann biznes ki pe

pase, *you know*. And they are legally registered. But somehow, they are lost in the system. So, sa bann fason ki nou pe travay. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon kontan ki Onorab Cosgrow in anmenn sa kestyon an vi ki in CEO sa Lazans an 2012 ziska 2015, ki mon prezimen i okouran bann labi ki'n arive anba Gouvernman presedan.

Mon kestyon i kot konsern sa Komite ki *vet* bann aplikasyon pou donn *social welfare assistance*. Petet, kekfwa Minis i kapab donn nou en pe detay ouswa lenformasyon ki konponan sa Komite, lekel ki lo la?

E en konsern ki'n ganny souleve se ki sa Komite akoz i Mahe, bann aplikasyon ki sorti lo Praslin, lo Zil Pros i bezwen al Mahe pou sa komite, pou *vet* sa bann aplikasyon.

Alors eski i pa posib pou zot kekfwa konsidere pou annan en Komite pou kekfwa zil Pros, akoz Praslin ki pou *vet* bann aplikasyon dek ki zot bezwen anvoy Mahe, ki tar sa prosedir en pe.

E finalman, mon dernyen kestyon i bann zanfan. Bann

zanfan ki en paran in pran in mor, ouswa bann *orphans*, eski zot pou kontinyelman ganny sa bann lasistans ki zot ti pe ganny dan lefase? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi bokou. CEO wi.

CEO BRENDA MORIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Sa *Vetting Committee* se sa enn nou non ki nou'n donn nou *internal committee* ki nou fer *within*. Sa i enkli mon menm lo la, i annan Mrs Celtel ki Direkter Loperasyon. I annan *Principal Benefit Welfare Officer*, Ms Souris.

I annan sa *senior welfare officer* ki li in travay avek sa *welfare officers* dan distrik, ki konpran sa *file* byen. Apre nou annan nou *senior registration monitoring officer* ki pou *Home Care*, Ms Julie.

Apre, nou annan en *new position* ki nou'n kree, sa se *investigation officer* ki Mrs Bonnelame. Apre nou annan nou sekreter ki pran *Minutes* pou dokimante, bann diskisyon ki'n pase.

Pou Praslin i menm prosedir e nou pa pou *delay* okenn osi pou bann zil. Akoz pou ariv *file* Mahe i pa tarde e i pas dan menm prosedir. E lanmer ant Mahe ek Praslin *is not a problem* pou fer *file* pas

menm parey ek bann *file* Mahe.

So napa okenn *delay*. So pou mwan mon pa vwar i merit en lot akoz nou fer par *call* osi. Ms Paulette Praslin osi, i asiz lo sa bann *call* e li osi i partisipe e i annan son reprezantan dan nou lofis ki *deal* avek zis pou bann zil. Pou Praslin ek La Digue, *ok*. Mersi.

Pou *orphans*, napa sanzman dan benefis, tou i parey. Napa naryen ki pou koupe or retire. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Minis i annan konsern parmi serten kliyan ki'n ganny refer avek Lazans, ki pou ganny lasistans envalidite kot zot pe dir ki Lazans pe pran en lapros tir portre pou gard laprev, zot malad ou byen zot dezabilite. Eski sa i form parti sa nouvo reform?

Dezyenm, eski dan labsans kot en *welfare officer* pa la dan distrik, eski zot ankor pe servi sa sistenm i al lo en direk rezyonal pou li fer? Ouswa zot pe konsider lezot opsyon ki petet lezot dimoun osi ki ranpli sa form? Si zis ou kapab eklersi sa pou nou? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *CEO*.

CEO BRENDA MORIN

Mersi Mr Speaker. Mon a pran premye kestyon e Mrs Celtel a pran dezyenm silvouple, Mr Speaker.

Lo premye, non. Napa okenn *file* ki nou pe met portre okenn maladi dimoun. Akoz nou ganny dokiman sorti kot medikal. Sa rapor, sa wi ou pou vwar lo *file*. Mersi.

MR SPEAKER

Wi Mrs Celtel, kontinyen.

DIRECTOR OPERATIONS ASP - DEBBIE CELTEL

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Lo kote zofisye dan distrik, tou keksoz i reste parey, zofisye i baze dan sak distrik. I annan byensir distrik ki napa en zofisye. Me selman i annan zofisye ki kouver 2 distrik.

E osi i annan bann lenstans dan lasemenn kot i annan zofisye ki al *UniSey*, sa nou fer laranzman, ki *DA* i konnen. Lotorite i konnen, ki nou met en *timetable* kan zofisye pou dan distrik e napa okenn sanzman ki zofisye pa dan distrik.

Apart ki i annan lenstans ki bann distrik ti deside pou ferm 3er. So ler zot ferm 3er nou napa akse pou anndan.

So nou osi nou zofisye i bezwen fini 3er.

Aprè i annan enn de lenstans, parey la Anse Aux Pins, distrik i fermen akòz i annan *COVID* e alor nou, nou pe fer laranzman ki nou kliyan i al Au Cap pou al fer lafliksyon. Sa osi *DA* avek lofis in ganny enformen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henri.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker, dan son larepons Minis in donn nou bann diferan kategori kot dimoun i benefisye en lasistans kot *ASP* e in menm donn nou lakantite *beneficiaries*.

Me enn ki Minis pa'n mansyonnen e ki dernyen konversasyon dan piblik ki'n annan lo sa size sete devan *TRNUC* an Septanm 2019, kot ansyen *CEO ASP* ti konfirman poudir *Liberation Memorial Fund* i ankor la. I en kont ki kot Trezor e ki *ASP* ki *manage* son *payroll*.

So aprezan mon anvi konnen *whether Liberation Memorial Fund* i ankor la e ki si wi, pou nou kote *LDS* demande ki sa *Decree* i disparet enn fwa pour tou. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Nou aprann en keksoz nouvo toulezour. So, *definitely* i en keksoz ki ... Ou konnen i annan sitan keksoz ki *come to* nou latansyon. Ou fini *sort* sa enn *out*, ou vwar ou bezwen pran sa lot, pran sa lot. I pouri menm annan de fwa. So, la en keksoz ki nou bezwen al *look into it*, mon pe demann *PS*, i pa *aware*. Madanm Celtel, i ankor la, ou le dir en keksoz lo la? Mersi.

MR SPEAKER

Wi.

DIRECTOR OPERATIONS ASP - DEBBIE CELTEL

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi, *Memorial Fund* i ankor la. Lazans Proteksyon Sosyal i ankor pe *manage* son *payroll* e larzan parey ou'n dir i sorti kot Finans, nou'n ou fer peyman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Minis mon kestyon i konsernan *STC*, pou Praslin, La Digue. Ou'n fer

nou konpran ki le 15 Zen i pou fermen. Mon kestyon se, bann *assessment* ki'n ganny fer avan *STC* i fermen, sa ti baze lo pri bann keksoz ki *STC* ti pe vann sa letan, ansanm avek zot *assessment* ki zot, zot in fer *internally* ki zot ti kapab determinen ki kantite en dimoun pou gannyen.

Me la pou letan le 15 Zen, *STC* pou nepli la Praslin, eski sa bann larzan ki pou ganny transfer lo kont sa bann dimoun ki kalifye, apre ki ou Minister in fer son legzersis, eski pou annan serten lazisteman? Akoz zot pou nepli kapab al kot *STC*, akoz *STC* pou nepli la pou kapab donn zot sa servis ki i ti pe donneren avan le 15 Zen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. CEO. Mrs Celtel, wi.

DIRECTOR OPERATIONS ASP - DEBBIE CELTEL

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Si mon fer ou en pti pe konpran ki mannyer i marse sa kart *STC*. Sa kart *STC* i en *part of* sa benefis ki sa dimoun pe gannyen or ki kalifye.

So si mon donn en legzanp, en dimoun i kalifye pou li ganny R3945 dizon lo *welfare*. Laranzman i ganny fer ek li ouswa nou menm, nou tir dizon en R1500 pou anvoy

kot *STC*, lo sa kart. Li i ganny balans.

Avek sa *closure of* sa bann *outlet*, sa dimoun prezan nou, nou pou aret dedwir sa R1500 pou anvoy kot *STC*. Definitivman, e li i pou ganny sa *full* R3945 ki i deza kalifye ziska son lasistans i fini.

Pou bann lezot benefis osi i mars parey. I *part and parcel of* zot *benefit* ki nou, nou dedwir, nou anvoy kot *STC*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou pou pran kestyon Onorab Monthy e i pou swiv par Onorab Labrosse. Alors met ou pare pou vin laba. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi, Mr Speaker. Bonn apre midi a tous. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Kestyon se ki lorizin sa reform? Eski se en reform ki ti'n devret ganny fer depi avan anba ladmirasyon presedan?

E ki petet ladministrasyon presedan pa'n annan sa kouraz pou fer sa reform, ki aprezan la nou, nou pe antreprann sa? Oubyen, eski se en reform ki ler nouvo ladministrasyon in vini, in vwar telman labi ki nou pe dir nou pou bezwen reform striktir Servis Sosyal?

Oubyen eski se presyon ki *World Bank* pe mete, ki pe

dir Sesel pe depans tro bokou dan Servis Sosyal. Preski 7 pousan nou *GDP* mon mazine.

So mon ti a kontan Minis i eklersi nou en pe lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestasyon. Mon a les *PS* Melanie pran en bout, en porsyon. Apre mon a pran dezyenm bout Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi, *PS*.

PS LINDA WILLIAM-MELANIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, pou donn en pti pe istorik sa reform. Sa bann reform i bann kontinyasyon reform ki ti annan depi 2008 letan nou ti pas atraver bann difikilte ekonomik.

E a plizyer repriz parey nou konnen, Sesel in ganny sipor swa avek *IMF*, swa avek *World Bank*. E bann diskisyon in komanse byen avan depi dan 2017 koumsa, e in ale pou en pe letan ziska nou ti kapab konklir bann diskisyon an 2020. Akoz ti annan bann diferan travay, diferan vizit, *finding* ki *World Bank*, bann

dimoun ti vin isi Sesel e ti zwenn avek Departman *Economic Planning*. Bann Departman Finans e ti enkli osi Departman Zafer Sosyal avek Lazans Proteksyon Sosyal.

Akoz parey nou a rekonnet i annan diferan lasistans ki ganny donnen anba sa pli gro program sosyal parey Minis in mansyonnen. Me sa ki *World Bank* ti vreman pe konsernen avek, akoz nou depans ki pa soumet.

An vi nou depans *career* parey nou vwar, nek i kontinyen ogmante, nou bann popilasyon ki pe aze. Ki benefis pansyon i kontinyen, retret i kontinyen monte. E osi bann sityasyon dezabilite osi ki bann peyman i kontinyen ogmante.

Akoz parey nou kapab apresye. Par egzanp si en paran ki annan en dezabilite ki pe ganny benefis envalidite, I osi ganny benefis pou son depandan. So tou sa i fer ki larzan i ogmante e pei pe vwar ki i pa soutenab.

So lagreman in ganny konklir avek Minis Finans. Byensir bann diskisyon ki'n annan oparavan i *carry forward*. E se sa rezon ki mwan mon la sa Komite teknik ki pe *lead* sa bann diferan sou-Komite pou travay anba sa bann diferan pilye ki Minis in

mansyonnen, pou nou kapab arive anmenn sa reform.

E parey nou'n tande dan media, dan *press conference*, i *link* avek *budget support*. E byensir letan i annan bann *loan* ki Gouvernman pe pran avek nenport ki Lorganizasyon Enternasyonal i annan bann diferan target, bann diferan keksoz ki Gouvernman i ganny demande pou li fer.

E se sa rezonn ki sa reform depi ler bann diskisyon i komanse, prezan i pe ale. E son *timeline* in ganny agree lo la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou pou zot keksoz.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Very briefly. Mersi Mr Speaker. Onorab zis pou. *PS* in donn en bon leksplikasyon. Zis pou dir nou komitman nou, se pou fer sir ki tou bann rekomandasyon ki ti'n ganny mete *before*, nou pe fer sir ki i ganny enplimante.

So sa en gran komitman. Se sa nou vwar i annan en *interministerial team* solid, ki *meet* tou le mwan *comme fodre*, lo nou *deadline*, lo nou *schedule*. E nou annan nou *technical group, led by 2 PS*. *PS* Melanie *lead on it, ensuring* ki tou sa bann

rekomandasyon, bann *task* i ganny fer.

Alors nou pou nou, nou pe *drive* - nou pe *drive* sa reform *forward*. E pou sa pti git letan ki nou'n pran, *we are doing a very good job*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minister ek ou delegasyon. E Mr Speaker, avan mon al pli lwen mon ti a kontan osi parey bann lezot Manm, swet tou bann zanfann mon distrik en bon lazournen, *well*, apre midi la. Ki zot in pas en bon lazournen.

E touzour mazine poudir zot apartyen a en don entelizan. So, ler zot fer bann desizyon dan zot lavi, ler zot pe grandi, servi byen zot lentelizans e ki nou distrik Plaisance i a kontinyen *flourish*, nou a ganny plis dimoun malen ankor dan 5an ki pe vini.

Mr Speaker, mon kestyon ki mon ti pe vin demande la, i konsern en pe lo laliny ki Onorab Henri in fek leve la pou Minis. Minis Onorab in - sa kestyon pa ti orizinalman, me ler in demann sa in vin en pe dan mon lespri.

MR SPEAKER

Vitman Onorab silvouple, fer li vitman.

HON RICHARD LABROSSE

I annan en *Liberation Fund* ki mon'n tann li nonmen. Mon ti a kontan ganny en pe plis lenformasyon lo sa mwan en. Konbyen dimoun ki pe benefisye anba la? E konbyen larzan ki nou Manm Lasanble nou'n vote dan sa *Liberation Fund*?

E kantite lannen ki Gouvernman pe anvizaze ki sa fon i kontinyen? Vi ki la nou dan en letan kot bann distrik nou pe ganny en pti pe difikilte pou nou ganny en pti pe difikilte pou nou akonplir nou bann proze, nou osi nou ti a kontan annan en fon dan nou distrik Plaisance, pou fer marse nou bann proze.

Mon dezyenm kestyon Minis pou ou. Mon'n lir en pe lo sa rapor *World Bank* ki zot in gannyen. Mon'n osi mon'n vwar ki *World Bank* in note ki 7poursan nou *GDP* i al lo proteksyon sosyal.

Sa rapor in menm note ki sa i en pti pe o pou en pti pei parey Sesel. E en pti Leta Zil. E osi zot in pran an kont lepidemi *COVID-19* ladan, *still* sa mon krwar i pa'n tro satisfere zot.

So mon konnen ou'n eksplik en pe lo la oparavan. Me mwan mon ti a kontan konnen pe plis konsernan ou

Minister avek Minister Lafanmir, pou zot kapab konbat lo sa bann nivo.

Akoz vre i annan detrwa dimoun ki ankor dan bezwen. Konmsi ki bann travay agresiv pe ganny fer lo sa kote? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi, Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon a pran en bout, *PS* a pran en bout lo sa 7 poursan *GDP and then* mon a terminen.

MR SPEAKER

Lo *Liberation Fund* annou al vitman silvouple.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Liberation Fund nou pou bezwen anvoy zot tou sa bann lenformasyon ki zot in demande. Si i posib nou ava *forward* sa kot zot.

So, *PS* ava pran sa bout lo 7percent *GDP*.

PS LINDA WILLIAM-MELANIE

PS.

PS LINDA WILLIAM-MELANIE

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n eksplike, i bann

diskisyon. I bann keksoz par egzant letan ou annan sa bann Lorganizasyon Enternasyonal ki Sesel i demann lasistans avek.

Ler i pe vwar ki depans atraver bann program sosyal, annou pa koz zis *welfare*. Nou pe koz bann diferan problem sosyal ki Gouvernman i met a laporte bann sitwayen, se ki i zisteman i o. E i o konpare avek lezot morso Bidze ki al pou bann lezot Minister.

So se sa rezonn ki sa travay pe ganny demande pou fer, pou nou asire ki nou *streamline* li, ki i kapab redwir e i napa okenn labi e dimoun ki merit gannyen, i devret gannyen.

Letan ou pe koz lo ankor *welfare* kot dan sa dokiman *World Bank* in kontrer, in met en target ki mon krwar *CEO SP* i kapab koz lo la, se ki son target pou 2021 i ti pe espekte ki Lazans i pe asiste bokou plis dimoun.

Akoz sityasyon *COVID-19*. Me nou pe vwar ki travay ki pe ganny fer, nou pa pe arive pou *meet* sa target, aköz sa target i sitan o. Me i annan en travay ki pe ganny fer avek Departman Lafanmir parey Minis in dir avan. Zot *Family Life Departman* pou kapab travay avek bann fanmir, ki bezwen lasistans oubyen ki dan bezwen. Ki zot asire ki zot aplikasyon i ariv kot Lazans

Proteksyon Sosyal. Si zot merit ganny asiste, zot ganny azite.

E lezot landrwa kot rapor *World Bank* i targete se lasistans *home care*. Ki mannyer nou kapab *streamline*? Parey nou konmela, i annan dimoun ki ganny *carer full day*, i annan dimoun ki ganny *carer half day*.

Dan bann diskisyon ki pe ganny fer, pe ganny demande, eski sa bann dimoun ki ganny *carer*. I ganny *carer* baze lo *needs*? Se sa rezonn ki nou bezwen, ki desizyon pe ganny pran pou revwar sa sistenm *Barthel* ki ti en pti pe pli *subjective*, pou servi sa lot sistenm ki sa lot *tool* ki *WHO* i annan, pou nou re *assess* bann dimoun ki dan bezwen pou ganny en *carer*,

So, i annan posibilite a lavenir, bann desizyon ki ganny pran, zisteman pou redir sa kantite depans. Menm ki i an dimoun, ki i annan serten. I annan dimoun ki petet pe ganny en *carer full day*, pou vwar li pe ganny en *half day*, aköz i baze lo *needs*.

Eski en dimoun i bezwen *the nursing care*? En dimoun i bezwen zis pou netway son lakaz, bann keksoz koumsa? I sa bann travay ki Komite pe fer e sa bann keksoz ki sa nouvo *tool WHO* pou adrese

letan nou pe asses bann dimoun ki bezwen.

So, si ou le i annan en kantite travay ki pe ganny fer, e tousala i dan sa reform pou nou redwir depandans e soustenabilite bann program ki Gouvernman i ofer atraver Bidze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Prezan nou pou pas lo 2 kestyon swivan ki lo *Order Paper* e sa se kestyon Onorab Egbert Aglae e Onorab Wavel William. Nou pran sa de ansanm akoz zot kwensidir lo menm topik. Onorab Aglae ou kestyon.

HON EGBERT AGLAE

Mersi, Mr Speaker. Mr Speaker, Minis in lev son lanmen.

MR SPEAKER

Pardon, Minis ti oule adrese.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Eskize Minis, mon ti kapab demande si PS William-Melanie i kapab sorti, akoz i pa relye, i pa pou la pou sa 2 kestyon.

MR SPEAKER

Pou sa sesyon wi, pou sa peryod. PS Melaine nou a dir ou orevwar. Mersi bokou.

(PS WILLIAM-MELANIE WAS EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Ale Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou *panel*. Swivan konsern kot bokou dimoun pe dir ki lasistans ki zot al rode i tarde, eski Minis pour Zafer Sosyal i kapab eksplik sa Lasanble, ki son Minister pe fer pou asire ki bann ki vin rod led finansyel ouswa sipor i kapab ganny sa led dan en dele letan rezonnab? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William ou a poz ou kestyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon anvi demann Minis, eski Minis pou *Welfare* e Sosyal i kapab donn lenformasyon sa Lasanble, baze lo bann ka pou lasistans *welfare* ki irzan ouswa pou bann kan *one-off*, zot plan pou revwar ankor prosedir e kriter pou donn lasistans. E osi dan ki dele letan kliyan i espekte en larepons ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Ou a sey donn nou leksplikasyon.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a pran tou le de kestyon ansanm Mr Speaker. Premyerman Mr Speaker, Onorab Aglae in demann en leksplikasyon konsernan dele letan ki Lazans pe pran pou donn larepons bann laplikasyon *welfare*?

Dapre pratik Lazans, laplipar bann aplikasyon pe ganny en larepons dan en minimonm 5 zour e en maksimonm 14 zour. Lazans i note ki bann ka i kapab ganny retarde kan bokou plis lenformasyon i bezwen ganny kolekte lo sa aplikan.

Par egzanp Lazans i re demann aplikan pou soumet lenformasyon ekstra e dokiman siplemanter, ki pa ti'n ganny soumet orizinalman dan laplikasyon ki ti'n ganny fer.

Nou'n obzerve ki serten aplikan i refize pou korpere avek Lazans pou soumet sa bann dokiman, pou ede ki zot ka i ganny travay lo la dan en pli kourt letan posib. Pou note, dan bann *interview* ki Lazans in donn avek medya boner lannen 2021, Lazans in deza met manm piblik okouran son pozisyon lo sa size.

Osi vi ki i annan sa *interagency approach*, Lazans

i depan lo serten lezot Departman pou donn li lenformasyon, avan ki en desizyon i kapab ganny pran lo sa endividi.

Nou rekonnèt ki sak Departman i annan son prop fonksyon entern. Pou amelyor sa defayans, Lazans pe finaliz son *standing operating procedures*, pou bann laplikasyon *welfare* kot bann *deadline* pe ganny agree ansanm avek sa bann Departman e Minister. Sa pou fer ki lenformasyon i ariv kot Lazans pli vit posib.

Osi depi boner, Me 2021, Lazans pe enplimant en sistenm *file mouvement* pou ranforsi nou rezilta. Osi Mr Speaker, Lazans i annan en zofisye dan sak distrik. Sa bann zofisye i dan zot dispozisyon pou reponn okenn kestyon ek klarifikasyon.

Bann zofisye baze kot servis *customer care* e osi dan distrik i enform bann aplikan konsernan dokiman, ki zot bezwen anmennen, me sa piblik i kapab retourn ankor si i bezwen klarifikasyon.

Mr Speaker, Lazans i pran sa loportinite pou demann tou bann aplikan, pou swiv bann prosedir pou ki sa i ed minimiz letan ki Lazans i pran pou *process* bann laplikasyon.

Pou reponn kestyon Onorab William an sa ki

konsern bann *one-off cases*. Lazans pe asiste bann aplikan dapre demann e levidans ki ganny prezante. Seksyon 22 dan *Act* Lazans i fer provizyon pou sa lasistans.

Parkont sa menm Lartik i eksplike ki sa demann i bezwen rezonnab e i atase avek en *exceptional need*. Savedir en demann eksepsyonnel.

Lartik 3 dan sa Seksyon i permet ki Lazans fer tou bann *enquiry* ki nesese avan ki sa aplikan i kapab ganny sa lasistans. An se moman sa lasistans pa *exceed* R5000.

Mr Speaker, dan sa ka Lazans i bezwen fer bann *due diligence* pou asire ki sa bann demann i dapre Lalwa. Setadir bann dokiman i ankor bezwen ganny soumet e bann lenformasyon i bezwen ganny konfirman.

Par egzanp bann endividi i fer demann pou ganny en *one-off* pou lanterman enn zot pros. Apart ki donn dokiman ki relye avek sa lanmor e laprev bann depans. Serten parmi bann kestyon ki lazan si i kapab demande ki konm swivan;

Ki rol finansyel sa dimoun i annan dan menm lafanmir pou zwe pou anter sa pros, sirtou si i annan zanfan?

Ki bann *savings* ki annan, larzan ki sa defen petet ti annan?

Akoz en tel Bidze pou sa lanterman? Nou bezwen demann enn de bann pti kestyon ki pou *establish the need*.

Mr Speaker, si tou sa bann kestyon i ganny reponn vitman par bann aplikan, sa bann ka i ganny travay lo la o pli vit posib e byensir e zot ganny asiste dapre merit sa ka.

Mr Speaker, pa bliye osi ki sa menm endividi ki kapab benefisye avek benefits pou lanterman, anba Lalwa Fon Sekirite Sosyal.

Mr Speaker, osi dan bann ka kot i annan merit, sa aplikan i ganny asiste dapre mezir kalifikasyon lo (*SWIS*), sistenm ki kalkil benefis siplemanter.

Pou note bann ka *one-off* i osi ganny diskite par sa Komite ki aprouv merit bann ka. E kan bann ka i irzan, Lazans i osi mobiliz resours pou ki sa Komite i zwenn e diskite bann ka. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae, klarifikasyon, siplemanter.

HON EGBERT AGLAE

Yes, Mr Speaker. Minis mersi pou larepons. Minis lafason ki ou'n eksplik serten keksoz, teorikman i byen, me selman le ri vin dan la pratik i vin avek

bokou difikilte pou sa bann kliyan ki fer laplikasyon.

Premyerman mon ti a kontan petet demande ou Minis, vi ki ou pe mansyonnen poudir i annan en dele letan 5 a 14 zour. E ler en dimoun i dan bezwen li menm li, sirtou si i napa mwayen, i napa manze.

Petet ki zot pe mazin fer petet pou li kapab premyerman kapab *at least* ganny en keksoz de la? Mon konnen *Red Cross* i annan en bout ki i fer, me selman parfwa zot osi zot *overwhelm*.

So ki zot pe mazin fer dan sa dele letan ki zot pe espere pou ki i annan en lasistans ki kapab soutenir en fanmir ki napa naryen, napa naryen ditou?

E dezyenmman Minis, bokou. I annan en serten kriter ki sa bann aplikan i bezwen swiv e bokou, souvandfwa sa bann kriter ki zot bezwen al rode, i annan serten dokiman avek bann Departman.

I kapab Labank, i pe demann zot pou pey *at least* en larzan osi ler zot pe demann sa bann dokiman. E vi ki parfwa, si zot napa menm, zot pa pe kapab gannyen sa bann dokiman, e zot vin kot *MNAs*. Bann *MNAs* ki la, zot in pas atraver, nou sey ede ki manner nou kapab.

So, Minis petet dan en fason en pti pe pli sibzeptif mon kapab dir, an atandan si en kliyan ki'n vini i pe apre, i napa naryen ditou. Eski nou kapab petet dir, parey Lapolis i annan en fason fer kot zot *wave-off* pou zot ganny serten dokiman.

So, eski i annan en fason ki kapab fer ki sa bann dimoun i kapab prodwi en dokiman san ki zot bezwen al dan en *hassle*? E dernyen mon ti a kontan demann ou, permet mwan Mr Speaker ...

MR SPEAKER

Wi, wi. 2 kestyon deza en?

HON EGBERT AGLAE

... eski zot annan nide pou revwar bann *weights*, an vi ki sityasyon lavi in sanze. Pri lavi in monte li menm, bann *weights*, kriter. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab zis pou reasir ou, bann *partner* ki mon'n koz lo la avan, nou travay byen pros avek zot e *Red Cross* i enn ki toultan nou an kontan ki si i annan dimoun ki bezwen keksoz koman *emergency*, sirtou lo manze e sirtou si zot

annan zanfan. E sosyal i tonm anba mwan. So, i annan bann *partners* ki nou travay vreman *close* pou fer sir sa bann *basic needs can be met*.

I difisil pou nou zis dir sot sa mezir, sot sa, sot sa, sot sa. Ou konnen, akoz sa ki nou pe sey fer se fer sir tou keksoz i mars byen. Me ki nou fer, nou tap dan nou bann partner ki nou konnen i kapab ede e siporte. E zot fer sa vreman byen.

Nou'n vwar *Red Cross*, son louvraz ki i fer e nou pe anforse sa *partnership* ki avek *Local Government*. Nou konnen poudir nou kapab ganny en kantite donasyon, *for example*. Sa nou konnen, akoz nou'n fer, nou'n reserse. Alors ki mannyer nou vin ansanm ki bann *immediate needs* i *actually get met*.

So, sa nou fer avek nou bann *partners*. Mon kontan ou dir poudir zot bann *MNAs* osi zot siport zot bann *constituent* par egzanp, si i bezwen en larzan pou en peyman pou al tir en dokiman, me selman, *which is fantastic*. Akoz i pa zis lo nou sa. Nou tou nou kapab donn en sipor.

Bann dokiman ki pou fer avek bann biro Gouvernman *they don't pay*. So nou, nou *take* sa *onboard*. E nou'n tyeke avek bann labank par egzanp bann dokiman ki zot bezwen. I annan enn de

labank ki donn zot bann dokiman *free of charge* e sanmenm sa ki nou dir *within 12 months, right?*

E vwar la petet kot zot ava travay an *partnership*. Si sa dimonn i bezwen en larzan zis pou li al tir en dokiman ki i bezwen. *When the money*, si tou son bann dokiman in ganny verifie, verifikasyon in ganny fer e i merite. *Then* i kapab *refund* sa larzan.

So nou bezwen zis fer nou *systematic approach* i marse. E parey *CEO* in dir, nou rankont i *regular* e si i annan nesosite pou fer li akoz i annan en *emergency*, *they will do so*.

Mon a les *CEO* pran sa dernyen bout *if it's ok* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi, *CEO* carry on.

CEO BRENDA MORIN

Mersi Mr Speaker. *Regarding weights*, sa i pou form par dan reform akoz sa i ansanm avek *the Lalwa*. Alors sa i pou bezwen, akoz sa i dan *the Act*. So sa i pou bezwen *form* par dan reform pou revize e sa i sertenman pe ganny konsider sa, *to review that*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, par lefe ki Minis in nonmen poudir i annan bann plizyer Lazans ki zot bezwen lyez avek. Me selman sa i o nivo Nasyonal.

Mon anvi demann avek Minis si dan sa reform zot annan lentansyon, apart ki bann Lazans Nasyonal, lo nivo lokal, distrik. Par egzanp la eski zot kapab eksplik nou, pou en *one-off* avek en ka *emergency*.

Ki bann prosesis, ouswa lekel bann dimoun o nivo lokal ki ganny enkli ladan. An menm tan pou kapab osi, akoz ki arive lavi i *fluid*, i annan en kantite keksoz ki sanze *overnight* pou ki Lotorite Distrik kapab vreman donn en koudmen pou ede avek Lazans.

Akoz parfwa, baze lo sa dele letan parey in ganny dir, en *one-off* ouswa en *emergency*. Ou dir be petet sa ka pa ti en *emergency* akoz kantite letan ki i pran. E ki bor la nou, nou kapab antre ansanm avek zot pou kapab sible sa bann lenformasyon pou fer sir ki Lartik 16 nou Konstitisyon pa ganny vyole? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCAULT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon konpran ou byen Onorab e sa i en travay ki nou konstaman koz lo la, *you know in terms of emergency*. Se sa ki mon dir, nou kapab *call* sa *meeting* ki bann dimoun konsernen kapab *meet* e pran en desizyon.

E nou ankouraze e mon konnen *CEO* i fer sa vreman byen. Apre nou *work very closely* avek *Local Government* e nou, nou *trust* zot. Nou *trust* zot bann *MNA*, nou *trust* zot bann *DA*, pou donn nou bann lenformasyon ki konkret, ki kredib ki *save* nou annan de fwa pou nou al verifye, verifye, verifye ki kapab pran en pe letan.

E alors mon ankouraz sa *partnership* avek zot bann *MNAs*, sirtou *DAs*. Konmsi bann profesyon ki kredib pou kapab *amplify* sa *case*. E dan en fason *still following* nou bann prosedir, *still following* bann kriter, *still following* ki mannyer nou travay ki nou kapab fer li dan en letan ki apropiye. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* i anvi azout keksoz.

CEO BRENDA MORIN

Yes, Mr Speaker. Mersi. Zis pou ranforsi sa ki Minis in dir. I annan sityasyon ki nou vwar e lanmenm ler nou pe fer nou lenvestigasyon pou nou ganny tou dokiman.

Me selman par bann kontak, par bann relasyon ki nou gannyen avek lezot, nou ede dan sa bann letan. I annan ki nou donn en *one-off* ladan dan sa peryod. Apre ki ler nou ganny tou nou bann dokiman, tou bann papye i devret sorti. Sepa tou bann bor ki nou bezwen e la nou ganny son vremen peryod sa dimoun pou asiste li. Nou *add* lo la apre.

Me dan sa letan ler nou vwar *case* i vremen *urgent* ki sa dimoun i bezwen *at least for one month*, nou ed li dan sa letan e apre nou donn li son *full* nesaser. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou dan en pozisyon difisil. Nou pou donn 5 minit kestyon siplemanter. Mon pou pran zis 2 kestyon e sa se Onorab Pillay ek Onorab Arissol. Zot ava eskiz mwan.

Onorab Pillay ou a fer li vitman silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon premye kestyon i lo sa dezyenm kestyon. Mon vwar zot in met Minis pou *Welfare*, mon pa ti konnen nou annan en Minis pou *Welfare*. I

Minis pou zafer Sosyal, me mon kontan e mon vwar i drol *Leader Zafer* Gouvernman pa'n *pick-up* akoz li filozofi son Gouvernman zot pa sipoze krwar dan *welfare*, me in les pase sa enn.

Mon kestyon i senp. Mon konpran langwas Onorab William. Mon frer ou lot kote ozordi, letan ou ti kot nou, kekfw keksoz ti en pti pe pli vit. Ki mon kapab dir ou, sityasyon in sanze, i koumsa.

(Ase ankor Deputy Speaker! Aret fer malelve!)

MR SPEAKER

Kontinyen. Annou ale silvouple. Annou aret gat letan.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Kestyon ki senp ki mon bezwen demande, se si sa bann kestyon in ariv lo *Order Paper*, si ki i annan en konsern, i annan en problem. E si i annan en konsern, i annan en problem ki zot pe fer pou sey adrese? Par egzanp si dimoun in ariv kot *Red Cross*, me pa'n kapab ganny lasistans atraver zot sistenm. Kote problem i ete?

Akoz si *Red Cross* in vwar li i nesaser pou al kot sa dimoun, anmenn keksoz pou li, i annan en rezon. Zanmen Sesel nou'n dan sa sitasyon kot dimoun i

bezwen, sa kantite dimoun pou al tap laport *Red Cross*.

So kestyon i senp *Minister*, se kwa ki zot pe fer pou zot kapab dres sa sityasyon, menm si bann *MNA* lo kote Gouvernman i en pe per, per pou koz lo la, napa naryen mal ladan.

Zot devret koz pou zot dimoun. Eski ou pe *pick-up* sa bann dimoun ki'n al kot *Red Cross* pou ou vwar si zot devret pe pas atraver sistenm *ASP*, pou zot kapab ganny serten lasistans, pou zot kapab ganny ede?

En pti pe parey Per Kale ti pe dir, konmsi si ou'n kapab sey donn zot lasistans ler ki zot bezwen e pa fer zot esper tro bokou letan, pou zot kapab ganny sa lasistans, dan laliny ki Onorab William osi in demann son kestyon, Onorab Aglae? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PATRICIA FRANCOURT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab nou travay avek konpasyon, nou travay avek *sensitivity e understanding*. Nou pa en Lazans ki konmsi nou pe travay kont dimoun. Nou pe travay avek dimoun.

Me selman ou kapab konpran poudir sa *regidness*

en pti pe, oubyen sa fason ki nou *follow the systematic approach*, i fer en sans apre tou sa ki nou'n akoz lo la, bann labi, bann keksoz koumsa.

Nou depan lo bokou, pou dimoun premyerman letan zot vin devan pou zot *apply*. Koz laverite i enportan. Si ou koz laverite, letan ou'n fini fer sa verifikasyon, ou'n fini ganny ou larepons i *fast track* sa *case* vremen vit.

Me letan ou komans annan en *discrepancy* isi, isi, isi, isi. Lanmenm ler ki fer tarde sa bann prosedir annan de fwa. Akoz mon'n ganny en Manman ki ti mesaz mwan. Mon ganny en ta dimoun en ler i mesaz mwan, zis pe demann mwan en konsey. E i pou dir mon annan de zanfan, mon en *single mum*, mon pa travay *and so on*.

Me letan ou zis *cross check* en pti moman dan 10 minit, i travay, i annan en *partner* ki reste ek li e i pe ganny son bann *benefits* pou zanfan.

Se sa ki mon dir, i enportan pou koz laverite *right from the beginning*. E nou kapab *distinguish* bann dimoun ki vremen bezwen. Bann dimoun ki mon pe *refer* en pti pe lo la, ki mon konnen in servi servis *Red Cross* si bann *COVID-related* osi. Bann ki kekfwa zot in dan lakour,

zot pa'n kapab sorti *because of quarantine*.

Me selman dan tou lemonn i annan bann, nou napa zis *Red Cross*, nou annan mon krwar 3 ankor bann *NGOs* ki'n *pick-up*. Bann *young NGOs with young people* ki'n dir zot enterese fer sa bann proze parey. E *it's good thing*.

Akoz *giving is a good thing*. E si nou annan bann *organization* ki *step-up*, ki dir zot oule fer sa. Nou, nou ankouraze. Nou'n asize kot sosyal, nou'n koz ek bokou sa bann *NGOs* ki'n dir *we will like to help, we will like to support and they give*.

Mon pa vwar li konmsi koman i en keksoz dezoner oubyen mal. E bokou sa bann dimoun ki letan ou dir be ou *case* pe zis *process*, petet ou a ganny en larepons. *Would you like en donation from Red Cross and sa bann NGOs?*

They always say yes. Zanmen zot pou dir ou non. So, zot met lafyerte de kote *and they step-up*. *It's not that the sistenm is going to let them down*. Me selman i annan en *process* pou nou fer e mon konnen poudir *ASP* letan i annan en *emergency they have to fast track that and make sure that it happens*.

Me selman nou travay avek konpasyon, mon oule fer sa resorti. Nou ganny bokou

dimoun ki dir nou pa fer sa, nou pa fer sa, nou pa fer sa. Parkont ou'n nonm en Per ki'n dir en keksoz. Parkont mon annan en lot Per ki'n *call* mwan i dir mwan Minis be dir mwan ki prosedir? Mon eksplik li.

Letan sa dimoun pe rod en lanplwa, ki i devret fer? mon eksplik li. Me i konpran, ou konpran?

So, nou, nou demande, koz avek nou, *speak to me*. Si zot konmsa bann dimoun ki zot konnen i dan bezwen, kefwazot in ganny *missed in the system* oubyen i annan en keksoz, *talk to us*. *Right?* Nou la pou siporte. So ouver sa laport kominikasyon, ouver sa laport *partnership*. E mon *welcome* sa dan mon Minister. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Bonn apre midi tou Manm. Mr Speaker, mon kontan letan Onorab Pillay i dir ek nou poudir dan listwar Sesel, i fer apepre premye fwa ki nou dimoun pe tap laport en pe partou.

Selman sa ki enteresan pou dimoun pe ekout nou deor, tande, ekoute, Minis in dir poudir i annan plizyer

dimoun ki'n ganny asiste avek kart *STC*, ki pa ankor vin serse. I annan en bann pa pe servi e i annan dimoun ki pe rod lasistans, lezot kont i annan akout R60mil pe dormi. Selman tou sa bann dimoun ti pe rod en lasyet manze.

E Minis in osi refer avek nou, in dir avek nou poudir letan bann dimoun pe rod led, i apel zot i dir zot vini, anmenn zot levidans, bann dimoun i refiz vin devan. Selman i pe rod en lasyet manze.

Mon anvi *remind US* Mr Speaker, ozordi lafen zanfan. Pa bliy zot goute ki zot in promet bann zanfan!

Mon de kestyon ki mon ti a kontan demann avek Minis pou la apre midi i koumsa, ozordi i le 01 Zen, lazournen bann zanfan. Eski i annan rikord kot ou biro Minis, statistik *comme quoi* nou annan zanfan Sesel ki pe dormi san en lasyet manze, oubyen ki pe malad, akoz i pa ganny manze?

Oubyen nou annan rikord sorti kot Lopital Sesel, ki nou zanfan pe mor akoz i pa'n ganny en lasyet manze e zot, zot in refize ede? Mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon mon ti a kontan demande, i retourn lo pwen Ki Onorab Pillay in fer resorti an relasyon avek Onorab Waven ti kot zot, prezan in sote. Mon a eksplik

zot akoz Onorab Waven in sote.

MR SPEAKER

... Non, silvouple....

HON SANDY ARISSOL

... mon kestyon lo la. Non mon annan zis en kestyon mwan. Mon pe demann kestyon mwan. Mon pa pe al dan *statement* mwan.

MR SPEAKER

Ou a eksplik li en lot ler.

HON SANDY ARISSOL

Mon kestyon, akoz mon ti a kontan demann Minis se. Ozordi tou Manm in koz lo kantite birokrasi, kantite letan i pran pou sa bann prosedir.

Mon ti a kontan demann Minis, si sa bann prosedir ozordi sa bann reform nou pe koz lo la, se akoz zot kot Minister zot pa kontan Seselwa, zot pe partaz sa larzan antre zot koman bann travayer ?

Oubyen eski sa reform i nesese akoz in relye avek bann labi ki in annan, ki in egziste, ki in ganny soutire par bann Minis dan ansyen Gouvernman, bann *CEO*, bann Depite *CEO* e la sa reform i nesese ozordi.

Se pour sa Gouvernman pe netwaye, pe analize e pe restriktire, pou nou kapab asiste bann dimoun ki dan

bezwen, me pa bann ki pa dan bezwen. Mersi bokou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi pou ou kestyon. Minis.

**MINISTER PATRICIA
FRANCOURT**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Non. Ou kestyon ki ou'n demande eski i annan zanfan ki'n ganny raporte kot nou ki napa manze? Non. Ki pe mor lafen? Non. Nou napa sa lo rikord. Ok.

E *in terms of* prosedir, parey mon'n dir plizyer fwa letan mon'n vin dan Lasanble e mon krwar mon ti fer sa byen kler letan mon ti vin defann nou Bidze. Sa kantite labi ki'n arive kot *ASP, sometimes we didn't know where to start*. Me selman nou pe komans pti pa par pti pa pou fer sir ki tou keksoz i vin annord.

E sa bann kontrol i neser pou nou pa fer *history repeats itself again* e larzan piblik sa. Nou annan en obligasyon pou fer sir i larzan i ganny byen zere e i ganny byen servi.

Tou sa ban kontrol, mon konnen zot pou *agree* avek mwan zot tou ki la, me selman petet lo kote politik nou dir en

lot parol. Me selman *the control have to be made, en systematic approach has to be done* pou nou kapab fer sir poudir tou keksoz i byen ganny kontrole e sa ki merite i gannyen.

Nou'n vwar, nou'n koz lo Bidze ki nou annan e nou servi nou Bidze, i annan larzan, sa ki merite, i *merit*, i gannyen. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava remersye Minis ek son relasyon pou zot partisipasyon e nou a pran en poz la. Eski mon kapab limit zot letan *pause* pou nou retournen 4er? Silvouple, nou a re zwenn 4er.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen, nou ava apel Minis ek son delegasyon silvouple e Madanm Clerk nou pou bezwen fer en sanzman zofisye ant bann kestyon, mon ti a kontan si nou ti kapab reste dan lasal e fer *sanitize* si i posib *please*? Mersi.

Bonn apre midi Minis Anthony Derjaques, Minis pou Transpor. Mon vwar nou annan 3 zofisye, eski nou pe ganny zofisye la pou tou bann kestyon Madanm Clerk? Tou

bann keştyon ki la. So, zot tou zot la? Ok.

Alors nou annan avek Minis Mr Ronny Brutus ki CEO pou *Seychelles Port Authority*. Mr Franky Laporte ki *Director Project & infrastructure* pou *Seychelles Ports Authority* e osi Mr Parinda Herath ki *Chief Executive Officer, Seychelles Land Transport Agency*. Ok, mersi.

Mon kontan vwar ki bann keştyon i tre spesifik e mon pe espere ki sa i a permet nou al vitman lo la. Mon a komans avek keştyon Onorab Churchill Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre Minis ek ou delegasyon. Bonn apre midi tou Manm. Keştyon i lir koumsa, eski Minis i kapab enform sa Lasanble, ki bann diferan kondisyon an plas pou bato pasaze, bato kargo ek serten bato lwazir, pou pey Lotorite Por ler zot bato i koste avek lasose?

Ki kondisyon an plas pou bann bato ki reste *overnight* koste avek lasose e konbyen zot peye?

Eski apart ki sa bann bato ki mon'n nonmen, i annan lezot *fee* ki Lotorite Por i anmase avek lezot konpanyen, konbyen e pou ki servis? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a konmans avek sa ?

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Onorab *Leader of Government of Business*, Onorab *Leader of the Opposition*, bann Onorab, msye, madanm.

Mr Speaker, Lotorite Por Sesel SPA i responsab pou tou bann laspe zesyon ek fonksyonman Por Leta lo lapar Gouvernman, lo Mahé, Praslin ek La Digue.

Sa i konpri sa 3 lasose enternasyonal, prensipal lo Mahé nouvo Por ki Por komersyal, Por lapes endistriyel ki nou apel vye Por e *EU Quay kot Zone 14* e tou bann pti lasose domestik ki pou Gouvernman, ki lo sa 3 zil.

Bann Por domestik ki lo Mahe, Praslin ek La Digue i annan en valer tre enportan pou deservi tranzaksyon biznes ek lwazir, pou zabitan sa bann zil e osi pou sa gran nonm viziter ki vizit zot.

Pou plizyer lannen Lotorite Por in reste angaze pou fer sir ki sa bann lasose i reste vibran, e ganny devlope dan en fason soutenab ;- par kontinyelman amelyor konfor pou bann pasaze ki servi sa bann lasose e pou bann

diferan bato kapab fer zot loperasyon respektif dan en fason pli efikas posib.

An vi ki tradisyonnelman pri tarif aplikab pou bann servis lo bann lasose domestik in ganny garde, a en to relativman ba, pou permet ki pri lavi ek lanvironnman biznes pou bann zabitan lo zil pa ganny enpakte negativman. Lotorite Por i vwar li pe larzman sibvansyon savedir *subsidize* fonksyonman sa bann terminal lo Praslin ek La Digue atraver son reveni ki i fer lo bann lasose prensipal lo Mahé ki konpri Por komersyal, Por Lapes endistriyel lo lasose *Zone 14 – (14)*.

Tou bann tarif ki Lotorite Por in sarz bann bato enternasyonal e osi domestik, in ganny preski par en regilasyon *Legal Harbour Dues Regulation S.I 60 of 2013*.

Dernyen fwa ki sa bann tarif ti ganny revize ti dan lannen 2013, Lotorite Por in donn peser prose revizyon dan sa bann tarif portyer, en legzersis ki'n konmans depi en pe letan e ki tre byento ava ganny finalize pou aprouvasyon par *Cabinet*.

Tou kategori bato tel ki bato pasaze, bato kargo, bato lwazir e bann bato ekskirsyon savedir *hire craft* ki koste avek lasose i ganny sarze en pri aköz taz ;- savedir lo *berthing*

fee ki ganny fer dapre tonaz *gross tonnage* sa bato.

Sak sa bann lasose i ganny zere par *Pier Master* respektiv e en tim zofisye ki asiste li dan sa responsabilite. Se sa *Pier Master* ek son tim ki kordin mouvman bato kot sa bann lasose. E se zot ki lyez ek bann bato direkteman pandan bann loperasyon. Bann tarif aköz taz dapre sa latab swivan.

Mon ava dir li an *Anglais* parey dan sa *schedule* apre mon a sey tradwir li an Kreol.

Berth fees applicable to every coastal vessel occupying berth. Gross tonnage pou sorti zero to 30 first 2 hours or part thereof R60.

Savedir pou bann bato ki zot tonaz i zero a 30 premye 2 erdtan oubyen letan mwens ki 2 erdtan R60.

Pou menm bato zero a 30 *tonnage each subsequent period of one hour or part thereof R110*. Savedir sak erdtan an plis ki sa 2 erdtan i vin R110.

Mr Speaker pou bann bato ki annan tonaz ant 30 e 100 tonn *first 6 hours or part thereof R110*. Savedir premye 6 erdtan ouswa en letan mwens ki sa premye 6 erdtan R110.

Each subsequent period of 1 hour or part thereof above 6 hours R210. Savedir pou sa menm bato 30 a 100 tonaz 2

erdtan adisyonnal par lao 6 erdtan R210.

Mr Speaker pou bann bato 100 a 200 tonaz *first 6 hours or part thereof R110*. Savedir premye 6 erdtan ouswa sa bann letan ki mwens ki 6 erdtan R110.

Mr Speaker, *each subsequent period of 1 hour or part thereof above 6 hours R210*. Savedir pou sak erdtan par lao sa 6 erdtan pou sak erdtan R210.

Mr Speaker pou tou bato ki an plis ki *200 tons in tonnage, first 6 hours or part thereof R110*. Savedir premye 6 erdtan ouswa en parti sa 6 erdtan R110

Each subsequent period of one hour above the 6 hours R210. Savedir sak erdtan par lao sa 6 erdtan pou sa bato ki par lao 200 tonaz, R210.

Mr Speaker ou dezyenm kekyon Onorab Gill ki'n demande ki kondisyon an plas pou bann bato ki reste *overnight* koste avek lasose e konbyen zot peye? Larepons i *comme swivan* :

Mr Speaker swivan bann konsern ki operater ti fer resorti, Lotorite Por ti konsidere en sistenm derogasyon depi 2014 e ki dan gran benefis pou tou bann bato ki koste sa bann lasose domestik.

Annefe sa derogasyon ti inisyaman ganny akorde a

bann operater bato an bonn fwa. E vi ki Lotorite Por ti anvi donn zot ase letan, san ki zot akimil en kantite letan e kantite kou finansyel lo lasose, en kantite letan pou zot trouv lezot mwayen mouyaz pou zot bato, apre zot peryod loperasyon lo lasose.

Sa derogasyon in permet ki bato in kapab reste avek lasose pou bann erdtan adisyonnal baze lo bann disponibilite lespas avek lasose, menm dan sirkonstans ki zot reste *overnight*. Napa okenn *fee* ki aplike.

Mr Speaker prezan mon a donn sa latab avek bann *fees* ek bann derogasyon. Derogasyon savedir ki Por i seri son diskresyon pou pa fer peye. Savedir en derogasyon kont sa *fee* ki fikse dan Lalwa ki Por e *Harbour Master* i annan drwa redwir e osi Minis i annan drwa redwir ouswa *cancel*.

Berth dues normal vessel existing derogation ki pe ganny aplike la.

Mr Speaker pou bann bao tonaz zero a 30 tonn *first 2 hours or part thereof R60*, premye 2erdtan oubyen total letan ki an mwens ki 2erdtan R60 e sa napa derogasyon tou le de i sa *fee* i reste R60.

Mr Speaker pou sa menm bato zero a 30 tonn *each subsequent period of 1 hour a part thereof R110*

derogasyon i zero. Savedir zot pa pe pey sa *R110*. Savedir pou sa bato zero a 30 tonn premye erdtan adisyonnèl, normalman i devret pey *R110*, me nou *activate* sa derogasyon e ou pa peye.

Mr Speaker pou bato 30 a 100 tonn *first 6 hours a part thereof R110* e sa i aplikab napa derogasyon.

Be *each subsequent period of 1 hour or part thereof* zero Roupì. Savedir tou erdtan adisyonnèl par lao 1 erdtan sa bato ki an 30 e 100 tonn pa peye.

Mr Speaker, pou bann bato ant 100 a 200 tonn *first 6 hours or part thereof R110*, e sa i ganny mentenir napa derogasyon. Solman *each subsequent period of 1 hour or part thereof above 6 hours, (R200 and)* - zero Roupì ou pa peye.

Savedir tou erdtan par lao 6 erdtan pou sa bato 100 a 200 tonn par lao sa 6 erdtan ou pa pey ditou.

Mr Speaker pou bann pli gro bato e sa i dernyen, savedir par lao 200 tonn *first 6 hours a part thereof R110*, e napa derogasyon, ou bezwen peye. Savedir pou premye 6 erdtan ouswa mwens pou sa bato 200 tonn ou pey *R110*.

Each subsequent period of 1 hour above 6 hours ou pa peye. Savedir tou bann erdtan par lao 6 erdtan pou sa bato

200 tonn ou pa pey Por nanryen ditou.

Apart pri lakostaz, Lotorite Por i osi sarz bann bato ki servi *ramp* sa touzour dapre *Harbour Dues Regulations S.I 60 of 2013*. *Ramp* i ganny servi par bann bato ki nou normalman apel *landing craft*. Ki deservi sa bann zil an transportasyon tou sord kalite kargo.

La ankor sa derogasyon i konpri bann tarif pou ki itilizasyon *ramp* ki permet bann operater benefisye 60poursan rediksyon lo pri normal.

Otreman dir bann operater ki servi *ramp* pe pey 40poursan pri ki zot sipoze peye *under Harbour Dues Regulation S.I 60 of 2013*.

Sa latab i *comme swivan ; Use of ramp fee normal, as against existing derogation*.

Mr Speaker *first 30 minutes*, zot sipoze pey *R400* zot pey *R160*. Dezyenm 2 erdtan zot sipoze pey *R1500*, zot pey *R600*. Tou erdtan adisyonnèl par lao 2erdtan zot sipoze pey *R2500* zot pey zis *R1000*. Zis pou fer mansyonnen an Me 2014 Lotorite Por ti akord e donn bann operater bato bann sit lo zil Ile Eve Praslin, pou zot fer zot baz loperasyon e pou bann bato kapab liber lasose ler zot pa pe fer loperasyon.

I fer aktyelman 8an depi ki sa bann bout later in ganny akorde a bann operater. Me malerezman tre pe e aktyelman mont zot baz kontrerman a lideal ki ti ganny preski pou sa landrwa pou sa devlopman.

Sa i fer ki pandan bann lannen ki'n pase 2014, sa derogasyon in ganny *renewed*, renouvle anyelman ziskan e zis akoz sa sityasyon.

Dezormen mon Minister in decide an 2021 sa lannen, i dernyen fwa ki sa derogasyon in ganny renouvle, e ki apartir 2022 tarif ki'n ganny preski dapre Lalwa *Harbour Dues Regulations* pou bezwen ganny an aplikasyon drwatman parey Lalwa i preskrir.

Atraver sa derogasyon Lotorite Por in fer en pert plis ki 3 milyon par an, otreman dir Lotorite Por pe sibvansyon sa aktivite lakostaz par plis ki R3 milyon par an.

E si nou regard sa 4an ki'n fek pase, sa i fer sibvansyon R24milyon ki Por pa'n anmase akoz sa derogasyon.

Mr Speaker trwazyenm kestyon Onorab Gill se, eski apart ki sa bann bato ki mon'n nonmen, i annan lezot *fee* ki Lotorite Por i anmase avek lezot konpanyen konbyen e pou ki servis?

Mr Speaker Lotorite Por i osi annan serten fasilite obor

lasose, tel ki bann *warehouse*, lofis, *cafeteria* eksetera ki i lwe avek bann diferan lokater.

Lotorite Por i osi annan serten lespas dan visinite lasose, ki lwe avek bann operater pou pozisyonman zot servis, e zot bann propriyete tel ki *snack*, *ramp*, *container* eksetera.

Pou sa bann tel servis ki Lotorite Por i ofer, bann pri varye, depandan lo siperfisi sa lokasyon ki pe ganny lwe avek zot sa bann lokater.

Mr Speaker a sa pwen mon ti a kontan fer resorti ki bann operater bato ki pe lwe bann lenfrastruktir parey *warehouse*, landrwa pou met *container*, lofis zot pe ganny en pri vremen tre ba e rezonnab preferansyel, konpare avek bann pri normal bann pri komersyal.

I enportan pou fer resorti ki Lotorite Por in tou resaman konplet konstriksyon en nivo lasose lo Zil Eve, i pou deservi bann bato pasaze. E Lotorite Por pe organize pou met an plas bann fasilite debaz, pou ki tre byento sa lasose i ava kapab vin operasyonnel.

Evantyelman Lotorite Por pou konstri en *passenger terminal building* laba, e fasilite ki pou modern e pou ki konpri tou sord kalite servis ki ava vin konman en loportinite biznes, pou nenport endividi ou lakonpanyen, ki ti a

enterese pou *bid* pou vin donn zot bann servis laba.

I tre enportan pou note ki an vi avek sa lenvestisman ki pe al ganny fer dan devlopman Por Victoria byento, i pa pou posib pou kontinyelman sibvansyon bann devlopman lo Mahé lo Praslin ek La Digue parey i ti pe ganny fer oparavan. Solman i pou toultan rezonnab.

Alor pou Lotorite Por i tre enportan pou li kapab ranmas bann reveni atraver son bann aktivite portyer, lo sa bann lasose domestik pou ki sa bann lasose i vin osi profitab pou kapab soutenir bann proze devlopman a lavenir. Bann devlopman pou pei. Enkli pou *extension and development of Port Victoria* ki nou oule konmanse an Zen lannen prosen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Gill ou annan siplemanter? Mikro Minis.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou larepons byen detaye. E dan ou larepons ki ou'n donn mwan, ou'n dir mon sa derogasyon i selman a diskresyon sa *Harbour Master*, si mon'n konpran ou byen.

Me ki arive dan en sityasyon ki sa *Harbour Master* li pa'n servi sa derogasyon, me selman sa

boat owner i santi poudir ti devret kapab servi sa derogasyon ki i arive dan en lenstans parey, ki rekour sa *boat owner* i annan?

Eski sa *boat owner* i annan en landrwa kot i kapab ale pou fer konnen poudir lo mon ti annan en sityasyon, mon ti anvi *apply* sa derogasyon, me selman mon pa'n ganny permisyon? Sa i enn

Apré ou'n dir nou osi poudir ou akey bann bato enternasyonal osi apard ki lokal. An menm tan ou'n dir nou poudir, ou pa pou kapab kontinyen sibvansyonn apre en moman donner, ou pou bezwen zis kontinyen sa.

Eski ou kapab konfirm ek nou si, sa fason anmas reveni avek sa bann bato etranze ki *berth* avek nou Por, ki santi ou Minister pe anmas sa reveni *to the maximum*? E petet sa i a ede pou menm si pa sibvansyon antye me selman ziska ler ki sa Por i a kapab soutenir son lekor, nou a kapab ganny serten rekour la.

MR SPEAKER

Mersi Onorab pou ou 2 kestyon. Minis.

MINISTER

ANTONY

DERJACQUES

Mersi Mr Speaker, mon a reponn an zeneral apre plis

teknik ek spesifiksite i ava vin atraver *CEO* Por Mr Brutus.

Mr Speaker, *Harbour Master* avek *CEO* Por i fer bann rekomandasyon e desizyon final i pou Minis ki responsab pou Por avek *Marine*.

Alor se zot, zot administre zot, zot fer en rapor e zot, zot anmenn sa anler kot Minis e Minis si satisfè i *allow* sa derogasyon. Solman Minis espesyalman avan ti'n fini fer en desizyon lo sa bann latib. E i pou rar ki i pa aplikab ki Minis la i ava al kot sa ki Polisi prezan se Minister prezan pe lans bann gran proze.

Parey nou dir lo *TV* nou'n *secure* €30 milyon pou premye faz devlopman Por Victoria. Nou bezwen ranmas ankor en lot €30milyon pou nou fer dezyenm faz agrandisman Por Victoria pou sorti 300 met pou vin en Por 600 met.

E nou pou bezwen osi fer nouvo *Headquarters* Por, *SPA*. Nou pa pou kapab fer bann proze koumsa san ki nou pa reviz bann *dues*;- par egzanp pou bann *containers* ek pou bann bato ki vin Sesel enternasyonal.

Aprè nou pa kapab kontinyen menm si Lalwa i dir par egzanp R110 i 1 erdtan ki a sa lepok la i ase pti gin pou en bato zero a 30 tonaz pou li mouy obor en lasose, nou pa kapab kontinyen ki par lao nou pa anmas nanryen.

Nou pe rann en servis, e *SPA* i bezwen larzan pou fer devlopman bann Por. Parey Por Bel Ombre. Nou bezwen deside enn fwa pou tou, ki pou fer avek sa later aköz konmela i annan bann dimoun bann *squatters*. Nou anvi devlop en nou pou devlop Por La Digue.

E nou bezwen *secure* sa finans sa bann larzan pou Por fer son bann devlopman. Si ou pa anmas sa larzan ki legal apre ou pa *review* bann *fees*, par egzanp pou bann *handling fees* pou bann *commercial* lo Por Victoria, ki ankor anba en ganny regilasyon 1994.

Si ou pa moderniz ou sistenm, zanmen ou pou kapab fer en devlopman. E Sesel aköz Por Victoria i sel *gateway* pou tou bann komodite ki antre Sesel e se la atraver *connectivity* avek transpor ki annan devlopman ekonomik ek sosyal dan pei, ou pa pou kapab sa bann proze.

Alor ou bezwen fer en fason ou *secure funds* ki legalman i *due*, ou regard bann *funds* ki zanmen in sanze, depi 1994 ek 2014 e ou met bann ki rezonnab ki *up to date* ki permet bann devloper, bann antrepriz kontinyen zot biznes e ki les *Seychelles Port Authority* lans li dan bann proze. Mr Speaker si i annan okenn komanter *CEO* i kapab.

MR SPEAKER

Wi *CEO*.

CEO RONNY BRUTUS

Mr Speaker tou bann Manm Onorab prezan bonn apre midi. E zis pou azout lo sa ki Minis in fer resorti Lotorite Por pe kontinyelman revwar son bann tarif, pou fer sir ki i vin azour avek realite ekonomik e pou nou kapab kontinyen donn en bon servis tou bann bato ki pe *operate* domestik e osi enternasyonal.

E annefe nou dan prosedir la pou reviz nou bann tarif ki nou pou *submit* avek *Cabinet* byento pou zot pran li an konsiderasyon. E sa an prenon kont parey Minis in fer resorti i annan sa lenvestisman Por komersyal, ki a en kou tre sibstansyel.

E *SPA* pe finans sa lenvestisman. E nou, nou bezwen fer sir ki an menm tan ki Por komersyal pe devlope, Praslin ek La Digue pa ganny kit deryer. E se pou sa rezon ki nou pou bezwen revwar nou bann *fees* osi ki nou anmase pou lasose Praslin ek La Digue.

E ler nou pe reviz nou bann *fees*, nou bezwen osi fer sir ki nou servis ki nou pe donn bann operater bato, ensi byen ki pasaze lo sa 2 lasose prensipal Praslin ek La Digue i alaoter. E i satisfere bann

operater ek bann kliyan an zeneral. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon annan zis de dimoun ki'n lev lanmen pou siplemanter. Mon pou konmans la silvouple. Onorab Sophola.

HON NOLINE SOPHOLA

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker avek ou permisyon, eski mon kapab demann Minis si i kapab fer nou ganny kopi sa bann latab ki'n koz lo la silvouple ?

MR SPEAKER

Sertennman.

HON NOLINE SOPHOLA

Mersi. Mon premye kestyon se ki ti annan en travay ki ti'n ganny fer lo La Digue, kot bann bato ki koste ek lasose. Sa ti pou bann bato ganny akse avek delo trete.

Minis konbyen ki sak kategori bato pe peye pou sa servis? Ki mannyer ki sa pe ganny *monitor* e lekel ki pe fer sa *monitoring*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis lekel ki pou reponn?

MINISTER **ANTONY**
DERJACQUES

Mr Speaker CEO Por Mr Brutus.

MR SPEAKER

CEO Por.

CEO RONNY BRUTUS

Mr Speaker, Onorab Sophola mersi pou ou kestasyon. Lo kote delo lo lasose La Digue sa in touzour en defi. E Lotorite Por in touzour angaze pou donn en servis kontinyel lo kote laprovizyonman delo avek bann bato lokal ensi ki bann yot.

Me sa i pa'n touzour leka, an vi ki bann *disruption* ki nou'n annan dan nou servis. E nou, nou touzour angaze avek bann operater bato, ensi ki bann yot ki vini pou nou donn zot en bon servis.

E sa servis li i ganny garanti par nou *Pier Master* ek son bann zofisyè ki pe travay lo lasose. E nou, nou pe fer sir ki nou met bann mekanizm an plas ki nou annan bann rikord ki kantite delo zot donner, e ki bann reveni nou pe zenere avek sa servis.

So sa i en zefor kontinyel. E nou, nou touzour angaze pou fer sir ki i en servis ki konsistan e alaoter parey piblik i ekspekte. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan demann Minis avek son delegasyon, Minis in sit en sif apepre R3 milyon lo 4an kot i tonm apepre R12 milyon, si mon pa tronpe. Mon'n tann li dir 24.

Sa ki mon ti a kontan demann Minis se, ler zot pou retir zot pou revwar sa bann *rates* e CEO Mr Brutus in dir nou zot pe anvoy kot *Cabinet*.

Kan eski zot annan lentansyon pou fer okenn revizyon dan bann *rates*, prenon kont ki sa i kapab annan en lenpak *given* sityasyon difisil ekonomik ki nou pe pas ladan, pou bann bato ki deservi sa 2 lasose Praslin, La Digue ki aprovizyon sa de zil. E eski zot in pran kont sa sityasyon ler zot pe fer revizyon sa bann *rates* ki zot in koz lo la?

E lo mon sou kestasyon Mr Speaker avek ou lendilzans, Minis in koz lo Por lo lasose Bel Ombre si mon pa tronpe, e ou'n koz lo bann *squatters*.

Eski Minis pe refer avek bann *squatters* an relasyon avek bann dimoun ki pe met zot bato ki pe fer reparasyon lo zot bato pou lemoman, eski i pou annan en dele letan ki zot pou enform sa bann dimoun, lo kan sa devlopman i sipoze konmanse? Ki zistans in arive? Ki zot plan an relasyon avek sa?

Akoz ler ou dir sa probableman bokou sa dimoun pe demande kestyon, lo ki pou arive or kan ki zot pou vin fer sa bann devlopman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Meri Mr Speaker. Lo bann regilasyon ki pe ganny *update*, mon annan kontak direk avek CEO Por avek son bann zofisyè, avek son *Senior Legal Officer*.

Sa travay in konmans 1, 2 lannen pase 2an. E nou pe revè e i pou vin kot mon byento dan detwa semenn. Apre si mon Minis i dakor ki sa bann *fees* i ase rezonnab, la mon pou bezwen anmenn li devan *Cabinet* fer en *Cabinet Paper*.

Solman menm tan i annan bann proze ki pe ganny fer ki bezwen fini. Par egzanp nou pe lans lo Por Victoria *renovation and extension*. An menm tan nou le fini ek sa *passenger service station* pou Praslin ek son *building* ki antase avek, pou bann bato ek *Ferry Terminal* Praslin.

An menm tan an Zen nou le konmans e *Juillet* nou le konmans avek sa lasose La Digue. Bann proze ki pe *dictate* avek SPA, kan nou

bezwen *review*. Akoz nou pe get bann fe *on the ground*. SPA i bezwen larzan pou fer sa bann devlopman.

Alor Mr Speaker wi sa bann *fees* ek sa bann *review*, nou pa pe al donn okenn sok, nou pa pe al fer li bann gran, gran *increase*. Nou pou kontinyen fer li en sonm ki tre rezonnab, ki kapab permet bann operater kontinyen zot *business*, san bann gran traka komersyal ek ekonomik.

Nou konsyan ki tou sa ki nou pe fer, nou pe *facilitate* lekonomi, pou pe *facilitate* bann operater, bann pasaze ek bann viziter. Nou pa pe fer li pou Por, Por pe fer li pou pei.

Alor nou annan –(1) pou nou *facilitate* biznes, (2) pou nou kree nouvo fasilite ki bann nouvo Por. E nou bezwen etabli sa balans.

E *hopefully* dan Minister nou pou fer. E apre nou pou anmenn devan *Cabinet* e lo *Cabinet* pou annan Minis Finans, Lanplwa, Sosyal, Biznes, Antreprenè tou sa bann Minis osi pou zet koudey, zot pou regard sa bann *fees*.

E finalman *Cabinet* ansanm *Cabinet* avek Prezidan *of course* ki *Chair*, i fer sa dernyen desizyon. Onorab *Leader* Lopozisyon, nou pou sey fer li rezonnab e nou pou bezwen fer li sa lannen.

An sa ki konsern Bel Ombre Mr Speaker, later konble i vreman ser. Devlopman in ganny arive, *fishing* in ganny son par, Por in ganny son par.

Malerezman dan lepase, sakenn in mont lo later in fer zot biznes san okenn plan. Alor sa Gouvernman i bezwen etabli en plan. Nou pou bezwen monte al *interview* bann dimoun, gete ki mannyer zot kapab *fitting* dan plan, e si i konpatib avek plan Por pou sa landrwa devlope anba plan ki ti kree sa landrwa *in the first place*.

Alor nou pou bezwen donn en kree sa Polisi, fer sa plan, al vizite *interview* tou dimoun e *être* rezonnab dan tou sa ki nou fer.

Nou pa kapab zis kree en Por domestik apre kit li parey i ete, san okenn kontrol e san okenn plan devlopman ekonomik. Sa mon asire ou dakor avek mon.

Alor nou pou fer li dan en fason rezonnab. Nou pou donn ase letan tou dimoun. E nou pou prezant en plan avek *Cabinet* osi lo ki nou anvi fer Bel Ombre. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi nou a pas lo kestyon Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou delegasyon. Minis prenon kont logmantasyon dan bann aktivite lo Por La Digue, eski ou kapab enform sa Lasanble, ki Lotorite Por pe fer pou ede ? E asire ki bann viziter e dimoun La Digue ki servi bann fasilite lo Por i an sekirite?

Ki bann mezir kontrol Lotorite Por i annan an plas pou fasilite sirkilasyon bann transpor later parey *taxi*, *club car* e *pick-up truck*?

Mon trwazyenm kestyon eski i annan en fason pou *monitor* bann aktivite parey an bark-man e debarkman kargo e lezot aktivite ki ganny fer pandan lazournen lo Por, pou ki i deroul byen e ki napa materyo e salte ki ganny kit ater pou ankonbre Por? Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Dan son plan devlopman e amenazman bann Por dan Sesel, Lotorite Por in touzour reste angaze pou kontinyelman amelyor bann servis e aktivite ki deroul lo bann Por, lo sak Por.

Parey nou tou nou konnen Por La Digue i sel mwayen e fasilite pou deservi zabitan La Digue pou tou son

bezwen, an term bann komodite debwaz, materyo konstriksiyon, karbiran, e menm tan ki osi fasilite mouvman pasaze ki enkli bann zabitan ouswa viziter e touris.

Alor lafason ki Por La Digue i fonksyonnen i vreman tre enportan pou sa ki pou tou sa bann aktivite ki deroul e i deroul dan lord e an sekirite. Pou fer sir ki bann viziter ek zabitan La Digue i an sekirite Lotorite Por i adopte diferan lapros lo diferan nivo.

Premyerman Lotorite Por i a plizyer repriz zwenn bann operater bato kargo e osi pasaze pou ki ansanm nou adres bann konsern e met devan bann sizesyon dan fason ki bann aktivite i kapab pli ganny deroule. E sa i en legzersis kontinyel e i vreman enportan.

Dezyenmman, Lotorite Por pe osi konsyantiz sa bann zofisye lo La Digue lenportans zot louvraz. E nesesite pou reste touzour vizilan lo bann aktivite ki pe deroul lo Por e re forsi e re anfor si zot prezans.

En program rotasyon ant bann zofisye Mahe, Praslin, La Digue pe al ganny enplimante, pou donn sans plis lesanz leksperyans lo bann aktivite portyer e mezir ki enplimant ki ganny enplimante lo tou fasilite

Lotorite Por ki lo e i reste lo menm standar.

Trwazyenmman, Lotorite Por pe ranforsi bann mezir ki an plas tel ki bann ler ki bato pasaze kargo i arive, ogmant sirveyans lo Por pandan ki bann aktivite pe deroule, ranforsi restriksiyon lo bann transpor lo Por, sirtou pandan ki bann pasaze pe anbarke ouswa pe debarke.

Katriyenmman Lotorite Por i fer provizyon an konsiltasyon avek *Inter Island Ferry* pou annan en lofis anba *Passenger Terminal* pou vann tiket zis parey menm servis *Cat Cocos* pe ofer konmela.

Sa i ava ede pou redwir konzasyon ki egziste letan pe vann tiket lo lasose, pandan ki i annan pasaze pe anbarke e debarke.

A sa staz i tre enportan pou fer resorti ki bann mezir ki pe met an plas zis en laspe pou bon fonksyonman Por La Digue.

Lefe i reste ki i bezwen annan langazman personnel tou bann Digwa ki pe servi Por La Digue, pou fer sir ki zot respekte bann mezir e korpore avek bann zofisye Por ler zot pe desarz zot responsabilite lo Por La Digue.

Mr Speaker lo dezyenm kestyon Onorab Uranie, ki'n demande ki bann mezir kontrol Lotorite Por i annan an plas, pou fasilite sirkilasyon

bann transpor parey *taxi, club car* ek *pick-up*.

Mr Speaker dan sa konteks i enportan pou fer resorti ki'n touzour en defi pou kontrol akse transpor lo Por La Digue. Sirtou dan sirkonstans kot i annan bokou pasaze pe sirkile.

Parey mon'n fer resorti pli boner, i annan restriksyon lo bann transpor ki vin lo Por. Kontrol i ganny fer depi kot baro e Lotorite Por i depan bokou lo sa bann zofisye, pou fer sir ki zot desarz zot responsabilite.

Dan sirkonstans ki annan bann *pick-up* ki pe kolekte oubyen pe delivre marsandiz lo bann bato kargo, sa bann aktivite i bezwen ganny fer bezwen ganny *interrupted* enteronpe, pou en pe letan ziska bann pasaze i fini sirkile. Apre ki bato in pasaze in fini ale e bann pasaze osi in ale.

Fasilite *parking* zis an deor baro in ganny mete. Me souvan nou pa kapab nou kapab konstate, ki pa sifizan pandan ki i annan bokou pasaze ki pe sirkile e sa i reste en defi an vi ki annan bann kontrent lespas.

Mr Speaker trwazyenm kestyon Onorab Uranie, se eski i annan en fason pou *monitor* bann aktivite parey anbarkman e debarkman kargo e lezot aktivite ki ganny

fer pandan lazournen lo Por. Pou ki i deroul byen e ki napa okenn materyo salte ki ganny kit ater lo Por.

Parey mon'n deza fer resorti *monitoring* i reste enn bann pli gran defi lo Por La Digue. E vi ki i annan limitasyon lo mendev e langazman bann zofisye pou ranforsi bann mezir.

Dan zefor pou annan plis kontrol lo bann aktivite ki pe deroul e re anforsi mezir ki an plas, Lotorite Por pe enplimant en proze *camera* ki pou ede pou anmenn plis vizibilite lo bann aktivite ki pe deroule.

Sa sistenm *camera* pou osi ede pou idantifye tou bnn dimoun ki pa pe respekte bann mezir e aksyon apropiye i ava ganny fer e pran kot bann marse lo bann levidans ki'n ganny anmase.

Lotorite Por pou osi reviz bann Lalwa e regilasyon pou met bann *fines* pli sever pou dekouraz okenn aktivite ki pa anliny avek fonksyonman Por La Digue. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Uranie ou annan siplemanter? Wi Onorab. Mikro Minis.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Chair. Eski Minis i kapab dir mon konbyen fwa ki zot zwenn sa bann operater

kargo ek pasaze pou zot fer sa legzersis ki zot diskite, e ki dernyen fwa zot ti zwenn? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mersi Mr Speaker. *CEO* i kapab reponn ouswa mon zofisye.

MR SPEAKER

Wi *CEO*.

CEO RONNY BRUTUS

Mr Speaker, Onorab Uranie parey ou deza konnen Lotorite Por i angaz li pou mont Praslin La Digue regilyerman.

E nou dernyen fwa ki nou ti zwenn sa bann operater bato, ti apepre 3 mwan pase. E nou touzour kontinyen angaze, menm si nou pa pe an plas laba kot zot ete nou touzour angaze atraver bann telefonn *calls* ki nou fer avek zot.

E la nou lot vizit i pou an Zen spesifikman le 17 Zen kot nou'n fini *plan* pou nou mont Praslin, La Digue pou nou kontinyen diskite ek sa bann operater bato Praslin e La Digue pou kontinyelman annan sa diskisyon.

E fer sir ki nou pe donn en bon servis a la oter e ki zot osi zot satisfè pou dir ki

Lotorite Por i pran zot bann rekomandasyon serye e lenplimantasyon pe ganny fer parey i devret. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran siplemanter Onorab Sophola.

HON NOLINE SOPHOLA

Mersi Mr Chair. Minis i annan plizyer travay ki'n ganny fer par Gouvernman sortan lo size Por.

La ou'n nonm detrwa. I bon ki nou rekonnet e apresye sa bon travay. Minis eski ou kapab eksplik sa Lasanble ki pouvwar ki bann *Pier Master* oubyen *pier attendance* i annan ?

E dezyenmman eksplik sa Lasanble akòz lo lasose i annan en pti *shelter* ki ti pou bann sekirite?

La monn tann dir k pou met *camera*. Me an atandan ki pe arive, akòz nou pa met sekirite ? Akòz ler sekirite ti la ti annan bon lord ki ti pase. Akòz konmela nou konnen ki tou lizye i lo sa pti zil. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis oubyen *CEO*.

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

CEO Mr Speaker.

MR SPEAKER

CEO ou ava reponn.

CEO RONNY BRUTUS

Mersi Mr Speaker. Onorab Sophola lo kote sekirite i vre ki nou annan en langar ki nou ti mete, e sa ti sirtou pandan lafet La Digue kot ti annan bokou sirkilasyon e mouvman pasaze e trafik osi.

E kot nou ti vwar nou bezwen angaz bann sekirite prive pou nou kapab kit servis e sekirite alaoter parey i ganny demande lo en Por.

E sa ti dan en letan kot ti vremen bizi. E avek sityasyon la aktyel kot nou vwar touris pe vini, e i annan neseseite pou nou kapab konsider e revwar lapros ki nou pe vin avek e ranforsi lord lo lasose La Digue.

E lo kote sa lakaz sekirite ler nou pe monte le 17 nou pou pran sa an konsiderasyon. E nou pou get mendev ki nou annan lo La Digue aktyelman ki servis ki zot kapab donner an plis ki sa ki zot pe fer la.

E si i annan neseseite pou re angaz servis sekirite prive nou pou fer li an prenon kont ki sa i vin avek en kou finansyel, nou ti ava plifere vwar nou pe anploy bann zabitan La Digue, dan laspe portyer kot zot osi zot kapab deservi zot kominote lo Por parey nou, nou osi anvi angaze avek lakominote. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab ou'n demann en siplemanter ale si ou kapab fer enn vitman.

HON NOLINE SOPHOLA

Wi Mr Speaker mon krwar zot i pa'n reponn pouvwar *Pier Master* ek *jetty attendance*,

MR SPEAKER

Bon byen wi. *CEO* ou a dir li.

CEO RONNY BRUTUS

Mersi Mr Speaker. Pouvwar *Pier Master* i lo bann lasose i vremen enportan. E se zot ki bezwen pran dan zot menm pou desarz zot responsabilite avek pouvwar ki zot annan, zot annan pouvwar pou *fine* nou bann bato, ki pa anliny avek regilasyon ki an plas. E zot annan sa diskresyon osi pou anpes en bato koste. Oubyen dekode anliny avek bann norm ki'n ganny etabli.

Si en bato in tro sarze i devwar sa *Pier Master* pou fer sa ganny resorti avek sa kaptenn, e pa donn li lotorizasyon pou koste. Me tou Lalwa parey nou konnen, i annan posibilite pou nou ranforsi. E fer sir ki i pe ganny enplimante dan en fason pli direk kot sa bann *Pier Master* i a santi li annan plis pouvwar.

So Lalwa pe ganny revize, e nou pe pran kont tou bann

laspe enkli pouvwar *Pier Master*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Avek sa nou a pas lo kestyon ki an swivan kestyon Onorab Conrad Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. *Welcome* Minis ek ou delegasyon. Mon kestyon i al dan sa laliny, avek sityasyon trafik dan *peak hours* depi Au Cap ziska anvil dan bomaten, e sirtou apre travay, eski Minis i kapab enform nou Lasanble, ki sityasyon aktyel an sa ki konsern sa proze konstriksyon semen sorti Pointe Larue an pasan Nageon Estate, pou al fini Caryole, Anse Aux Pins? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an 2017 avek bi pou redwir konzesyon trafik lo semen lakot les e osi pou donn akse alternativ bann kominote rezidansyel dan rezyon Caryole, *SLTA* ti inisyé 3 proze semen. Premyerman pou konstri en *third lane* lo semen plato Pointe Larue.

Sa proze i pou sorti kot ron pwen *Airport* ziska

Lakademi Lapolis. Proze i ekspekte ganny enplimante par faz.

Premye faz pou konmans kot ron pwen *Airport* e termin kot *Almagamated Tobacco*. Plan in fini ganny laprouvasyon Lotorite Plan pou enplimantasyon. I bon note ki reste serten *wayleaves* pou finalize avan ki proze i kapab ganny enplimante, letan Bidze i disponib.

Mr Speaker dezyenmman, an koneksyon semen ki sorti dan vilaz Anse Des Genets kot Ex-Albert ziska Caryole Anse Aux Pins *survey* detaye in ganny konplete pou sa proze, e estimasyon preliminar i endike ki sa proze pou kout plis ki R50milyon an vi kondisyon teren ki tre difisil.

Sa bout semen i pou donn environman 600 met longer. E an vi ki son kou i tre o, nou pa vwar li ekonomikman vyab a sa moman an vi lezot priyorite Nasyonal. Senpleman pou 600 met semen 50 milyon i tro bokou. E a sa moman la Gouvernman pa kapab fer sa semen.

Trwazyenmman an koneksyon semen vilaz Nageon Estate Point Larue avek Caryole Anse Aux Pins, sa i sa proze ki Onorab pe fer referans avek dan son kestyon. Evalyasyon

preliminer ti ganny fer par teknisyen *SLTA* an 2018, ti demontre ki sa proze pa fezab, an vi kontrent lespas ek teren ki tre apik. Alors sa proze pa ti ganny konsidere pozitivman an 2018. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Gabriel, ou annan siplemanter? Non wi mikro.

HON CONRAD GABRIEL

Yes mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Nou konpran i annan serten Bidze kontrent. Solman eski dan *near future* petet si sityasyon i amelyore. Akoz la nou pe koz nou kapab eksplor teren pou nou kapab donn bann *plot land bank* kot *Indian* i pou benefisyé Gouvernman.

I annan dimoun ki enterese pou *built* malgre i pou difisil. Eski nou kapab ganny en pti kontrandi lo la? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mr Speaker sa kestyon i viz lo plizyer akter. Savedir *Ministry of Land Use and Planning* nou osi *SLTA* ki fer semen, e nou bezwen pran kont sa kantite devlopman ki'n fini arive.

E mon ti a demann *CEO SLTA* si i annan okenn

komanter pou fer lo sa kestyon an plis ki sa ki mon'n dir.

CEO PARINDA HERATH

Mersi *Minister*, mersi Mr Speaker. Zis kote pou azoute ki letan nou'n eksplor sa plizyer opsyon sa enn koneksyon Anse Des Genets Ex-Albert avek sa enn sorti Nageon Estate, ki nou'n vwar lo kote teknik se sa pou lemoman i vreman difisil pou enplimant sa bann sa 2 proze.

Akoz lo kote teknik proze i posib li. Me selman sa kou ki vin avek letan nou balans son benefis, i byensir i annan bann lezot benefis parey ou'n nonmen lo kote *Housing* i posib.

Mon krwar sa dan lefitir letan sityasyon lekonomi i amelyore, petet bann Minister i kapab travay ansanm pou gete si *in that point in time* en proze koumsa i ava pli fezab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Adelaide.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Dabor mon osi mon ti a kontan kantmenm letan in fini swet tou zanfann Baie Lazare, fotespere zot in pas en bon zournen Lafet Zanfann.

Minis petet mon kestyon *in regards to* sa zafer semen la, akoz en pe letan nou pe

regarde. E petet pou ede, eski petet ou vi kou osi ou ansarz bann zafer Por nou annan bato e mon konnen poudir dan *new normal*, petet ti annan bann investiser ki petet pe mazin lot fason fer biznes.

E ki bato i en fason konmsi bato i en lot legzanp kot nou kapab servi pou transportasyon. Eski petet ti annan bann diskisyon ki bann *businessmen* in apros Gouvernman, ouswa zot pe inisye pou ki dan plas nou kontinyen lo semen, i ava annan bann *ferry service* ki 30 minit sorti Anse Royale ziska anvil *vice versa*.

E zot Minister met lenfrastruktir, ankouraz bann biznes pou zot kapab *venture* ladan e sa i ava redwir en bon pe konstrent sirtou dan sid. E nou ava viv en lavi ase san presyon bomaten ek aswar. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER ANTONY DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Sa kestyon i vreman montre en vizyon. Mr Speaker aköz pou la premye fwa apre 20an, tou mwayen transportasyon ki enkli lavyasyon, delo sale, maren avek later, i dan en sel Minister, sa i ede ki sa Minister i kapab get bann

proze parey pou debous sa mouvman pasaze, trafik, popilasyon ki plis ki 50mil pou sorti dan sid pou vin Victoria toulezour.

Wi, ansanm avek en *investor* mon'n ale lo sa bann bato pou nou kapab gete si i fezab pou fer *ferry service* pou sorti Anse Royale, pou vin debark anvil obor kot *passenger* kot *Fish Tale* Restoran.

I pran egzakteman ler ou pe *travel 19 knots* savedir 19 – (19) *per hour* i pran 29 minit. Nou'n regarde e prezan sa *investor* pe fer son *business plan* pou gete si vreman i pou bouz ladan. Savedir son konsepe ki mon'n al gete avek li se devlop en landrwa lanbarkasyon Anse Royale e debark dimoun anvil e *vice versa* dimoun i kapab sorti anvil pou mont Anse Royale.

Avek posibilite en landrwa dan milye, par egzanp Anse Aux Pins pou annan en *stop*. Zot pe gete si i fezab. E wi Minister pe regarde avek li si i fezab e mon'n ale avek li lo bann bato pou gete si i fezab.

Nou pe esper *business plan* sa i nou larepons. Mersi Onorab. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Baze lo bann larepons ki Minis pe donnen, nenport fason pou get sa sityasyon sa konzasyon trafik si ou pran depi Pointe Larue ziska Au Cap menm Cascade, savedir nou napa gran solisyon fizik ki nou kapab donn li menm par *extend* trwazyenm *lane*, menm par fer lezot sa.

So petet Minis baze lo kontrent bidzeter ki zot Minister i annan, kwa ki zot pe anvizaze fer konman Gouvernman, pou *tackle* sa sityasyon?

Akoz la nou pa pe koz zis problenm trafik, nou pe koz problenm lezot servis ki par egzantp si i annan en dife, dan enn sa rezyon laba pou *Fire Brigade* arive i bloke.

So ki zot pe mazine pou fer? Eski i annan posibilite pou annan en trwazyenm *lane* lo kote *Airport* mon pa krwar i posibil. Akoz SCAA i osi i tre i *protective of* son later ki i annan.

Lo lot kote ou annan bann biznes ki deza etabli *UCPS*, *Amalgamated Tobacco* i annan bann lakour eksetera ziska an desandan.

So ki bann solisyon ki Gouvernman pe propoze atraver *SLTA* pou sa sityasyon dizon dan sa 2an 3an ki pe vini? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **ANTONY**
DERJACQUES

Mersi Mr Speaker. Premyerman pou sa *third lane*, akoz portfolyo pou SCAA i tonm avek sa Minister Transpor, nou kapab deblok sa. E SCAA in fini tonm dakor pou donn lespas e dan sa vizit ki mon ti fer avek 4 *MNA* ki enkli Onorab Pointe Larue, SCAA ti la e ti dir nou osi ki zot dakor.

E nou ti regard sa teren ziska kot kargo ki SCAA son *CEO* ti la avek nou, i pare pou donn nou pou sa *third lane*.

An sa ki konsern kot *UCPS* avek *Amalgamated Tobacco* an prensip in fini annan Lakor.

Sa ki reste se an prensip lafanmir ki reste ki bann Onorab i konn byen, Onorab Clifford Andre ti pou kontakte enn, e Onorab Uranie in fini kontakte avek Onorab Gabriel *I mean* in fini kontakte enn sa bann fanmir.

In fini kontakte lot Onorab pou *LDS* osi in ede, savedir i reste enn ki en *Ziz* mon'n fini kontakte li e pe demann en lesanz en pti bout later pou son later.

Dezyenm kot Albert Onorab Clifford Andre pe ed nou pou kontakte e lot kot lafanmir Stravens *CEO SLTA* in fini kontakte avek *MNA* osi

e an prensip in fini tonm dakor.

Alor Mr Speaker nou pe anvizaze ki sa *third lane* i ava ede. I pa pou deblok tou trafik. Selman i pou ede ziska kot *Police Academy* apre nou pou regard si nou pou kapab al pli lwen.

Mr Speaker, mon Departman pe travay ansanm avek *PS Andre*. Fortman lo nou vizyon pou dan nou bann Polisi dan nou bann stratezi ki pou ede.

An menm tan par egzanp *Land Transport* pe get lo *flexible working hours*, ki neserman avek *COVID* in fini ganny entrodwir Sesel, kan dimoun pou desann anvil, ki ler en bann i kapab desann pli boner 6er edmi 7er e fini 2er edmi 3er al kot zot.

En bann i kapab desann 9er al kot zot 5er. I annan plizyer proze ki nou pe gete, akoz nou konsyan ki plis ki 50 mil dimoun parfw a i pran 1 erdtan edmi tou le bomaten;- 1 erdtan en kar 1 erdtan edmi aswar pou zot retourn kot zot.

E en imen pa kapab perdi 3 erdtan dan en lazournen 24 erdtan zis pou ariv kot li ouswa pou li vin travay. Sa i enn mon bann pli gran defi pou *traffic*. E mon pou bezwen avek Minister rod en keksoz e prezant avek Lasanble, avek Gouvernman dan nou Polisi ki pou ganny pibliye

probableman an Novanm /Desanm ki kekfw a i ava amelyor sa sityasyon pou lavenir. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran Onorab Aglae. E nou a termin avek Onorab Bistoquet silvouple met ou pare.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker Minis bonn apre midi *panel*. Minis mon zis anvi met en portre devan ou pou ou konsidere.

Nou tou nou konnen menm si nou pou fer *third lane* ankor dan 5an ek volim trafik i pou annan, i pou vin en satirasyon.

E nou konnen sa larout i pe deservi depi Pointe Larue *almost 6* distrik ziska dan Baie Lazare laba, ki fer si nou pe kalkil kantite dimoun plis ki 20mil dimoun pou servi sa semen.

So Minis mon konnen ki *CEO* in dir pou annan en kou 50milyon pou fer sa semen, eski petet zot ti kapab detay en plan *ok*, en plan pou get potansyel sa landrwa osi, pou pa zis get devlopman semen, me lezot devlopman e ekonomik ki sa i kapab anmennen dan sa landrwa ki swa komersyal, *housing estate* e bann keksoz parey dan sa laliny? E anglob li ansanm.

E si fodre al rod en *Grant* a lavenir ler keksoz i amelyore al rode sey fer sa proze fonksyonnen dan son lanplè sa ki petet zabitan Pointe Larue osi i ava benefisyè, e bann ki ti pe lager depi osi zot zefor pa a fini abouti dan nanryen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mersi Mr Speaker. I egzaktèman sa ki nou pe panse. E *CEO* avèk mon nou'n dir en proze parey i pa pou kapab zis *SLTA* avèk *Land Transport*, i pou bezwen enkli *Land Planning* ek *Infrastructure Finance*.

E i pou bezwen vin en *Cabinet decision* ki pran kont sa bann devlopman ki ou'n nonmen par egzansp *housing*, *commercial use* pou deblok sa bann semèn pou *fasilite* lavi bann zabitan, bann *constituents*, wi.

I pa pou kapab en proze zis *Land Transport*. I pou bezwen en proze global. E nou pou kapab dan nou Polisi fer sa bann sizesyon akòz mete i a konmans kot nou, solman i pou bezwen ganny devlope par sa 3 Minister. Yes mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avèk ou delegasyon. I en pti pe domaz depi mon krwar sa sityasyon pou Pointe Larue pou en bon pe lannen. E la nou 2021 mon krwar i annan plis ki 20an koumsa. I domaz, me selman ki ou a fer ou bezwen kontinyen.

La parey Minis in dir nou evalyasyon ti ganny fer 2018 me son kou i sitan ser. Mon kestyon se ki nou'n sey semèn nou pa pe kapab fer. Onorab Adelaide in propoz bato ki parey Minis in dir en bon vizyon.

Petet mwan mon ti ava demann Minis oli sa proze tinèl ki nou ti ganny promet dan preski dan dernyen eleksyon ki'n arive avèk? Kekfwa si Mr Herath i okouran.

Apre si pa sa mon krwar nou a bezwen pran bann pti avyon, zot konnen mannyer pou apel li. Mersi bokou.

(laughter)

MR SPEAKER

Minis.

**MINISTER ANTONY
DERJACQUES**

Mersi Mr Speaker. Ler sa mo tinsel ti monte, Gouvernman pa ti pran li konman serye, akoz pou lemoman i pa en proze ki Gouvernman i regarde konman vyab ditou.

Mr Speake pti avyon mon pe liberaliz lavyasyon, e petet en zour en akter i ava anmenn avyon sorti dan sid pou apoz Victoria. Selman mon krwar osi sa pa pou arive.

Mr Speaker nou met sa a kote e nou pou fer bann proze wi i serye. Nou pou sey rod solisyon. Akoz nou konnen nou bezwen rod solisyon pou deblok sa problem. Sa problem se wi, i annan en kantite loto e avek devlopman e avek plis larises i annan plis loto ki antre Sesel.

Nou annan en semen ki'n ganny fer dan bann letan kolonyal. En kantite batiman ki'n ganny fer obor semen e lot kote i annan lakot, lakot pa kapab ganny detri lans par egzanp Au Cap 5 lans pa kapab ganny detri, akoz sa i detri lanvironnman pou touris, e dimoun pa pou vin Sesel, zot pa pe vin get semen zot pe vin get lans.

Alor nou annan en problem. Dan bann lot pei parey *La Reunion* zot in fer semen anler lo montanny. E la zot pe fe trwazyenm semen lo lakot. E Sesel pou bezwen rod en solisyon. Sanmenm mon pe demann letan ziska

Novanm/Desanm ler nou kapab pibler nou nouvo Polisi nou ava fer bann sizesyon lo ki mannyer nou pou sey amelyor sa sityasyon.

Nou rekonnèt i annan en problem grav. E nou rekonnèt ki Seselwa i fatige *spend* 3 erdtan toulezour dan en bis, dan en loto pou sorti kot zot vin travay, e sorti travay pou antre kot zot tar toulezour. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon remerci Minis ek son delegasyon zofisye pou zot partisipasyon e lenformasyon ki zot in partaz avek nou. Mon remerci bann Manm pou zot keston e partisipasyon. Nou ava *adjourn* e nou ava rezwenn demen bomaten 9er. Mersi *adjourn*.

(ADJOURNMENT)

